
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA SESLENEN RESİMLİ ÖYKÜ KİTAPLARININ DUYGUSAL ZEKA YETİLERİNE GÖRE İNCELENMESİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

Şeymanur BATTAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

OCAK, 2018

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren .....(….) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Şeymanur
Soyadı : BATTAL
Bölümü : Okul Öncesi Öğretmenliği
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Seslenen Resimli Öykü Kitaplarının Duygusal Zeka Yetilerine Göre İncelenmesi ve Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi

İngilizce Adı : Examination of Illustrated Story Books for Preschool Children according to Emotional Intelligence and Determination of Teacher Opinions

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Şeymanur BATTAL

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Şeymanur BATTAL tarafından hazırlanan "Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Seslenen Resimli Öykü Kitaplarının Duygusal Zeka Yetilerine Göre İncelenmesi ve Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. İlkay ULUTAŞ
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi ……

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Müge ŞEN
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi ……

Üye: Yrd. Doç. Dr. Serap DEMİRİZ
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi ……

Tez Savunma Tarihi: 08/01/2018

Bu tezin Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü ……

TEŞEKKÜR

Tez sürecim boyunca desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen, fikirleri ile çalışmamamı her zaman ileriye taşıyan ve yoğun çalışma temposuna rağmen tezimin her ayrıntısıyla bire bir ilgilenen değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. İlkay ULUTAŞ'a,

Veri toplama aşamasında, yardımları ve anlayışları için Erzincan ili Merkez ilçesinde görev yapan öğretmenlere, yöneticilere ve diğer çalışanlara,

Tezime değerli görüşleri ile katkıda bulunan Doç. Dr. H.Elif DAĞLIOĞLU, Yrd. Doç. Dr. Serap DEMİRİZ ve Doç. Dr. Saide ÖZBEY'e,

Çalışmalarım esnasında değerli fikirleri ile bana yol gösteren çalışma arkadaşlarıma ve bu süreçte kendisini çokça yorduğum sevgili arkadaşım Züleyha ÖZER'e,

Tez savunma jürimde yer alan Yrd. Doç. Dr. Müge ŞEN ve Yrd. Doç. Dr. Serap DEMİRİZ'e,

Eğitim hayatım ve tez sürecim boyunca beni motive eden ve yönlendiren, varlıklarından güç aldığım, maddi ve manevi desteklerini her zaman yanımda hissettiğim sevgili anneme, babama, ağabeyime, ablama ve yeğenlerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA SESLENEN RESİMLİ ÖYKÜ KİTAPLARININ DUYGUSAL ZEKA YETİLERİNE GÖRE İNCELENMESİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Şeymanur BATTAL
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
(Ocak, 2018)

ÖZ

Bu araştırmada, okul öncesi eğitim kurumlarında yer alan resimli öykü kitaplarının duygusal zeka yetileri açısından incelenmesi ve öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinin ve uygulamalarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışma grubunu Erzincan ili Merkez ilçesinde Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde bulunan anaokulları ve anasınıflarında görev yapmakta olan 101 okul öncesi öğretmeni ve bu öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerinde kullandığı resimli öykü kitapları arasından, tercih edilme önceliklerine göre sıralanan ilk 100 kitap oluşturmaktadır. Çalışmada öğretmen görüşlerini ortaya koyabilmek için "Resimli Öykü Kitapları Kullanılarak Duygusal Zeka Yetilerinin Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen Görüşlerini ve Uygulamalarını Belirleme Formu" ve resimli öykü kitaplarındaki duygusal zeka yetilerini belirlemek için "Resimli Öykü Kitaplarında Duygusal Zeka Yetilerini Belirlemeye Yönelik Kontrol Listesi" kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, resimli öykü kitaplarında duygusal zeka yetileri açısından ilk sırada duyguları tanıma ve algılamaya yönelik özellikler yer alırken, öğretmenlerin görüşlerine göre kitaplarda duyguları yönetmeye yönelik özelliklerin daha fazla yer aldığı, kitap çizimlerinde duyguların yüz ifadeleri ile verildiği, kitaplarda olumlu duygulara daha fazla yer verildiği ve öğretmen görüşlerine göre çocukların toplumsal hayatta daha rahat yaşayabilmesi için kitaplarda duygusal zeka yetilerinin bulunması gerektiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Duygusal Zeka, Resimli Öykü Kitabı, Çocuk Edebiyatı, Okul Öncesi Eğitim
Sayfa Adedi : 126
Danışman : Doç. Dr. İlkay ULUTAŞ

EXAMINATION OF ILLUSTRATED STORY BOOKS FOR PRESCHOOL CHILDREN ACCORDING TO EMOTIONAL INTELLIGENCE AND DETERMINATION OF TEACHER OPINIONS

(M.S. Thesis)

Şeymanur BATTAL

GAZI UNIVERSITY

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

January, 2018

ABSTRACT

In this study, an examination of illustrated story books for preschool education has been made in terms competences of emotional intelligence together with a presentation of the views of the teachers on this subject. The study group constituted 100 picturized story books in order of preference utilized in various curricular activities by 101 pre-school teachers working in kindergartens affiliated with National Education Directorate in the central district of Erzincan province. In order to reveal the views and opinions of the teachers in the study, " Teacher's Opinion and Practices Form for Formulating Emotional Intelligence by Using Illustrated Story Books" and a "Checklist for Determining Emotional Intelligence Skills in Illustrated Story Books" were used to determine emotional intelligence competences based on picturized story books. Content analysis and descriptive analysis were used for analyzing the data. According to the findings, whereas characteristics related to recognizing and perceiving emotions were predominantly found in the picturized story books in terms of competences of emotional intelligence, based on the views of the teachers, the characteristics related to regulating and managing emotions were found more intensely in the books; in the book drawings related with facial expressions books were found to have provided positive emotions more intensely, and the teachers' opinions stated that story books should have emotional intelligence qualities so that children can live more easily in social life.

Key Words : Emotional Intelligence, Illustrated Story Books, Children's Literature, Pre-school Education
Page Number : 126
Supervisor : Assoc. Prof. Dr. İlkay ULUTAŞ

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU ..... **i**
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI ..... **ii**
JÜRİ ONAY SAYFASI ..... **iii**
TEŞEKKÜR ..... **iv**
ÖZ ..... **v**
ABSTRACT ..... **vi**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xi**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xiii**
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xiv**
BÖLÜM I **1**
GİRİŞ **1**
1.1. Araştırmanın Amacı **3**
1.2. Araştırmanın Önemi **3**
1.3. Araştırmanın Varsayımları **4**
1.4. Kapsam ve Sınırlılıklar **5**
1.5. Tanımlar **5**
BÖLÜM II **7**
KAVRAMSAL ÇERÇEVE **7**
2.1.Duygusal Zekâ **7**
2.2. Duygusal Zekâ Modelleri **11**
2.2.1. Yetenek Modeli **11**
2.2.2. Karma Model **11**
2.2.3. John D. Mayer ve Peter Salovey Modeli **11**
2.2.3.1. Duyguları Algılama ve İfade Etme ***12***
2.2.3.2. Düşüncelerdeki Duyguları Özümseme ***12***
2.2.3.3. Duyguları Anlama ve Muhakeme Etme ***12***
2.2.3.4. Duyguları Düzenleme ***13***

2.2.4. Reuven Bar- On Modeli **13**
2.2.4.1. İçsel Kapasite ***13***
2.2.4.2. Kişilerarası Yetiler ***14***
2.2.4.3. Stres Yönetimi ***14***
2.2.4.4. Adaptasyon ***14***
2.2.4.5. Genel Ruh Hali ***15***
2.2.5. Daniel Goleman Modeli **15**
2.2.5.1. Duyguları Tanımlama ***15***
2.2.5.2. Duyguları Yönetme ***15***
2.2.5.3. Kendini Motive Etme ***16***
2.2.5.4. Başkalarının Duygularını Tanıma ***16***
2.2.5.5. İnsanlar Arası İlişkileri İdare Edebilme ***16***
2.2.6. Robert K. Cooper ve Ayman Sawaf Modeli **16**
2.2.6.1. Birinci Köşe Taşı Duygusal Dürüstlük ve Geribildirim ***16***
2.2.6.2. İkinci Köşe Taşı Duygusal Zindelik ***17***
2.2.6.3. Üçüncü Köşe Taşı Duygusal Derinlik ***17***
2.2.6.4. Dördüncü Köşe Taşı Duygusal Simya ***17***
2.2.7. Weisinger Modeli **17**
2.2.8. Claus Moller Modeli **17**
2.2.9. Steve Hein Modeli **18**
2.2.10. Petrides Modeli **18**
2.3. Duygusal Zekâ Yetileri **18**
2.3.1. Duygusal Öz Bilinç **19**
2.3.2. Duygu Denetimi ve Yönetimi **19**
2.3.3. Empati **21**
2.3.4. Sosyal Beceriler **22**
2.4. Çocuk Edebiyatı **23**
2.5. Çocuk Kitapları **24**
2.5.1. Çocuk Kitaplarının Tanımı **24**
2.5.2. Çocuk Kitaplarının Türleri **24**
2.5.2.1. Oyuncak Kitapları ***25***
2.5.2.2. Tanıma ve Algılama Kitapları ***25***
2.5.2.3. Banyo Kitapları ***25***
2.5.2.4. ABC, Kavram, Etkinlik Kitapları ***25***

2.5.2.5. Resimli Öykü Kitapları *26*
2.5.3. Çocuk Kitapları Üzerine Psikanalitik Kuram Yaklaşımları **26**
2.5.3.1. Freudçu Yaklaşım *26*
2.5.3.2. Jungçu Yaklaşım *27*
2.5.4. Resimli Öykü Kitaplarının Özellikleri **27**
2.5.4.1. Resimli Öykü Kitaplarının Dış Özellikleri *27*
2.5.4.1.1. Resimleme *27*
2.5.4.1.2. Biçim ve Boyut *28*
2.5.4.1.3. Kâğıt, Kapak, Ciltleme ve Metin Tasarımı *28*
2.5.4.2. Resimli Öykü Kitaplarının İçerik Özellikleri *29*
2.5.4.2.1. Konu/ Kurgu/Çatışma *29*
2.5.4.2.2. Karakter *30*
2.6. Çocuk Kitapları ve Duygusal Zekâ **30**
2.7. Çocuklarla Duygu İçerikli Kitaplar Okurken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar **34**
2.8. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar **35**
2.8.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar **35**
2.8.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar **39**
BÖLÜM III **45**
YÖNTEM **45**
3.1. Araştırma Modeli **45**
3.2. Evren ve Çalışma Grubu **46**
3.2.1. Çalışma Grubu **46**
3.3. Veri Toplama Araçları **47**
3.3.1. Resimli Öykü Kitapları Kullanılarak Duygusal Zeka Yetilerinin Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen Görüşlerini ve Uygulamalarını Belirleme Formu **48**
3.3.2. Resimli Öykü Kitaplarında Duygusal Zeka Yetilerini Belirlemeye Yönelik Kontrol Listesi **48**
3.4. Verileri Toplama Süreci **49**
3.5. Verilerin Analizi **50**
BÖLÜM IV **51**
BULGULAR ve TARTIŞMA **51**
4.1. İncelenen Kitaplara İlişkin Bulgular **51**

4.1.1. Resimli Öykü Kitaplarının Metinlerinde Yer Alan Duygusal Zekâ Yetilerine İlişkin Bulgular 51
4.1.2. Resimli Öykü Kitaplarının Resimlerinde Yer Alan Duygusal Zeka Yetilerine İlişkin Bulgular 60
4.1.3. Resimli Öykü Kitaplarında Yer Alan Ana Karakterin Duygusal Zeka Özelliklerini Kullanabilme Durumlarına Yönelik Bulgular 73
4.2. Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular 75
BÖLÜM V 93
SONUÇ ve ÖNERİLER 93
5.1. Sonuçlar 93
5.1.1. İncelenen Resimli Öykü Kitaplarının Metin Bölümlerinde Duygusal Zeka Yetilerinin Bulunma Düzeyine Yönelik Sonuçlar 93
5.1.2. İncelenen Resimli Öykü Kitaplarının Çizim Bölümlerinde Duygusal Zeka Yetilerinin Bulunma Düzeyine Yönelik Sonuçlar 94
5.1.3. Resimli Öykü Kitaplarında Yer Alan Ana Karakterin Duygusal Zeka Özelliklerini Kullanabilme Durumlarına Yönelik Sonuçlar 95
5.1.4. Öğretmen Görüşlerine Yönelik Sonuçlar 95
5.1.5. Genel Sonuç 96
5.2. Öneriler 96
5.2.1. Yayınevlerine Yönelik Öneriler 97
5.2.2. Öğretmenlere Yönelik Öneriler 97
5.2.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler 98
KAYNAKÇA 99
EKLER 114
Ek 1. Kitap Değerlendime Kontrol Listesi 115
Ek 2. Öğretmen Görüşlerini Belirleme Formu 119
Ek 3. Araştırma Kapsamında İncelenen Resimli Öykü Kitapları 124

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. *Araştırmaya Katılan Okul Öncesi Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler* 47
Tablo 2. *Resimli Öykü Kitaplarının Metin Bölümlerinde Yer Alan Duygusal Zeka Yetilerinin Dağılımı* 51
Tablo 3. *Resimli Öykü Kitaplarının Metin Bölümünde Yer Alan Duyguları Tanıma ve Algılamaya Yönelik Yetilerin Dağılımı* 52
Tablo 4. *Resimli Öykü Kitaplarının Metin Bölümünde Yer Alan Duyguları Yönetmeye Yönelik Yetilerin Dağılımı* 55
Tablo 5. *İncelenen Resimli Öykü Kitaplarında Yer Alan Konuların Duygu İçeriğine Göre Dağılımı* 57
Tablo 6. *Resimli Öykü Kitaplarının Metinlerinde Yer Alan Duygu Kelimelerinin Dağılımları* 58
Tablo 7. *Resimli Öykü Kitaplarında Duyguları Derecelendirmek İçin Kullanılan Sıfatların Dağılımı* 59
Tablo 8. *Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimleriyle Yansıtılan Duyguların Dağılımı* 60
Tablo 9. *Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Neşe/Mutluluk Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı* 61
Tablo 10. *Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Şaşırma Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı* 62
Tablo 11. *Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Üzüntü Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı* 64
Tablo 12. *Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Kızgınlık/Öfke Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı* 65
Tablo 13. *Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Sevgi Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı* 67
Tablo 14. *Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Empati/Yardımlaşma Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı* 69

Tablo 15. *Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Korku Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı* 70
Tablo 16. *Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Utanma Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı* 71
Tablo 17. *Resimli Öykü Kitaplarında Yer Alan Resimlerin Duygusal Zeka Özelliklerini Aktarabilme Durumunun Dağılımı* 73
Tablo 18. *Resimli Öykü Kitaplarında Yer Alan Ana Karakterin Duygusal Zeka Özelliklerini Kullanabilme Durumunun Dağılımı* 74
Tablo 19. *Öğretmenlerin Çocuk Yayınları İle İlgili Yenilikleri, Araştırmaları ve Eğitimleri Takip Etme Durumları* 75
Tablo 20. *Öğretmenlerin Çocuk Yayınları İle İlgili Takip Ettikleri Yenilik, Araştırma ve Eğitim Türleri* 75
Tablo 21. *Öğretmenlerin Okulları ve Sınıflarında Kitaplar İçin Oluşturdukları Özel Alanlar* 77
Tablo 22. *Kitap Merkezlerinde Bulunan Kitap Sayısı ve Yayın Türleri* 77
Tablo 23. *Kitap Merkezindeki Kitapların Değişim Sıklığı* 78
Tablo 24. *Öğretmenlerin Çocuklara Kitap Okuma Sıklığı ve Kitap Seçimleri* 79
Tablo 25. *Okuma Öncesi, Süreci ve Sonrasında Kitaptaki Kahramanlar Hakkında Öğretmenlerin Çocuklarla Konuşma Durumları* 80
Tablo 26. *Öğretmenlerin Duygusal Zekâ Hakkındaki Farkındalıkları, Yeterlikleri ve Etkinliklerinde Kullanma Durumları* 82
Tablo 27. *Öğretmenlerin Duygusal Zeka Eğitimiyle İlgili Yaptığı Etkinlikler* 83
Tablo 28. *Duygusal Zeka Eğitiminin Kitaplarla Verilmesi ve Duygusal Zeka Yetilerinin Kitaplarda Bulunma Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri* 84
Tablo 29. *Öğretmen Kullandığı Resimli Öykü Kitaplarında Bulunan Duygusal Zeka Yetileri* 85
Tablo 30. *Öğretmenlerin Resimli Öykü Kitaplarında Bulunmasını İstedikleri Duygusal Zeka Özellikleri ve Sıralamaları* 86
Tablo 31. *Öğretmenlerin Duygusal Zeka Yetilerini İçeren Resimli Öykü Kitaplarını Temin Ederken Yaşadıkları Zorluklar* 87
Tablo 32. *Resimli Öykü Kitaplarında Duygusal Zeka Yetilerinin Bulunma Nedenlerine İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri* 88
Tablo 33. *Duygusal Zeka Yetilerinin Kitaplarda Nasıl Bulunması Gerektiğine Dair Öğretmen Görüşleri* 90
Tablo 34. *Duygusal Zeka Yetilerini Kazandırma Açısından Öğretmenin Rolü* 91

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Resimli öykü kitaplarındaki gülümseme özelliğine yönelik resim örneği.....61
Şekil 2. Resimli öykü kitaplarında elleri iki yana açarak gülme özelliğine yönelik resim örneği.....62
Şekil 3. Resimli öykü kitaplarında kaşlar yukarı doğru kalkık, gözler ayrılmışçasına açık özeliğine yönelik resim örneği.....63
Şekil 4. Resimli öykü kitaplarında ağzı açık kalma özeliğine yönelik resim örneği 63
Şekil 5. Resimli öykü kitaplarında kaşların iç köşeleri hafifçe aşağı inik ve ağız köşeleri aşağı sarkık özeliğine yönelik resim örneği.....64
Şekil 6. Resimli öykü kitaplarında göz yaşlarının akması, ağlama özelliğine yönelik resim örneği.....65
Şekil 7. Resimli öykü kitaplarında kaşlar çatık, ağız kapalı, dudaklar ve dişler ise sıkılmış durumda olma özelliğine yönelik resim örneği.....66
Şekil 8. Resimli öykü kitaplarında parmak sallama özelliğine yönelik resim örneği 66
Şekil 9. Resimli öykü kitaplarında kucaklaşma özelliğine yönelik resim örneği 67
Şekil 10. Resimli öykü kitaplarında baş okşama özelliğine yönelik resim örneği.....68
Şekil 11. Resimli öykü kitaplarında el ele tutuşma özelliğine yönelik resim örneği 68
Şekil 12. Resimli öykü kitaplarında omuza veya sırta dokunarak destek olma özelliğine yönelik resim örneği 69
Şekil 13. Resimli öykü kitaplarında birisinin arkasına saklanma özelliğine yönelik resim örneği.....71
Şekil 14. Resimli öykü kitaplarında kolları ön tarafa veya arka tarafa kenetleyerek ayaklara bakma özelliğine yönelik resim örneği 72

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

%	Yüzde
$\bar{x}$	Ortalama
f	Frekans

BÖLÜM I

GİRİŞ

Küreselleşen dünyada bireylerin beklentileri gün geçtikçe değişmektedir. Bireyler bu beklentilerine ulaşabilmek için bazen duyguları büyük oranda göz ardı edebilmektedir. Oysa bu durum kısa ölçekte bireylerde, uzun ölçekte ise toplumların bütünleşmesinde tehdit oluşturabilmektedir. Çalışmalar, yeni nesil bireylerin duygusal zeka düzeylerinin daha düşük olduğunu tespit ederek, küçük çocuklarda; toplumdan soyutlanma, sabırsız, anlayışsız, fevri, saldırgan ve öfkeli davranışların görüldüğüne; büyük çocuklarda ise umutsuzluk, suç işleme, depresyon, yeme bozukluğu ve okul zorbalığı gibi davranışların yaygınlaştığına dikkat çekmektedir (Goleman, 2015b).

Çocukların ileriki yaşamları düşünüldüğünde, özellikle okul başarısı ve sosyal ilişkiler açısından duygusal zeka önemli bir faktördür. Çocukların güçlü bireyler olabilmeleri için sadece bilişsel becerilerin değil aynı zamanda duygusal zekanın da desteklenmesi gerekmektedir (Shapiro, 2013).

Duygusal zeka kişinin, kendi duygularını ve karşısındaki insanların duygularını anlayabilmesi, bu duygulardan çıkarım yaparak empati kurabilmesi, zor koşullarda kişinin kendisini motive edebilmesi ve yoluna devam edebilmesi, duyguların yoğun etkisinde kalmadan vereceği tepkileri ayarlayabilmesidir (Goleman, 2015a). Duyguların ayırt edilmesi, kontrol altına alınması, yönetilmesi ve farklı bir kanala yönlendirilmesi duygusal zekanın etkili bir şekilde kullanıldığını göstermektedir (Cooper ve Sawaf, 2003).

Bireyin gelecekteki yaşamını etkileyecek pek çok davranış, tutum ve becerilerin temelleri çocukluk döneminde atılır. Özellikle çocuğun bilişsel, dil, motor ve sosyal-duygusal becerilerinin geliştirilmesinde okul öncesi eğitimin önemli bir yeri vardır. Bu beceriler çocuklara kazandırılırken planlanan etkinlik ve yararlanılan malzemeler çocukların dikkatlerini çekecek, onlarda merak uyandıracak ve gelişimlerini destekleyecek nitelikte olmalıdır (Ömeroğlu ve Ulutaş, 2007).

Duygusal zeka yetilerinin öğrenilmesi doğumla başlar ve insan hayatının sonuna kadar bu öğrenmeler devam eder. Bu süreçte aile, okul ve çevre önemli rol oynamaktadır. Özellikle okul öncesi dönemde, kullanılan yöntem, yaklaşım ve teknikler ile duygusal zekanın temelleri atılır (Shapiro, 2013). Okul öncesi dönem çocukları için soyut olarak algılanan duygusal zeka becerileri, somut materyaller ve etkileşimli tekniklerle çocukların birden fazla duyusuna hitap etmesi gerekmektedir (Goleman, 2015a). Bu nedenle hem görsel hem de işitsel olarak çocuklara hitap eden resimli öykü kitapları, duygusal zeka yetilerinin desteklenmesinde etkili araçlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır.

Resimli öykü kitapları, çocukların okuma yetenekleri ve görsel okur yazarlığını desteklediği gibi onların duygusal gelişimlerinde de rol oynamaktadır (Sever, 2008). Resimli öykü kitapları resimlerin ayrıntılarını kelimelerle açıklayarak, okuyucuların kahramanlara ve kahramanların da birbirine olan duygusal bağını ortaya çıkarır. (Nikolajeva, 2012b). Ayrıca çocuklara, duygular hakkında deneyimler sunmanın yanı sıra kahramanlar sayesinde duyguları anlama, ifade etme ve tanımlama gibi yetileri öğrenme fırsatı da sağlamaktadır (Nikolajeva, 2012a).

Resimli öykü kitapları çocukların duyguları deneyimleme fırsatı buldukları güvenli bir ortamdır. Bu nedenle kitaplarda duygu ayrımı yapmadan, aşırıya kaçmadan, gerçekçi bir tavırla, duyguları eleştirmeden, kategorize etmeden ve dengeli bir şekilde duygular ele alınmalıdır (Yener, 2006; İpek-Yükselen 2015; Körükçü, Acun-Kapıkıran ve Aral, 2016). Işıtan (2005), incelediği kitaplarda kahramanların olumlu duyguları anlama ve tanımaya yönelik becerilerin yer aldığını; fakat olumsuz duygulara yeteri kadar değinilmediğini vurgulamıştır. Dirican ve Dağlıoğlu (2014) da yaptıkları çalışmada, kitaplarda olumlu duyguların yoğunlukla tercih edildiğine dair benzer bulgulara ulaşmıştır. Bilgin (2011) incelediği kitaplarda, korku öğelerine rastladığını ve bunların önemli bir kısmının 90'lı yıllara ait kitaplar olduğunu ifade etmiştir. Çocukların duygularını, beklenmedik durumlar ve kriz anlarında ayarlayabilmesi sosyal ilişkiler açısından önemlidir (Goleman, 2015b). Çocuklar kitaplarda karşılaştıkları olay ve karakterler sayesinde farklılıkları özümser, saygı duyar, empati kurar, ders çıkarır ve kendine özgü stratejiler geliştirirler (Aslan, 2006). Çocuk kitapları üzerine yapılan çalışmalarda; problem durumlarına çözüm bulma, sabırlı olma, hoşgörülü olma, saygı duyma, uyum sağlama, kendini denetleme, tutarlı olma, duygularını ölçülü kullanma, duyguları erteleyebilme ve özsaygı gibi becerilerin yeteri kadar yer almadığı saptanmıştır (Dirican ve Dağlıoğlu, 2014; Tosunoğlu ve Kayadibi, 2006; Ogelman ve Erten Sarıkaya, 2015).

Okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılan birçok resimli öykü kitabında farklı düzeylerde duygu durumu, çeşitliliği, yaşantıya ve gelişime uygunluğu çoğu zaman yetersiz kalabilmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda, incelenen kitaplarda sosyal ve duygusal değerlerin bulunma düzeylerinin düşük olduğu ortaya konulmuştur (Işıtan, 2005; Akyol, 2012). Bu nedenle duygusal zeka yetilerini destekleyen resimli öykü kitaplarının seçimi sürecinde, resimsel ve metinsel olarak duygusal yetilerin aktarılışı, ifade edilişi gibi bazı temel özelliklere dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu süreçte hem kendileri kitap seçerken hem de ailelere kitap önerisinde bulunurken en önemli görev öğretmenlere düşmektedir (Ural, 2015; Tuğrul ve Feyman, 2006).

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırma temelinde, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik resimli öykü kitaplarının duygusal zeka yetilerine (duyguları tanıma, algılama ve duyguları yönetme) göre incelenmesi ve bu konuya yönelik öğretmen görüşlerinin ve uygulamalarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu doğrultuda alt amaçlar aşağıdaki gibidir;

1. Okul öncesi eğitim kurumlarında yer alan resimli öykü kitaplarının metin bölümlerinde hangi duygusal zeka yetileri bulunmaktadır?
2. Okul öncesi eğitim kurumlarında yer alan resimli öykü kitaplarının çizim bölümlerinde hangi duygusal zeka yetileri bulunmaktadır?
3. Çocukların duygusal zeka yetilerinin, resimli öykü kitapları aracılığıyla edinimine yönelik öğretmen görüşleri ve uygulamaları nelerdir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Çocuğun kendisini anlayabilmesi, yeteneklerinin farkına varabilmesi, karşısındaki insanları anlayabilmesi, duygularını yönetebilmesi, insanlarla sağlıklı iletişim kurabilmesi, grup çalışmalarında başarılı olabilmesi ve kendini güdüleyebilmesi için desteklenmeye ihtiyacı vardır. Çocuğun birden çok duyusuna aynı anda hitap eden kitaplar, okul öncesi eğitim sürecinin vazgeçilmez araçlarından biridir. Farklı gelişim alanlarındaki kazanımlar, davranışlar ve beceriler çocuklara kitaplar sayesinde daha keyifli ve etkili bir şekilde kazandırılabilmektedir (Goleman, 2015b).

Resimli öykü kitaplarının duygusal zeka yetileri ile donatılması çocuklara bir çok kazanım sağlamaktadır. Resimli öykü kitapları hem görsel hem de işitsel olarak çocukların farklı gelişim alanlarına hitap eder. Ayrıca bu dönemdeki çocuklar okunan hikayelerdeki kahramanları içselleştirerek onların ruh hallerine bürünürler. Bu sayede çocuklar, kahramanların duygu durumlarını anlayabilir, tanımlayabilir ve ifade edebilirler (Sever, 2008). Öğretmenler etkinliklerde kullanmak için kitap seçerken mümkün olduğunca farklı tarzlarda içerik, çizim ve anlatıma sahip olan kitapları seçmeye özen göstermelidir. Çünkü zengin ve çeşitli uyarıcılar sayesinde çocuk gerçek yaşamda daha önce karşılaşmadığı veya bundan sonra da karşılaşamayacağı duyguları deneyimleyebilir. Yani okul öncesi eğitimde resimli öykü kitapları, pek çok duygusal zeka yetisinin kısa sürede ve etkili bir şekilde kazandırılmasını sağlamada önemli bir araçtır (Körükçü, Acun Kapıkıran ve Aral, 2016).

Bu doğrultuda, çocukların eğitim sürecinde etkileşim içinde olduğu resimli öykü kitaplarının duygusal zeka yetileri açısından incelenmesi ve buna ilişkin öğretmen görüşlerinin alınması eğitimcilere, ailelere, yazarlara ve yayınevlerine önemli katkılar sağlayacaktır. Bu çalışma ile okul öncesi kurumlarında bulunan resimli öykü kitaplarındaki duygusal zeka yetilerinin öğretmen görüşleri ile birlikte ortaya konulması, öğretmenlere ve ailelere kitap seçiminde rehberlik edebileceği; yazar ve yayınevlerine içerik, çizim gibi noktalarda yol gösterici olabileceği ve bu alanda çalışmalar yapan araştırmacılara hem nitel hem de nicel boyutlarıyla araştırmanın farklı bir bakış açısı kazandırabileceği düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Varsayımları

- Öğretmenlerin resimli öykü kitapları kullanılarak duygusal zeka yetilerinin kazandırılmasına yönelik öğretmen görüşlerini ve uygulamalarını belirleme formunu objektif bir şekilde doldurdukları ve resimli öykü kitaplarından eğitim sürecinde yararlandıkları varsayılmaktadır.
- Çalışma grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
- Veri toplama araçlarının ölçülmek istenilen özellikleri doğru olarak ölçtüğü varsayılmıştır.

1.4. Kapsam ve Sınırlılıklar

- Araştırma okul öncesi dönem çocuklarına yönelik resimli öykü kitapları ile sınırlandırılmıştır.
- Erzincan ili Merkez ilçesinde Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde bulunan anaokulları ve anasınıflarında görevli olan öğretmenlerin görüş ve uygulamalarıyla sınırlandırılmıştır.

1.5. Tanımlar

Duygusal Zeka: Bireyin duygularını etkili bir şekilde kullanarak kendisinin ve başkalarının duygularını anlama, duyguları ifade etme ve duyguları yönetebilmesidir. Bu süreçte birey olumsuz durumlara karşı kendini motive eder, sabır, umut ve sebat gibi duyguları her daim dinamik tutar (Goleman, 2015a).

Duygusal Zeka Yetileri: Duyguları anlama, ifade etme ve yönetme olmak üzere üç temel beceriden oluşur. Bireyde duygusal zeka yetilerinin yüksek olması duygusal zekasının da yüksek olduğu anlamına gelmez fakat duygusal zeka becerilerini kazanma potansiyelinin yüksek olduğunu gösterir (Goleman, 2015b).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Duygusal Zekâ

Günümüzde pek çok alan ve disiplinde ihtiyaç duyulan duygusal zeka kavramı, ilk olarak 1990 yılında psikolog John D. Salovey ve Peter Mayer tarafından oluşturulmuştur (Shapiro, 2013). Duygusal zeka kavramının temellerinde Piaget'nin yaklaşımından da izler görülmektedir (Sternberg, 2000). İlk zamanlarda bilişsel zekanın öneminin ağır basması ve eğitimin akademik başarıya dayandırılması nedeniyle duygusal zeka kavramı yeteri düzeyde ilgi görmemiş ve yaygınlaştırılamamıştır. Fakat daha sonra yapılan çalışmalarla özellikle de Daniel Goleman'ın "Duygusal Zeka (Neden IQ'dan Önemlidir?)" adlı kitabı ile duygusal zeka kavramı bir anda bilim ve iş dünyası, psikoloji, ekonomi ve eğitim gibi pek çok alanda ilgi odağı haline gelmiştir. İlerleyen süreç içerisinde de duygusal zeka farklı kişiler tarafından farklı şekillerde yorumlanmış ve tanımları yapılmıştır.

Gardner bir yeteneğin ya da becerinin zeka kategorisine girebilmesi için 3 temel noktanın önemli olduğunu vurgulamaktadır (Tatar, Tok ve Saltukoğlu, 2011). İlk olarak, yeteneğin ya da becerinin beyinde ilişkili olduğu yerden bahsetmektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda beynin yarım küreleri içinde bulunan limbik sistem duygusal zekadan asıl sorumlu kısım olarak belirlenmiştir. Limbik sistem duygu ve dürtülerin düzenlenmesinde görevlidir. Bu sistemin içinde duyguların kontrol merkezi olduğu düşünülen amigdala ve bunun yanı sıra algılananları anlamlandırmayı sağlayan hipokampus bulunmaktadır (Shapiro, 2013).

Amigdala duygular üzerine özelleşmiş bir yapıdır. Duygusal bir durumun ağır bastığı ortamda amigdala düşünmeyi ve mantığı ikinci plana atarak tepki vermeyi sağlar. Bu görevlerinin yanı sıra duyguların belleği olarak bu yaşantıları kayıt altına alır ve tekrar yaşanılan ani bir duygusal durumda amigdala beyni uyararak tüm vücudu kısa bir süre içerisinde harekete geçirir. Bu süreçte amigdalanın en büyük destekçisi neokortekstir. Amigdalanın ani ve önü alınamaz tepkilerini neokorteks önleyerek daha uygun ve ölçülü

tepki verilmesini sağlar. Fakat bazen süreç içerisinde neokorteks de yetersiz kalır ve yaşanılan duygusal çıkmazlarda vücut otomatik tepkiler verir. Bu tepkiler bireylerin özellikle çocukluk dönemlerindeki (yaklaşık 4 yaş civarında) yaşantıları ve öğrenmeleri sonucunda gelişmektedir (Schilling, 2009). Gardner ayrıca ilk açıklamasında, beyinde ilişkili olduğu yer zarar görürse yeteneğin bundan zarar görebileceği veya negatif yönde etkilenebileceğini savunmuştur. Yani amigdala veya limbik sistem zarar görürse, duygusal yetiler de bundan zarar görür veya negatif yönde etkilenir (Goleman, 2015a).

Gardner ikinci olarak, yetilerin gelişimsel özelliklerle orantılı bir şekilde yol kat ettiğini ve üçüncü son olarak da, yetilerin ölçülebilir olmasının gerektiğini belirtmiştir (Tatar, Tok, ve Saltukoğlu, 2011). Gardner'ın bu açıklamalarından yola çıkarak, duygusal beceri ve yetilerin aslında zekanın bir bölümü olduğu görülmektedir. Mayer ve Salovey de duygusal zekayı açıklarken hiçbir zaman duygusal yetileri zihinsel yetilerden ayırmamıştır (Mayer ve Salovey, 1997).

Duygusal zeka bilişsel zekanın zıttı bir kavram olarak düşünülebilir; fakat bu doğru bir yargı değildir. Aksine gerçek hayatta iki kavram ayrılmaz bir bütünü oluşturur ve birbirini tamamlar. Sosyal ilişkilerde bu iki yeti aktif bir şekilde birbiri ile işbirliği içerisinde çalışmaktadır (Köse, 2009; Shapiro, 2013). İki zeka türü her ne kadar işbirliği içerisinde çalışıyor olsa da duygusal zekayı bilişsel zekadan ayıran pek çok özellik vardır. Bunlardan en önemlisi duygusal zekanın durağan olmaması, yani iç ve dış faktörlerin etkisi ile dinamik bir yapıya sahip olup geliştirilebilir olmasıdır (Acar, 2002). Duygusal zekanın temelleri ilk olarak anne ve bebek arasında temel ihtiyaçların karşılanması sırasında meydana gelen duygusal bağ ile atılır (Ömeroğlu ve Ulutaş, 2007).

Her insan duygulara sahiptir; fakat bu açıklamadan her bireyin duygusal zekaya sahip olduğu anlamı çıkarılamaz. Özellikle davranışları kontrol altına alabilmek ve etkili bir şekilde yönetebilmek için duygusal zekanın birey hayatında önemli bir yeri vardır (Vural ve Kocabaş, 2011). Duygusal zeka için bireyin bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bunlar; duyguları tanıyabilme, idrak edebilme, yorumlayabilme, idare edebilme, mantıklı ve yararlı bir şekilde kullanabilme özellikleridir (Yeşilyaprak, 2001).

Mayer ve Salovey (1997) duygusal zekayı; duyguları tanıma, tanımlama, kullanma, duygu üretimi, duyguları anlamak için duygusal ve zihinsel gelişimi destekleme yeteneği olarak açıklamıştır. Olaylara verilen duygusal tepkilerin asla kesin bir cevabının olmadığını, bu tepkilerin çevrenin etkisi, kişilerin durumları ve kültür gibi faktörlere bağlı olarak değiştiğini ifade etmişlerdir.

Goleman (2015a) duygusal zekayı, "Bireyin kendini motive edebilmesi, olumsuzluklara karşı yılmadan devam edebilmesi, duygu yoğunluğunun etkisi ile fevri hareketleri erteleyebilmesi, sabır, umut ve sebat gibi duyguları dinamik tutabilmesi ve son olarak da sosyal varlık olan insanın, başka insanların bulundukları durumları anlayabilmesi ve bunlardan çıkarımda bulunabilmesi" olarak tanımlamıştır.

Bar-On (2006) duygusal zekanın çok faktörlü yetenek ve sosyal bileşenlerden oluştuğunu ve ayrıca duyguları anlama, yönetme, değişikliğe adapte olma, problem çözme, günlük talep ve isteklerlerle etkili bir şekilde baş etme, meydan okuma ve bastırma gibi özellikleri içerdiğini belirtmiştir.

Merlevede, Vandamme ve Bridoux (2006) duygusal zekayı, insanların duygularını tanımasını ve sosyal ilişkilerde bu yetenekleri kullanabilmesini sağlayan sosyal zeka ile bireyin kendi duygu ve düşüncelerini anlayabilmesi, yönetebilmesi ve kendisini güdüleyebilmesini sağlayan kişisel zekanın birleşmesiyle bireyin hedeflediği vizyon ve misyona ulaşabilmesi için tüm karmaşık davranış, kabiliyet, inanç ve değerler olarak tanımlamıştır. Özellikle politikacılar, psikologlar ve satıcılar gibi duygusal zekalarını iyi bir şekilde kullanan insanların bu yetiyi sezgiler yolu ile kazandıklarını ve bunu bilinçsiz bir şekilde kullandıklarını ifade etmektedir.

Duygusal zeka, bireyin kendisinin ve çevresindeki insanların duygularının farkına varması, onları gözlemleyebilmesi ve ayırt edebilmesidir. Sonuç olarak, tüm bu bilgileri yaşamına aktarabilmesi ve hayatında rehber olarak kullanabilmesidir (Çakar ve Arbak, 2004). Duyguların yoğun olduğu bir ortamda, kaynağını duygusal zihninin oluşturduğu duygusal bilgiyi anlama, değerlendirme ve uygun bir şekilde karşılık verme kapasitesi duygusal zeka olarak adlandırılır. Duygusal yeterliliği ve duygusal zeka düzeyini empati, öz bilinç, problem çözme ve duygu kontrolü gibi özellikler belirlemektedir (Schilling, 2009). Duygusal zeka olarak adlandırılan kavram bireylerin karakter ya da kişilik özelliklerinin tümüdür. Bu özellikler içerisinde empati, duyguları anlama ve ifade etme, öz denetimi sağlama, beğenme ve beğenilme, sabır, sebat, umut, saygı, nezaket ve çevreye uyum sağlayabilme bulunmaktadır (Shapiro, 2013). Duygusal zeka, bireyin ve onun sosyal çevresindeki insanların duygu ve düşüncelerini tanıma ve tanımlama, olaylara farklı bakış açılarından bakabilme, empati kurabilme, hedeflere ulaşabilmek için duyguları yok saymadan ve bastırmadan etkili bir şekilde yönetebilme gibi özellikleri içermektedir (Titrek, 2013).

İnsanlar arasında başarının ölçütü olarak yalnızca IQ düşünülür ancak bireyin iş ve insan ilişkilerinde başarılı olabilmesi için IQ'nun yanı sıra duygusal zekaya da sahip olması gerekmektedir. Duygusal zeka, bireylerin tüm duyguları ile etkili bir şekilde baş edebilme, yersiz ihtiyaç ve dürtüleri erteleyebilmenin yanı sıra, bunların yerine uygun tepkiler verebilmeyi de kapsar (Karayılmaz, 2008).

Duygusal zeka karmaşık durumlarda, kısa sürede önemli kararlar verme konusunda bilişsel zekanın en büyük destekçisi iken, aynı zamanda zihinsel performansı da arttırmaktadır. Düşüncelerin ve hareketlerin organizatörü olan duygular, her ne kadar tutarsız olarak tanımlansa da doğru kararları verebilmek için elzemdir. Duygular gelecekle alakalı bilinmezliği ortadan kaldırırken, sezgilerin yardımıyla planlamalar yapılmasını da sağlamaktadır. Duygular ihtiyaç duyulan zamanlarda doğru ya da yanlış şekillerde verilen tepkilerin ön bilgisidir. Önemli olan bu tepkilerin duygusal yoğunluk veya dürtüler sonucunda verildiğinin farkında olunmasıdır (Cooper ve Sawaf, 2003).

Hein (1999) duygusal zekayı, temel basamak olan duyguların farkına varılması ve onların anlaşılması, yaşanmış duyguları hatırlama, duygular yolu ile öğrenmeye açık olma, duyguları yönetme ve uygun bir şekilde karşı tarafa iletme olarak tanımlamıştır. Bu özelliklerin bireyin duygusal zekasını oluşturan bileşenler olduğunu ayrıca bu yeteneklerin erken yaşlarda özellikle bebeklik döneminde öğrenilme ihtimalinin yüksek olduğunu ifade etmektedir (Titrek, 2013).

Duygusal tepkileri tolere edebilmek ve duyguları düzenlemek için ilk olarak duygulara açık olmak gerekmektedir. Çocuk çevresindekileri gözlemleyerek belli duyguları ifade etmemeyi öğrenir. Örneğin, kendini kötü hissetse dahi topluma karşı bu duygusunu gizlemesi vurgulandığında çocuk, duygular ve hareketler arasındaki zıtlıkları içselleştirir ve asıl duygunun tepkisini veremez duruma gelir. Duygusal zeka becerileri eğitim ile kazanılabilir. Duygusal bilgiyi öğrenme fırsatı her zaman her çocuk için eşit olmayabilir. Duygusal yetenekler, etkili bir ebeveyn-çocuk ilişkisi ile duyguları tanıma ve isimlendirme çalışmaları sayesinde duygusal yeteneklerin temellerinin atılması sağlanabilir (Mayer ve Salovey, 1997).

Duygusal zeka geliştirilebilir bir beceridir. Bunun için erken dönemlerden itibaren duygu eğitimi çocuklara verilmelidir. Örneğin çocuklar kendi duyguları hakkında başka insanlarla konuşabilirler. Ayrıca duygusal ifadelerin çeşitliliğini anlayabilirler. Daha da önemlisi duyguların meydana geliş nedeninin kendi veya diğer insanların davranışları sonucunda oluştuğunun farkına varabilirler. Dört veya beş yaş civarında çocuklar; öfke, üzüntü,

heyecan, mutluluk, utanma ve gurur gibi deneyimleri tanımlar ve aralarındaki farkları ayırt ederler. Altı yaşından sonra çocukların kelime dağarcığının genişlemesiyle, başlıca duyguları tanımlamadaki çeşitlilikleri de artar (Rafaila, 2015).

Bireyler genellikle ruh hali ile duygu durumunu birbirine karıştırabilmektedir. İkisi arasındaki en önemli fark ruh halinde, yaşanılan durumun açıklaması duygular gibi yapılmamasıdır. Yani bir ruh halinin nedeni açıklanamazken, herhangi bir duygunun kaynağı veya nedeni açıklanabilir (Goleman, 2015b). Duyguların kaynağını bilmek, bireylere duygularını yönlendirebilmesinde yardımcı olur. Duyguların kontrol edilemez gücünü önceden fark edip, bunun için gerekli önlemlerin alınması duygusal zekanın önemli özelliklerinden biridir. Duygu kontrolü ve duygu analizi, kişinin daha mantıklı hareket etmesine yardımcı olacaktır (Cooper ve Sawaf, 2003).

2.2. Duygusal Zekâ Modelleri

Duygusal zekaya olan ilginin kısa sürede artış göstermesi, bu kavramı açıklayabilmek için birçok modelin geliştirilmesine sebep olmuştur. Geliştirilen modeller bazı yönleri ile birbirlerinden ayrılmaktadır. Modeller temelde iki başlık altında toplanır (Sternberg, 2000). Bunlar yetenek ve karma modeldir.

2.2.1. Yetenek Modeli

Yetenek modelinde duygusal zeka; yetenekleri düzenlenme, önemli duygusal bilgiler hakkında iddialarda bulunma ve bu bilgiler yardımıyla aklın potansiyelini kullanma olarak tanımlanmaktadır.

2.2.2. Karma Model

Karma modele göre duygusal zeka, kişinin sosyal bileşenlerini, kişisel özelliklerini ve davranışlarını kapsar. Karma modelin kullanılma eğilimi yetenek modeline göre daha fazladır.

2.2.3. John D. Mayer ve Peter Salovey Modeli

Mayer ve Salovey (1997)'in geliştirdiği model, yetenek modeline girmektedir. Bu modele göre duygusal zeka, bireyin duyguları muhakeme edebilmesi, kendisinin ve başkalarının duygularını yönetebilmesi, duyguları etiketleyebilmesi ve tüm bu yetenekleri bireyin yaşamında yön verici olarak kullanabilmesidir (Titrek, 2013).

Bireyin yalnızca kendi duygularını algılaması yeterli değildir. Aynı zamanda çevresindeki varlıkların duygularını da algılaması gerekir. Duyguların özümsenmesi için öncelikli olarak duyguların değerlendirilmesi gerekir ancak bu şekilde duygular doğru ve etkili bir şekilde kullanılır. Duyguları ayırt etmeden hepsini kabul etmek gereklidir. Olumlu duygular kadar olumsuz duygular da insanları motive eder ve harekete geçirir. Bu anlamda olumsuz duygular en az olumlu duygular kadar önemlidir. İlk basamağı oluşturan duyguları tanımlamayı pek çok insan yapabilir fakat; önemli olan duygunun ilk defa mı ortaya çıktığı yoksa önceden yaşanan bir olaya tepki olarak mı geliştiğini kavramaktır. Eğer birey bu yeteneği kazanabilirse duygular arasında karmaşıklığı çözebilir ve durumlara daha doğru tepkiler verebilir (Çakar ve Arbak, 2004).

Mayer ve Salovey'in modeli 4 başlıktan oluşur. Bu başlıklar, kazanılması kolay yeteneklerden, kazanılması zor olan kompleks yeteneklere doğru sıralanmaktadır.

2.2.3.1. Duyguları Algılama ve İfade Etme

Fiziksel (ses tonu, jest ve mimikler) duruş, his ve düşüncelerden duyguların ifade edilmesi, tanımlanması, çıkarımda bulunulması ve bu duygulara ilişkin ihtiyaçların ifade edilmesidir (Mayer ve Salovey, 1997; Beceren, 2012).

2.2.3.2. Düşüncelerdeki Duyguları Özümseme

Duygusal mod bireylerin bakış açılarına (optimistik ve pesimistik) göre değişmektedir. Duygular hafızaya ve hüküm vermeye yardımcı olmak için üretilir. Duygular öncelikli olarak üretken yollarla düşünülür ve bazı durumların oluşmasını hızlandırır. Mutluluğun yaratıcılığı arttırması bu konuda örnek olarak verilebilir (Mayer ve Salovey, 1997; Beceren, 2012).

2.2.3.3. Duyguları Anlama ve Muhakeme Etme

Duyguları etiketleyebilme (kelimeler ile duygular arasında tanımlamalar yapmak), bir duygunun neyi ifade ettiğini yorumlayabilme, eş zamanlı hisleri ve karmaşık duyguları anlayabilme ve duygu kaymasının alakalı olduğu durumları anlayabilme yeteneğidir (Mayer ve Salovey, 1997).

2.2.3.4. Duyguları Düzenleme

Güzel olan ve olmayan duygulara açık olabilme, bireyin kendisinin ve başkalarının duygularını gözlemleyebilme, duyguları düzenleyebilme ve yönetebilme, negatif duyguyu pozitif duyguya çevirebilme ve duygular için sorumluluk alabilme yeteneğidir (Mayer ve Salovey, 1997; Beceren, 2012).

Salovey ve Mayer duygusal zekayı ölçebilmek için MEIS (Multifactor Emotional Intelligence Scale)'i geliştirmiştir. Bu ölçek duygusal zekanın 4 bölümünü temel alır. Test kompleks duyguları tanımlama ve en uygun duygusal stratejiyi seçme gibi yetenekleri içermektedir (Mayer, Salovey ve Caruso, 2000; Caruso, Mayer ve Salovey, 2002).

2.2.4. Reuven Bar- On Modeli

Reuven Bar-On (2006)'un geliştirdiği model karma modeldir. Bu modele göre duygusal zeka, çok faktörlü yetenek ve sosyal bileşenlerden oluşmaktadır. Ayrıca Bar-On (2006) duygusal zekayı, duyguları anlama, yönetme, değişikliğe adapte olma, problem çözme, günlük talep ve isteklerlerle etkili bir şekilde baş etme, meydan okuma ve bastırma olarak tanımlamaktadır (Bar-On, 2006). Bireyin dış tehditler ve taleplerle başarılı bir şekilde başa çıkabilmesini sağlayan sosyal, duygusal ve kişisel özelliklerin tümünü içerir (Beceren, 2012). Bu model geliştirilirken temelde, bazı insanların neden daha başarılı olduğu açıklanmaya çalışılmıştır (Titrek, 2013). Bar-On modeli temelde 5 ana başlıktan oluşmaktadır (Bar-On, 2006).

2.2.4.1. İçsel Kapasite

Bu kapasite bireyin kendini tam olarak algılama, anlama ve kabul etmesidir. Yani bireyin öz farkındalığını sağlamasıdır. Bireyin kendini doğru bir şekilde ifade etme yeteneği, iç iradeyi tanımlar. İçsel kapasite öz saygı, duygusal farkındalık, kendine güven, bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme özelliklerinden oluşur. İçsel kapasiteyi oluşturan bazı kavramlar vardır. Bunlar;

Öz saygı, bireyin kendini tam olarak algılama, anlama ve kabul etme becerilerini kapsar.

Duygusal farkındalık, duyguların farkında olma, duyguları anlama ve duyguları ayırt etme becerilerini içerir.

Kendine güven, etkili ve yapıcı bir şekilde bireyin kendisinin ve başkalarının duygularını ifade etme becerisidir.

Bağımsızlık, bireyin kendisine saygı duyması ve duygusal bağımsızlıkta başkalarına bağlı olmaması ya da özgür olmasıdır.

Kendini gerçekleştirme, kişinin hedeflerine ulaşması ve potansiyelini gerçekleştirebilmesi için çaba sarf etmesidir.

2.2.4.2. Kişilerarası Yetiler

Sosyal farkındalık ve kişilerarası ilişkilerde bireylerin duygularını nasıl yorumladığını açıklar. Kişilerarası yetilerde empati, sosyal sorumluluk ve kişiler arası ilişkiler yer almaktadır.

Empati, başkalarının nasıl hissettiğini anlama ve farkına varma becerisidir.

Sosyal sorumluluk, bireyi sosyal grubu ile tanımlayabilme ve bu grup ile iş birliği yapabilme becerisidir.

Kişilerarası ilişkiler, başkaları ile karşılıklı, yeterli ve iyi ilişkiler kurabilmeyi içerir.

2.2.4.3. Stres Yönetimi

Bireylerin duygularını yönetmesi ve düzenlemesini kapsamaktadır. Özelliklerinde stres toleransı ve dürtü kontrolü yer almaktadır.

Stres toleransı, etkili ve yapıcı şekilde duyguları yönetebilmedir.

Dürtü kontrolü, kriz anlarında duyguları kontrol edebilmeyi gerektirir.

2.2.4.4. Adaptasyon

Herhangi olumsuz bir durumda esnek olabilme ve bu durumlardaki sıkıntılarla başa çıkabilme yeteneğidir. Geçerlik ve test edilebilirlik, esneklik ve problem çözmeden oluşmaktadır.

Gerçeklik ve test edilebilirlik, yaşanmış duygularla var olan duygu arasındaki karşıtlığı anlayabilme yetisidir.

Esneklik, değişen ortam ve sürece göre zorlanmadan duygu ve düşünceleri kısa sürede düzenleyebilmeyi içerir.

Problem çözme, olumsuz durumları anlama, tanımlama ve etkili çözümler bulma becerisidir.

2.2.4.5. Genel Ruh Hali

Kişinin öz motivasyonunu kapsar. Genel ruh halinde iki özellik bulunmaktadır. Bunlar iyimserlik ve mutluluktur.

İyimserlik, hayata pozitif bakış açısı ile bakabilmektir.

Mutluluk, kişinin mutlu olabileceği ve eğlenebileceği ortam, arkadaş veya nesneyi bulabilmeyi gerektirir.

2.2.5. Daniel Goleman Modeli

Goleman (1995)'ın duygusal zeka açıklamaları karma model kategorisine girmektedir. Goleman (1995)'a göre duygusal zeka, kişinin kendini kontrol ve motive edebilme yeteneğidir (Sternberg, 2000). Bu modele göre duygular öğrenilebilir yetilerdir. Örneğin, öz denetim, empati, özsaygı gibi yetiler kişilerin öğrenme potansiyellerine bağlıdır. Goleman ile ortaya çıkan duygusal zeka kavramı, aslında eski dönemlerden beri insanlar tarafından bilinmektedir ve karakter gibi farklı isimler ile etiketlenmiştir (Goleman, 2015a).

Goleman modelini; duyguları tanımlama, duyguları yönetme, kendini motive edebilme, başkalarının duygularını tanıma ve insanlar arası ilişkileri ifade edebilme başlıkları ile açıklamıştır (Sternberg, 2000; Çakar ve Arbak, 2004).

2.2.5.1. Duyguları Tanımlama

Duyguları tanımlama ve meydana geliş anında duyguları izlemektir. Duyguları tanımlama diğer basamaklara geçmek için temeldir. Eğer kişi duyguları tanımlama basamağını gerçekleştiremezse sonraki evrelerde zorlanabilir.

2.2.5.2. Duyguları Yönetme

Duyguların uygun bir şekilde ele alınmasıdır. Kişinin aşırı duygularından sıyrılmasıdır. Yani olumsuz, coşkulu, hüzün ve sinir anlarında bireyin kendini sakinleştirebilmesidir. Duyguların yönetilmesinde duygular kesinlikle bastırılmaz. Her duygu önemli sayılarak, aşırıya kaçan duygular farklı kanallara yönlendirilir.

2.2.5.3. Kendini Motive Etme

Bir amaç doğrultusunda bireyin duygularını sıralayabilmesi ve ruhsal durumu ne olursa olsun enerjisini düşürmeden amacını gerçekleştirebilmek için yoluna devam edebilmesidir.

2.2.5.4. Başkalarının Duygularını Tanıma

Başkalarının sözlerinden ve davranışlarından duygularını anlayabilme, empatik farkındalık, başkalarının istek ve ihtiyaçlarına uyum sağlayabilmektir.

2.2.5.5. İnsanlar Arası İlişkileri İdare Edebilme

Kişinin çevresindeki bireylerin duygularını tanıması, anlamlandırması, yönetebilmesi ve bu bireyler ile sağlıklı bir iletişim kurabilmesidir. Bireylerin sosyal yaşantıları için önemli bir özelliktir.

2.2.6. Robert K. Cooper ve Ayman Sawaf Modeli

Cooper ve Sawaf (1997)'ın duygusal zeka modeli, özellikle duygusal zekanın örgütler ve yönetimsel liderlikle olan ilişkisini ortaya koymaktadır (Beceren, 2012). Duygusal zekanın meslek yaşamında veya kurumlarda etkili bir şekilde kullanılabilmesi için bireylerin; liderlik, karar verme, stratejik ve teknik atılımlar, açık ve dürüst iletişim, yaratıcılık ve yenilik gibi özelliklere sahip olması gerekmektedir (Cooper ve Sawaf, 2003). Cooper ve Sawaf duygusal zeka modellerini dört köşe taşı ile açıklamıştır.

2.2.6.1. Birinci Köşe Taşı Duygusal Dürüstlük ve Geribildirim

Bireyin önceliği her zaman doğruluk ve dürüstlük ise kullandığı cümleler, jest ve mimiklerin yanı sıra ifade etmek istediği duygular da açık ve anlaşılır olmalıdır. Duygusal dürüstlük sezgiler ve duygusal zekanın sentezi ile meydana gelir. Duygular bireylere olabilecekler hakkında verdikleri ipuçlarıdır. Bu sayede duygu ile dürtüler birbirinden ayrılır ve duygular etkili bir şekilde kontrol edilebilir. Duygusal enerjiyi idare edebilmek için; öncelikle duyguların yok sayılmaması gerekmektedir. Duygu ne olursa olsun onu kabul etmek ve yaşamak gerekir. Duyguların geri dönütlerini önemseme ve bunun sonucunda etkili bir yönlendirme yapılması gerekmektedir (Cooper ve Sawaf, 2003).

2.2.6.2. İkinci Köşe Taşı Duygusal Zindelik

Duyguların olumsuz durumlardaki motivasyon gücüdür. Bu sayede kişi duygularının gücünün farkına varır ve onları yönlendirir (Cooper ve Sawaf, 2003).

2.2.6.3. Üçüncü Köşe Taşı Duygusal Derinlik

Duygular yapısını ve karakterini oluştururken potansiyelini de arttırır. Duygulara güvenerek, sosyal ilişkilerde duyguların rehberliğinden yararlanmaktır (Cooper ve Sawaf, 2003; Beceren, 2012).

2.2.6.4. Dördüncü Köşe Taşı Duygusal Simya

Simya değeri az olan bir maddeyi bazı yöntemler kullanarak daha değerli hale getirmektir. Duyguların simyasında da aynı şey geçerlidir. Önemsiz ve gereksiz olarak düşünülen duyguları hissetmek ve onları hayatın önemli anlarında kullanmaktır (Cooper ve Sawaf, 2003).

2.2.7. Weisinger Modeli

Weisinger (1998) duygusal zekayı, kişinin kendi duygusal zekasını arttırması ve duygusal zekasını başkaları ile girilen ilişkilerde kullanması olarak iki başlık altında açıklamıştır. Duygusal zekayı arttırmada, öz bilinci geliştirme, duyguları motive etme ve duyguları yönetme gibi yetiler bulunurken; duygusal zekayı sosyal ilişkilerde kullanmada, empati kurarak insanları anlama ve yardım etme, iletişim becerilerini geliştirme gibi beceriler bulunmaktadır (Titrek, 2013).

2.2.8. Claus Moller Modeli

Moller (2001)'in modeli ilk olarak duyguları tanıma ile başlar. Bireyin kendi potansiyelini bilmesi, duygularının farkında olması ve bu duyguları analiz edip, ifade etmesidir. İkinci aşama biraz daha zor bir beceri olan duyguları yönetmedir. Bu kısımda, olumsuz durumlarda duyguları etkili bir şekilde yönetebilme, değişken durumlara adapte olabilme ve baş edebilme yer almaktadır. Üçüncü aşama, kişinin kendini motive etmesi, dördüncü aşama insanların duygularını tanıma ve empati kurması, son aşama da ise sosyal ilişkileri yönetme becerisi yer almaktadır (Beceren, 2012).

2.2.9. Steve Hein Modeli

Bu modelde, ilk olarak duyguları kapsayan alt beyin ile analiz ve rasyonelliğin ağır bastığı üst beynin dengesi üzerinde durulmaktadır. Bireyin arzuladığı hayatı yaşayabilmesi için sorumluluk alması, duygularını tanıması, duygularını nerede ve nasıl kullanması gerektiğini bilmesi yani öz farkındalık geliştirmesi gerekmektedir. Son olarak da başka kişilerin duygularını tanımaktan yani empatiden bahsetmektedir. Başkalarının duygularını anlayabilmek için bireyin bu duyguları daha önce yaşamış olması gerektiği vurgulanmaktadır (Beceren, 2012).

2.2.10. Petrides Modeli

Petrides (2011) duygusal zekanın, insanların kendi duygusal yeteneklerine ilişkin algıları ile alakalı olduğunu ifade eder. Bu model kişiliğin duyguyla ilgili yönlerini kapsamlı bir şekilde ele alır. Model duygusal öz yeterlik olarak da adlandırılmaktadır. Modelde duygusal zekanın bir bilişsel yetenek, beceri ve bir yetkinlik olmadığı, bunların dışında algılamalarla alakalı olduğu vurgulanır. Bireylerin duygusal zekalarını ölçebilmek için "Duygusal Zeka" ölçeği geliştirilmiştir. Bu ölçeğin yetişkin ve çocuk boyutu bulunmaktadır. İyi olma, sosyallik, duygusallık, kendini kontrol etme gibi faktörlerin altında, adaptasyon ,duyguları anlama, ifade etme ve yönetme, kişiler arası ilişkiler, öz saygı, öz motivasyonla alakalı sorular yer almaktadır (Petrides, 2011; Petrides, Pita ve Kokkinaki, 2007). Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Ulutaş (2017) tarafından yapılmıştır.

2.3. Duygusal Zekâ Yetileri

Duygusal zekâ yetileri çocukluk döneminden itibaren öğrenilebilir ve geliştirilebilinir. Bu durum, kişinin öğrenme performansı ile duygusal yetileri kazanma potansiyeli arasında anlamlı bir ilişki olduğunu gösterir (Goleman, 2015a). Öğrenmeler sonucunda duygusal zeka yetilerine sahip bireylerde; duygusal öz bilinç, duygu denetimi ve yönetimi, empati, duygusal okur-yazarlık ve sosyal beceriler görülür. Bu yetilere sahip bireyler kendilerini iyi şekilde tanıdıkları için hayattan beklentileri gerçekçi ve hayata bakış açıları daha pozitif olur. Fakat bu yetilere sahip olmayan bireylerin hayatlarını etkili bir şekilde yönetemedikleri görülür (Goleman, 2015a; Ulutaş, 2005).

2.3.1. Duygusal Öz Bilinç

Öz bilinç, bireyin duygularının seçimlerinin ve sezgilerinin farkında olmasıdır. Bu yetinin temelinde kişinin kendi durumunu gözlemleyebilmesi yer almaktadır. Değişken durumlara karşı bireyin kendisinin güçlü ve zayıf yönlerini bilerek tepkilerini uygun bir şekilde ayarlayabilme sürecidir. Duygusal bilince sahip bireyler kendilerinden emin ve ne yapmaları gerektiğini bilirler. Olumsuz durumlarda zamanı etkili kullanarak kendilerini motive edebilirler (Goleman, 2006).

Duyguların farkına varılması yaklaşık iki yaş civarındaki çocuklarda görülmeye başlar. Çoklu duyguları anlama konusunda aynı başarı erken yaşlarda yakalanamaz. Çünkü aynı anda olumlu ve olumsuz duyguları anlama daha kompleks bir yetidir. Bunun için bireyler duyguların farklı değerleri, yoğunlukları ve hedeflerinin olabileceğini bilmeleri gerekir (Southam Gerow, 2014). Bu bilgiler dahilinde kişiler bazen duygularını olduğu gibi ifade etmek yerine maskeleyerek ifade etmeyi tercih ederler. (Örneğin, çocuğun doğum gününde gelen hediyeyi beğenmemesine rağmen nezaketen mutlu olduğunu göstermesi gibi). Okul öncesi dönemde duyguları tanımlamada dışsal faktörler etkiliyken, sonraki yıllarda hem içsel hem de dışsal faktörler etkilidir (Ömeroğlu ve Ulutaş, 2007).

Çocukların duygularını ifade edebilmesi günlük ihtiyaçlarını giderebilmesi için önemlilik arz eder. Duygusal farkındalık çocuğun o an yaşadığı duygunun ne olduğunu bilmesidir. Çocuğun duygularını ifade ediş biçimi, yaşadığı toplum, kültür ve aile yapısından etkilenmektedir. Eğer aile ortamında duygular rahat bir şekilde ifade edilip, duygu paylaşımı yapılıyorsa çocuk duygusal öz bilincini rahatlıkla kazanabilir. Fakat tam tersi durumda çocuk aile ortamında duygusal anlamda baskılanıyorsa, duygusal öz bilinç kazanma noktasında yetersiz kalır (Shapiro, 2013).

Duygusal bilince sahip çocuklar olumsuz duyguları tanıma konusunda daha başarılıdır. Bu da çocuğun kendine karşı dürüst olmasını sağlar. Duygusal bilinci gelişmemiş çocuklar duyguların kontrolüne girerler (Schilling, 2009).

2.3.2. Duygu Denetimi ve Yönetimi

Duygu denetimi ve yönetiminin kaynağı, duyguları etkili bir şekilde tanıma ve anlamlandırmadan geçmektedir. Duygusal denetimden kasıt, duyguyu durdurmak ya da kısıtlandırmak değildir. Bu yetiye sahip birey stresli veya olumsuz durumlardan kolay bir şekilde sıyrılarak kendini rahatlatabilir, kendisi ve çevresi hakkında olumlu düşünceler

geliştirebilir ve çaresizlik durumlarında öfkesini kaba kuvvet kullanmadan farklı kanallara yöneltebilir (Goleman, 2015b; Southam Gerow, 2014).

Çocukların duygu denetimi ve yönetiminde başarılı olabilmeleri için duygusal sorunlara duygusal çözümlerle karşılık verilmelidir. Bu süreçte sözsüz ifadeler de sözlü ifadeler kadar, duyguların denetimi ve yönetimi konusunda bireylere yardımcı olmaktadır. Çocuğun duygusal denetimi sağlayabilmesi için, hissedilen duygu sırasında ortaya çıkabilecek fiziksel tepkilerin ne olduğunu bilmesi gerekir. Vücudun verdiği tepkiyi algılayan çocuk sonraki süreçte duyguları denetim altına alacak stratejileri kullanmaya başlar (Shapiro, 2013).

Duygusal denetim stratejileri çocuklarda yaklaşık on yaş civarında gelişmeye başlar. Kendi başlarına halledebilecekleri bir durum ise çocuklar o zaman problem çözme stratejisini kullanırlar. Eğer iradelerinin dışında gelişen bir durum ise yeni stratejiler oluştururlar. Çocukta duygu yönetim süreci başarılı bir şekilde devam ederse, çocuğun özgüven ve benlik saygısı gelişir (Ömeroğlu ve Ulutaş, 2007).

Gross ve Thompson (2007) süreçsel/gelişimsel model ile duygusal düzenleme sürecini; durum seçimi, durumsal ayarlama, dikkat konuşlanması, bilişsel değişimler ve yanıt modülasyonu olmak üzere 5 aşamada açıklar (Southam Gerow, 2014).

1. Durum seçimi, pozitif duyguyu maksimum, negatif duyguyu minimum düzeyde tutabilmek için durumlar arasında yapılan seçimlerdir. Kapalı alan fobisi olan bireylerin kapalı alanlardan kaçarak anksiyetesini azaltması örnek olarak verilebilir.

2. Durumsal ayarlama, durum seçiminin aksine var olan durumun üzerinden değişiklik yapmaktır. Utangaç biri gideceği davette kalabalık gruplarla karşılaşmamak için buluşma yerine erkenden gitmesi durumsal ayarlamaya örnektir.

3. Dikkat konuşlanması, duygusal durumun belli noktalarına odaklanmaktır. Okul öncesi dönemde bu özellik sıklıkla görülür nedeni ise bu dönemde çocuklarda benmerkezcilik ağır bastığı için çocuklar aynı anda iki özelliğe odaklanmakta zorluk çekerler.

4. Bilişsel değişimler ve değerlendirmeler, meydana gelen durumlara duygusal cevaplar verirken farklı şekillerde düşünme ve değerlendirme yapmaktır. Örneğin, matematik dersinin ilk sınavından başarısız olan kişinin yılgınlık durumuna düşmeden, ikinci sınavın değerliğinin daha yüksek olduğunu düşünerek kendisini rahatlatması bu durumu açıklamaktadır.

5. *Yanıt Modülasyonu,* en son olarak ortaya çıkan bu özellik durumlara kaşı verilen duygusal tepkinin değişkenlik gösterdiğini açıklamaktadır. Ağlayarak istediğini yaptıramayan çocuk belli aşamadan sonra mızırdanmaya başlaması buna örnek olarak verilebilir.

2.3.3. Empati

Sosyal ilişkilerin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesini sağlayan duygusal zeka yetilerinden biri olan empati, bir kişinin karşısındaki insana yardım edebilecek derecede onun duygularını anlayabilmesi ve hissedebilmesidir (Southam Gerow, 2014). Özetle kişinin kendini karşısındakinin yerine koyabilmesi ve duygusal olarak karşıdakini okuyabilmesidir (Shapiro, 2013; Ömeroğlu ve Ulutaş, 2007). Empatinin temellerini öz bilinç yetisi oluşturur. Kişinin karşısındaki insanın duygusunu anlayabilmesi için daha önce o duyguyu yaşamış olması gerekir (Goleman, 2015a).

Empatik eğilimleri yüksek olan çocuklar; saldırgan davranışları az sergileme, yüksek düzeyde sosyal çevre ile uyumlu ilişkiler kurma, yardımlaşma, dayanışma ve yaptıkları işleri başarı ile sonuçlandırma gibi özelliklere sahiptir (Shapiro, 2013).

Çocukluk döneminin ilk yıllarından itibaren empati kazanılmaya başlanır (Schilling, 2009). Empatinin kazanılması sürecinde belli bir sıra izlenir. İlk olarak, 0-2 yaş çocuğu pek anlam içermese de karşısındaki kişinin duygularına basit tepkiler verir. Yanında ağlayan bebek bulunan bir bebeğin, ağlama davranışı gerçekleştirmesi bu duruma örnek olarak verilebilir. Bebek bu tepkiyi karşısındaki bebeğin duygusunu anladığı için vermez yalnızca onu taklit eder. Sonraki aşama iki yaş itibariyle görülür ve bu süreçte çocuklar duyguları hissetmeye başlar. Kendini karşısındakinin yerine koyarak o durumda olduğunu hayal edebilirler. Örneğin çocuk, arkadaşının oyuncağı kaybolduğu için üzüldüğünü gördüğünde kendi oyuncağının kaybolmuş olabileceğini hayal eder ve karşısındakini yatıştırmak için kendi oyuncağını ona verebilir, bu evrede empati kurmaya başlar. Üçüncü aşamada, çocuk karşısındaki kişinin yaşadığı durumu kendi yaşantısı ve deneyimleri ile bağdaştırıp yansıtabilir (Southam Gerow, 2014).

Empatinin evrelerini Shapiro (2013), iki kısımda ele almaktadır. İlk altı yılı oluşturan süreçte duygusal tepkilerin verildiğini, sonraki süreçlerde ise bilişsel tepkilerin verildiğini ifade etmektedir. Altı yaşla birlikte çocuklarda bilişsel empati görülmeye başlar. Bu sayede çocuk başkalarının gözünden durumları anlar, değerlendirir ve ne yapması gerektiğine karar verebilir. On iki yaş civarında çocukların empati yetenekleri bir üst düzeye çıkar ve

soyut empati görülmeye başlanır. Soyut empati, çocukların farklı kültürlere ve tanımadığı insanlara karşı da empati yapabilmesini içerir.

Empatik eğilimi olan çocuklar, karşısındaki kişinin duygularını anlayabilir ancak karşısındakine yararlı olabilmek için kendisini bu duyguya kaptırmaz (Southam Gerow, 2014). Olumsuz durumlarda karşısındaki kişiyi anlama, duyguları açıklama ve özetleme yetenekleri ile çocuklara empatik beceriler kazandırılabilir (Schilling, 2009). Çocuğun ailesinde, okulunda veya çevresinde model aldığı kişilerin davranışları çocukların empatik gelişimlerini önemli derecede etkilemektedir (Ömeroğlu ve Ulutaş, 2007). Cinsiyetler açısından empati gelişimi incelendiğinde aralarında önemli bir farkın olmadığı görülür. Sadece empati sürecinde kullanılan yöntemler farklılık gösterir. Örneğin kızlar psikolojik destekte bulunurken, erkekler daha çok fiziksel destekte bulunmayı tercih etmektedir (Shapiro, 2013).

2.3.4. Sosyal Beceriler

Sosyal dünyada yaşayan insanların, kişiler arası ilişkilerini sağlıklı bir şekilde idare edebilmesini sağlayan ve temelinde empati yetilerinin olduğu becerilerdir. Çocuğun toplum içinde kendini etkili bir şekilde gerçekleştirebilmesi için sosyal durumları anlama, analiz etme, yorumlama ve uygun tepkiler vermeyi bilmesi gerekir. Sosyal beceriler çocukların kişilik özelliklerine, çevredeki insanlara ve aileye bağlıdır. Bu yüzden sosyal beceriler kişiden kişiye göre değişiklik göstermektedir (Shapiro, 2013).

Başkalarının duygularını yönetme ve grup içerisinde liderlik yapma davranışlarını kapsayan sosyal beceriler, içerisinde barındırdığı etkili iletişim becerileri ile başkalarının duygularını anlama, işbirlikçi olma, olumsuz duyguları dizginleme, beden dilini kullanma, anlaşmazlıkları çözme ve etkili dinleme gibi davranışları destekler (Schilling, 2009).

Yürümeye başlayan çocuklarda yaygın olarak mahcubiyet duygusu görülmektedir. Bu süreçte çocuk, yalnızca kendisinin ne hissettiğini değil aynı zamanda başkalarının kendisi hakkında neler hissettiğini de anlamaya başlar (Goleman, 2015b).

Sosyal ilişkilerde duyguların geçici olduğu ve sosyal huzursuzlukların çıktığı zamanlarda duyguları saklamak ya da onları değiştirmek önemlidir. Yaşla beraber gelişen bu sosyal beceri ile birey her duygusunu ifade etmemeyi ve başkalarının duygularını gözlemleyerek doğru tepkiler vermeyi öğrenir. Okul öncesi ile birlikte bu beceriler çocuklarda görülmeye

başlar. Örneğin çocuk doğum gününde beklemediği bir hediye almasına rağmen çok mutlu olduğunu sözlü ya da sözsüz olarak ifade edebilir (Southam Gerow, 2014).

2.4. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı, çocukluk başlangıcı ile ergenlik sonunu kapsayan dönemi hedef alan ve bu süreçte bireylerde okuma kültürünü, duyguları ve düşünceleri algılamayı ve dil gelişimini desteklemeyi sanatsal bir yaklaşımla amaçlamaktadır (Kiefer, Hepler ve Hickman, 2007). İnsanları en çok etkileyen kitaplar, onları eğlendiren ve duygulandıran kitaplardır. Edebiyat çocuklara farklı yaşantılar sunarak, gerçekçi bir temelle çocukların hayal gücüne hitap eder (Sever , 2008).

Çocuk edebiyatı çocukların hayatı kavramasına, hayal gücünü geliştirmesine, okuma sevgisi kazanmasına, bilişsel ve duyuşsal alanlarının gelişmesine yardımcı olur. Ayrıca çocukların büyüme ve gelişimlerine, duyarlılıklarına, zevklerine ve eğitilirken eğlenmelerine de katkıda bulunur (Yalçın ve Aytaş, 2014).

Edebiyat eserleri sayesinde çocukların duyguları harekete geçer, hayal edilen yaşantılara girmeleri sağlanır ve başkalarının yaşantıları ile kendi yaşantıları arasında bağ kurduklarını hissettirir. Çocuklar kitapları okurken kimi zaman heyecan kimi zaman da zorluklar ile karşılaşırlar ve kitaptaki kahramanı gözlemleyerek kendi hayatlarına yönelik çıkarımlarda bulunabilirler (Dwyer ve Neuman, 2008). Çocuklar kitaptaki kahramanların sorunları nasıl çözdüklerini gözlemleyerek, kendine has sonuçlar çıkarır ve daha sonra kendi stratejilerini oluştururlar (Gönen ve Veziroğlu, 2015). Çocuk edebiyatı, çocukların duygu eğitiminde kullanılan kolay, hızlı ve etkin yollarından biridir (Yener, 2006).

Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde sözcükler ve çizgiler yazarların çalışmaları sonucunda, çocuğun yaşamını destekleyen bir araç haline dönüşür. Bireylerin günlük yaşamında jest ve mimikleriyle ifade ettiği duygular, etkili yazınsal ürünlerde sözcük ve resimlerle aktarılır. Bireyin hayatında yaşayabileceği herhangi bir duygu durumu çocuk edebiyatı ile görünür ve anlaşılır hale getirilebilir (Sever, 2008).

Bir edebi eser, çocuğa çok güzel deneyimler sunabileceği gibi bunun tam tersi durumları da sunabilir. Bu nedenle çocuklara yönelik edebi eserler iyi kurgulanmalı, yani çocukların gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak onların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun özelliklere yer verilmelidir (Dursunoğlu, 2013).

2.5. Çocuk Kitapları

2.5.1. Çocuk Kitaplarının Tanımı

Okul öncesi kitapları, 0-7 yaş dönemindeki çocuklar için içeriği, resimleri ve anlatımı ile özel olarak hazırlanmış kitaplardır. Bu kitaplar çocukları hedef aldığı için hazırlanışlarının her aşamasında çocukların gelişim özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır (Ural, 2015).

Çocuk kitapları, çocukların estetik algı ve sanatsal yaklaşımlarla tanışmalarını sağlayan ilk araçlardır. Çocuk kitapları, çocukluğun 0-2 yaş evresinde sanatsal ve estetik amaç güderek çocukların oyun ihtiyaçlarını sağlarken, 2-4 yaşlarındaki çocuklarda ise kavram gelişimlerinde de rol oynamaktadır. Bu süreçte kitaplardaki durum ve olaylar çocukların dil, duygu ve düşünce yapısını da geliştirmektedir (Sever, 2008).

Yörükoğlu (1976), çocuk kitaplarının niteliklerinden bahsederken; kitapta kullanılan üslubun çocukların seviyelerine uygun ve anlaşılır olması, çocuğun yaş özelliklerine uygun konuların işlenmesi, ana temanın çocukları hem düşündürmesi hem de meraklandırması, kitapta geçen olayların gerçekçi bir şekilde anlatılması, çocukları kısıtlandırmayan aksine onları sorgulamaya yönlendirmesi ve çocuğun hayatına ışık tutması gerektiğini ifade etmiştir (Oğuzkan, 2013).

Çocukluk döneminin ilk yıllarında, çocukların hangi kitapla nasıl tanıştığı çok önemlidir, Çünkü çocuğun sonraki hayatında kitaplarla olan ilişkisini bu ilk deneyimler belirlemektedir. Bu yüzden okul öncesi dönem çocuklarına yönelik kitap hazırlanırken temel hedef; çocuğun okuma alışkanlığı kazanması, merak duygusunu dinamik tutması ve kitapla zaman geçirmekten keyif almasını sağlamak olmalıdır (Almerico, 2014). Çocuk kitapları bunları gerçekleştirirken diğer yandan da çocuğa bazı alanlarda kazanımlar sağlamaktadır. Kitaplar özellikle dil, duygusal ve bilişsel alanlarda çocuk gelişimine katkı sağlamaktadır (Ural, 2015).

2.5.2. Çocuk Kitaplarının Türleri

Çocuk kitaplarının fiziksel görünümü, içeriği, resimlemeleri, konusu, teması ve karakterleri çocukların yaş gruplarına göre farklılık gösterir. Örneğin 0-2 yaş çocuklarının en büyük uğraşısı oyundur. Bu yüzden, bu yaş grubu çocuğunun kitapları da oyuncak gibi olur ve çocuğun birden çok gelişim alanını destekler (Dwyer ve Neuman, 2008).

Okul öncesi dönemde çocuk kitapları, hayal gücünü geliştirme, empati kurma, yardımlaşma, farklılıklara saygı gösterme gibi becerilerin gelişmesini sağlamaktadır (Sever, 2008).

2.5.2.1. Oyuncak Kitapları

Küçük çocukların ya da bebeklerin gelişim ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, onların dikkatini çekebilmesi için hem kitap hem de oyuncağı andıran ve her ikisinin özelliklerini taşıyan kitap türüne oyuncak kitap denir (Ural, 2015). Bu kitaplar da oyuncaklar gibi çocuğun pek çok duyusuna hitap eder. Oyuncak kitapları özel kılan ise farklı dokunsallıklar, kabartmalar, delikler, tuşlar, sesler ve sayfaları çevirmek için farklı boyutlarda deliklerin bulunmasıdır. Bu sayede çocuklar oyun oynayarak kitapla tanışmış olurlar (Ural, 2015).

2.5.2.2. Tanıma ve Algılama Kitapları

Genellikle 18 ay ve daha ileri yaş gruplarındaki çocukları kapsayan, onların dikkatini çekmeyi amaçlayan ve çocuğun günlük yaşantısında karşısına çıkan nesnelerin beyaz bir fonda fotoğrafları ile birlikte o nesnenin günlük hayattaki işlevini gösteren kitap türüdür (Yalçın ve Aytaş, 2014). Bu yaş çocuğunun kitaba nasıl davranması gerektiği konusunda yeterli bilgisi olmadığı için kitap sayfaları ve kapağı çocuğun zarar veremeyeceği kalın kartondan hazırlanır.

2.5.2.3. Banyo Kitapları

Farklı ortamlarda çocuklara öğrenme imkanları oluşturmak gerekmektedir. Banyo kitapları bu duruma örnek teşkil etmektedir. Banyo sırasında, farklı ortamlar kullanılarak çocukların öğrenmelerinde çeşitlilik sağlanabilir. Banyo kitapları hazırlanırken su ile temas ettiğinde kolay kolay deforme olmayan malzemeler kullanılır (Ural, 2015).

2.5.2.4. ABC, Kavram, Etkinlik Kitapları

Çocukların rutin olarak evde veya okulda sıklıkla karşılarına çıkan, nesnelerin ve canlıların ilgi çekici çizgilerle çerçevelendirilerek, metinler ile desteklenen veya sadece resimlerin kullanıldığı kitaplardır. Bu kitaplar mukavva gibi yırtılması zor malzemelerden yapılır. Çünkü küçük yaştaki çocuklar kitapları nasıl kullanmaları hakkında yeterli bilgi ve deneyimlere sahip değildir. Bu yüzden kitaplar oluşturulurken dayanıklı malzemeler

kullanılır (Ural, 2015). ABC kitapları farklı şekillerde oluşturulabilir. Bunlar; kelime-resim şeklinde hazırlananlar, basit tarzda olanlar, bulmaca ve oyun tarzındaki kitaplar ve ana temalara dayanan kitaplardır. ABC kitapları çocuklara nesnelerin ya da varlıkların isimlendirilmesinde, gruplandırılmasında, anlamlandırmasında ve günlük hayattaki yerini kavramasında yardımcı olur (Yalçın ve Aytaş, 2014).

2.5.2.5. Resimli Öykü Kitapları

Resimli öykü kitapları özellikle 3-6 yaş çocuklarının hedef alındığı kitaplardır. Kitabın hedef kitlesinin yaşı küçüldükçe kitapta bulunan resimlerin sayısı ve boyutları artar ve öykülerin uzunluğu kısalır. Hedef kitlenin yaşı büyüdükçe öyküler uzar ve resimler çocukların hayal gücünü güçlendiren ve sınırlandırmayan bir hal alır. Kitabın iç yapısı (öykünün konusu, dilin kullanımı, karakterlerin özellikleri) çocuğun öyküye girebilmesi için önemlidir. Çünkü çocuğun duygusal ve zihinsel yolculuklara çıkmasını sağlar. Bu sayede çocuklar öykülerdeki karakterlerin deneyimlerinden yararlanarak kendilerini tanımaya başlar (Ural, 2015). Kurgu kadar kitaptaki resimler de çok önemlidir. Çocuğun okunanları gözünde canlandırabilmesi için resimlendirmenin kaliteli olması gereklidir. Yani her resim bulunan kitap, resimli öykü kitabı olarak değerlendirilmemelidir. Bunun için kitabın hedef aldığı yaş grubunun özelliklerine göre resimlerin, öykünün, temanın, konunun ve karakterlerin uyumlu olması gerekmektedir (Yılar, 2013; Ganea, Pickard ve DeLoache, 2008).

2.5.3. Çocuk Kitapları Üzerine Psikanalitik Kuram Yaklaşımları

19. yüzyılda psikolojinin gelişmesi ile bilişsel yeterliklerin baskın olduğu düşüncesine karşı, zihnin dışında meydana gelen olayların ve olguların olabileceği görüşünün ortaya atılması, zihinsel çözümlerin hakimiyetini ortadan kaldırmıştır. Bu dönemde Freud, her şeyin insanın denetiminde olmadığını ve davranışların nedenleri üzerinde durarak o zamana kadar ortaya konulan düşüncelerden farklı bir fikir ortaya koymuştur (Tüfekçi Can, 2014).

2.5.3.1. Freudçu Yaklaşım

Freud kuramında, bir çok davranışın temelini, çocukluk yıllarında yaşanılan olaylarla açıklamıştır. Edebi eserlerin ortaya çıkışı ile çocukluk döneminde oynan oyunları birbirine benzetmiştir. Freud'a göre çocukluk döneminde uygun olmayan duygular bilinçaltına

gönderilir ve bu duygular bastırılır. Bu durumun nedenlerini de oidipus karmaşası (Psikanalitik kurama göre, çocuğun karşı cinsteki ebeveyni sahiplenme ve kendi cinsinden ebeveyni saf dışı etme konusundaki duygu, düşünce ve dürtüleri doğrultusunda cinsiyet kimliğini oluşma çabasıdır) ile açıklamıştır. Çocuk edebiyatı göz önünde bulundurulduğunda oidipus karmaşasının örnekleri özellikle masallarda görülmektedir. Örneğin Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Hansel ve Gratel gibi masallar incelendiğinde oidipus karmaşasının örnekleri açıkça görülmektedir (Tüfekçi Can, 2014).

2.5.3.2. Jungçu Yaklaşım

Bu yaklaşım özellikle fantastik unsurları içeren peri masallarını ele almıştır. Jungçu yaklaşımla çocuk edebiyatını inceleyen John Cech, kitapların çocuklar üstündeki etkisi üzerinde durmuştur. Eğer kitapta şiddet körükleniyorsa, çocukta da şiddetin yer edeceği veya hikayede kaybolmak ya da terk edilmek gibi çocukların kaygı duyduğu konular işleniyorsa, bu da çocuklarda korku kültürünün yerleşmesine neden olacağını savunmuştur. Örneğin hikayede üvey anneye veya babaya karşı kötü tanımlamalar yapılıyorsa çocuk yaşamında da bu tarz insanlara önyargı ile yaklaşacaktır. Jungçu yaklaşıma göre, bu durumlar aşırı düzeyde riskli gözükse bile, çocukların bu tarz duygu çıkmazlarını en iyi deneyimleyebilecekleri yerler kitapların oluşturduğu güvenli ortamlardır (Tüfekçi Can, 2014).

2.5.4. Resimli Öykü Kitaplarının Özellikleri

2.5.4.1. Resimli Öykü Kitaplarının Dış Özellikleri

Kitabın fiziksel özellikleri denildiğinde akla ilk olarak; kitabın biçimi, boyutu, sayfalarında kullanılan kağıdın kalitesi, kapağında kullanılan kartonun cinsi, kitap ciltlemesi ve kitap metininde kullanılan yazı karakteri ve puntosu gelmektedir (Kıbrıs, 2010).

2.5.4.1.1. Resimleme

Çocuk kitaplarında resim; kitabı süsleme, metni açıklama ve tamamlama gibi işlevler görmektedir. Kitabı süsleme resimlemelerinde, çocuğun dikkatini kitaba çekme; metni açıklama resimlemelerinde, anlatılan hikâyenin somutlaştırılması ve hikâyeyi tamamlama resimlerinde ise hikâyede geçen bir kavramın çocukta bir karşılığı yoksa bunu hayal edebilmesi amaçlanmaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarının kitaplardaki resimlere olan

ilgisi kişisel duygularına dayanır ve bu dönemde çocuklar genellikle parlak ve canlı renklerden oluşan kitapları tercih ederler (Doyle ve Bramwell, 2006; Karatay, 2014).

Çocukların bir işe odaklanma süreleri yetişkinlere göre daha kısadır. Resimli kitaplar çocukların dikkatlerini resimlere çekerek onlarda dinleme isteği uyandırır. Okul öncesi dönemindeki çocukların birçoğu okuma-yazma bilmediği için kitapları resimlerinden okur ve anlatırlar. Bu yüzden kitap resimlemeleri; çocukların hayal gücünü, çok yönlü düşünmelerini geliştirmeli ve hikayenin duygu durumuna girmelerini sağlamalıdır. Bu dönemdeki kitaplarda resimler, yazılara göre daha fazla yer almaktadır. Bu kısımda dikkat edilmesi gereken iki nokta bulunmaktadır. Birincisi yazı ile resim aynı sayfada bulunmalı ve ikincisi de yazılar resmin üstünde olmamalı yani resmi kapatmamalıdır (Sever, 2008).

Resim dilinin en önemli bileşeni çizimdir. Çizgiler sözcükler gibi duyguların derinlikleri hakkında çocuklara fikir verir. Örneğin, düz ve kırık çizgiler coşkuyu, öfkeyi ve enerjiyi iletirken, kavisli çizgiler duyumsal, mutluluk ve neşeyi ifade etmektedir. Yatay çizgiler yatıştırıcı ve huzur, dikey çizgiler istikrar ve kuvvet anlamı vermektedir (Bassa, 2015).

2.5.4.1.2. Biçim ve Boyut

Resimli öykü kitapları boyutlarına göre farklılık göstermektedir ve bunun sonucunda kitapların işlevleri de değişmektedir. Örneğin çocuklar küçük boy kitapları kontrol altında tutarken zorluk yaşamazlar ve bu kitaplar çocukların büyük-küçük kas koordinasyonlarının gelişmesine katı sağlamaktadır. Büyük boy kitaplarda ise sayfalar ve resimler büyük olduğu için çocuğun kitaptaki resimleri kavraması ve kitaba odaklanmasını kolaylaştırır. Kitaplar genellikle kare ya da dikdörtgen olmasına rağmen sekizgen ve üçgen kitaplar da bulunmaktadır (Ural, 2015).

2.5.4.1.3. Kâğıt, Kapak, Ciltleme ve Metin Tasarımı

Çocuk kitaplarında resim ve yazının sayfanın diğer yüzünde görünmemesi için kullanılacak kağıdın çok ince olmaması gerekmektedir. Ayrıca parlak, birinci kalite kuşe kağıtlarını da kullanmak doğru değildir. Çünkü bu tür kağıtlar okuma esnasında parlama yapabilmekte ve bu özelliği nedeniyle kitap okunduğu sırada resimlerin ve yazıların görülmeme gibi bir durumu olabilmektedir. Bu da çocukların gözlerinin yorulmasına neden olur. Yazı tipi de sade ve anlaşılır olmalıdır. Harflerin büyüklüğü yaklaşık 18-24 punto arasında olabilir (Ural, 2015).

Her kitapta olduğu gibi çocuk kitaplarında da kapak çok önemlidir. Kitap kapağı çocuğu kitaba çeken, heyecanlandıran ve meraklandıran ilk adımdır. İyi hazırlanmış bir kitap kapağı çocuğu kitaba çekmeli ve içeriği hakkında düşündürmelidir (Karatay, 2014).

Kitabın uzun ömürlü kullanılabilmesi için kaliteli bir ciltleme yapılması gerekmektedir. Her ne kadar çocuklara kitabın kullanımı konusunda bilgi verilse de, ciltlemesi kaliteli olmayan kitap sayfalarında dağılmalar meydana gelmektedir. Bu yüzden okul öncesi kitaplarında zımba ve tutkal yöntemi pek tercih edilmemelidir. Bunların yerine kitaplarda dikim ya da sicil ile ciltleme yöntemi kullanılmalıdır (Karatay, 2014; Ural, 2015).

2.5.4.2. Resimli Öykü Kitaplarının İçerik Özellikleri

Günlük hayatta insanların karşısına çıkabilecek her şey çocuk kitaplarında konu olarak işlenebilmektedir. Sevgi, mutluluk, korku, kızgınlık, kıskançlık, empati gibi duyguların yanı sıra diğer duygularda çocukların gelişimleri göz önünde bulundurularak resimli öykü kitaplarında yer alabilir (Fettig, Schultz ve Ostrosky, 2016). Çocuğa okunacak kitabın konusunu belirleyecek en önemli unsur çocuğun ilgi alanlarıdır (Ural, 2015). Çocuğun ilgi alanları göz önünde bulundurularak ele alınacak konu, karakter, anlatım, duygu ve kişilerin özelliklerinin çocuğun gelişimine de uygun olması gerekmektedir (Kıbrıs, 2010).

2.5.4.2.1. Konu/ Kurgu/Çatışma

Çocuk kitaplarında hoşgörü, yardımseverlik, doğruluk, görev bilinci, insan ve yaşama sevgisi gibi pek çok konu işlenebilir. Yalnız bu konulara yer verilirken kitapta verilmek istenilen duygu ve düşünce anlaşılır olmalıdır. Yani çocuklar hiçbir zaman anlamda ikiliğe düşmemelidir (Kıbrıs, 2010).

Resimli kitaplarda kurgu ve konu çocuğun dikkatini çekmelidir. Hikaye sürükleyici ve mantıklı bir çerçevede devam etmelidir. Hikaye çocuğu heyecanlandırmalı, hikayeden kopmadan olaylar üzerine düşünmesini sağlamalıdır (Doyle ve Bramwell, 2006). Kitabın çocuğu her an dinamik tutması gerekmektedir. Bunun için de genellikle kurguda çatışmalara yer verilir ve bu çatışmalar yavaş yavaş neden sonuç ilişkisi içerisinde tırmanırken, aynı zamanda çocukları çözüm konusunda da meraklandırır (Karatay, 2014).

Sever (2008)'e göre çocuk kitaplarında bulunması ya da işlenmesi gereken konular; çocukları bilinçlendiren, çocukların farklı duygularını besleyecek, çevreye ve insanlara

karşı farkındalıklarını geliştirecek ve her gün değişmekte olan talep ve ihtiyaçlarına katkı sağlayacak şekilde olmalıdır.

2.5.4.2.2. Karakter

Konu çocuk kitapları olunca kitapların hayal dünyası da çok geniş olmaktadır. Bu bağlamda kitaplarda kullanılan karakterler de çeşitlilik göstermektedir. Her ne kadar insan ve hayvan karakterler çocukların dikkatini daha çok çekse de öykülerde bitkiler, eşyalar, canlı ve cansız her türlü nesne karakter olarak kullanılmaktadır. Küçük yaştaki çocuklar öyküdeki karakterlerle özdeşim kurar ve bu da kişiliklerini etkiler. Bu yüzden kitap seçerken karakterler erişilmez, kusursuz ve mükemmel olmamalı; gerçek yaşamdaki gibi eksiklere ve hatalara sahip karakterler olmalıdır (Halberstadt, Denham ve Dunsmore, 2001; Ural, 2015; Sever, 2008).

Çocuklar hikaye kitapları sayesinde birbirinden farklı olay, durum, nesne, hayvan ve insan ile karşılaşır. Çocuğun karakteri içselleştirmesi, benimsemesi ve öykü akışını yakalayabilmesi için öyküde işlenen olay, durum ya da karakterler çocuğun günlük yaşantısına aykırı olmayacak bir şekilde gerçekçi, inandırıcı ve güvenilir olmalıdır (Karatay, 2014).

2.6. Çocuk Kitapları ve Duygusal Zekâ

Okul öncesi dönemde çocukların gelecek yaşamlarının temelleri atılmaktadır. Bu dönemde çocukların tüm gelişim alanları zengin uyarıcılar ile desteklenmelidir. Böylelikle çocukların empati, güven, merhamet, şefkat gibi duygusal özellikleri desteklenebilir, hatta güçlü kişilikler geliştirmeleri sağlanabilir (Court ve Rosental, 2007; Dağlıoğlu ve Çamlıbel Çakmak, 2009; Tarhan, 2014). Çocuk kitapları, okul öncesinde kullanılan zengin uyarıcılar arasında yer almaktadır. Çocuk kitapları ile çocuklar hem eğlenir hem de yaşantı kazanırlar. Çocuklar resimli öykü kitapları sayesinde hayatı ve mücadele etme yollarını öğrenebilirler (Oğuzkan, 2013).

Kurmaca metinlerden resimli öykü kitapları sayesinde çocuklar, duyguları tanıma, olaylara eleştirel bakabilme, duygularını denetleme, ön yargılardan kurtulma ve paylaşma gibi becerilerini geliştirirler (Awbrey, Longo, Lynd ve Payne, 2008). Metinler bunları çocuklara kazandırırken önemli olan husus, metinlerde çocuğun kendini bulmasıdır. Çocuklar için oluşturulan metinler duygu durumlarının her hali ve şekli ile çocukları

karşılaştırmalı ve yaşam boyu karşılarına çıkabilecek durumların duygu yelpazesini çocuklara sunmalıdır (Yener, 2006).

Nitelikli bir çocuk kitabı çocuğun duygularına dokunur ve çocuğun duygularını tanımasını, öyküyü içselleştirmesini, yaşamasını ve gerektiğinde kendine dersler çıkarmasını sağlar (İpek Yükselen, 2015). Çocuk kitapları çocukların duygularını tanımasına yardımcı olduğu gibi bunları ifade etmesinde de önemli bir rol oynar. Çocukların duygularını ifade etmesinde en büyük faktörlerden biri de dil gelişimi özellikleridir. Dil gelişimi normal olan çocuk duygularını sözel olarak ifade edebilir. Çocuk edebiyatının amaçlarından biri de çocuğun dil gelişimine katkıda bulunma, sözcük dağarcığını genişletme ve böylelikle kendini ifade edebilmesini sağlamaktır (Adams, 1990; Bus, van IJzendoorn ve Pellegrini, 1995). Ayrıca çocuğun duygusal ihtiyaçları temel alınarak yazılan kitaplar, çocuğun duygusal gelişimini de desteklemektedir (Tüfekçi Can, 2014).

Bugüne kadar çocuk kitapları hakkında birçok düşünce ortaya atılmış ve araştırmalar yapılmıştır. Charlotte Bühler ve diğer bilim adamlarının yaptıkları araştırmalar, özellikle 1930 ile 1960'lı yılların, çocukların duygusal gelişimine büyük önem verilmeye başlandığı bir dönem olduğunu göstermiştir. 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başlarına doğru görülen "psikolojik yaklaşım" çocuk edebiyatında yer almaya başlamıştır (Tüfekçi Can, 2014).

Dönemin önemli pedegoglarından D.L. Daalder, kitapların çocukların duygusal ihtiyaçlarına cevap vermesi gerektiğini ve çocukların kötü uyaranlardan etkilenmemeleri için kitaplarda sansür uygulanması gerektiğini savunmuştur. Daalder'e göre çocuk, kitabı okuduğunda doğrular/yanlışlar ve uygun olan/olmayan durumlar belirtilerek çocuğun korunması sağlanır. Daalder'in bu düşüncesine tepkiler gecikmez ve çocuk kitapları kütüphanecisi Louise Boerlage de kitapta işlenecek konunun çocuğun duygusal ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini fakat bu kadar katı bir sansürün doğru olmadığını ifade eder. Hatta çocukların okumak istedikleri kitap konusunda özgür bırakılmaları gerektiğini düşünür (Tüfekçi Can, 2014).

Daha sonraki yıllarda farklı düşünceler ortaya çıkar. Kimileri kitaplarda çocukların duygusal ihtiyaçlarını hiçe sayarken, kimileri de çocuklara sansür uygulamadan onları özgür bırakarak kendi seçimlerini yapmalarını ifade eder (Tüfekçi Can, 2014). Kitaplarda özgürlüğü savunan akım ile çocuk kitaplarında kötü kavramlar özellikle çıkartılmayarak çocukların bu örnekleri görmesi ve yüzleşmesi sağlanmıştır. Bunun sonucu olarak da travma kavramı ortaya çıkmıştır. Travmanın ortaya çıkabilmesi için geçmişte olumsuz bir durum ile karşı karşıya kalınması gerekir (Çaresiz kalma, korkunun bastırılması, şiddete

maruz kalma vb.). Çocuğun olumsuz yaşantısı üzerine bir de okuduğu kitaplarda olumsuz yaşantıların örnekleri ile karşılaşması, çocukta travmaların ortaya çıkmasına neden olur (Tüfekçi Can, 2014).

Son yıllarda, çocukların ilgileri ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlanan çocuk kitabı sayısı artmaktadır. Ancak önceki zamanların etkileri çocuk kitaplarında hala görülmektedir. Çünkü büyükler için yazılmış olan kitaplar sorgulanmadan ve eleştirel bir gözden geçirilmeden hala çocukların önüne sunulmaktadır (Yalçın ve Aytaş, 2014; Oğuzkan, 2013).

Olumsuz içeriklere sahip kitapları okuyan çocuklar kendi yaş grubuna uygun olmayan pek çok olay, kahraman, tema ve resim ile kaşı karşıya kalmaktadır. Olumsuz örnekler çocukların özellikle duygusal gelişimini etkilemektedir. Çocuk klasikleri ve masallar incelendiğinde, insanları yutan hayvanlar, çocuğuna zulüm eden üvey anneler, birbirini kıskanan kardeşler gibi çocukları duygusal tahribata uğratacak örnekler çokça görülmektedir (Sever, 2008). Bu yüzden resimli kitaplarla tanışan çocukların öykü seçimlerinde dikkat edilmelidir. Bu dönemde çocuklar kitapta geçen olay ve kahramanları içselleştirerek hayal ürünü olduklarını anlayamayabilirler. Kitaplardaki korkutucu ve abartılı öğeler çocukları etkiler ve rahatsız eder (Doyle, Bramwell, 2006). Bu nedenle öykünün duygu durumu, çatışmaları ve üslubu çocuğun yaş aralığına uygun olmalıdır ve çocuğa duygular gerçekçi bir şekilde verilmelidir (Ural, 2015). Eğer kitapta sürekli acıklı ve korkutucu olaylar abartılmış bir şekilde tekrar ediyorsa çocuk duygusal denetimini kaybedebilir, duygularının güdümüne girebilir ve bunun sonucunda çocuk kime nasıl tepki vereceğini bilemez ve duygularının oranını hesaplayamaz hale gelir (Sever, 2008).

Okul öncesi dönem çocukları somut ve soyut kavramları ayırt etmekte zorlanırlar. Bu yüzden çocuk kitabı yazarlarının bunu göz önünde bulundurması gerekir (Dwyer ve Neuman, 2008). Aksi takdirde kaleme aldığı kitap şiddet unsuları içeriyorsa, çocuklar bunu taklit edebilir ya da özünde şiddete meyilli olan çocuklar bunları özümseyebilir ve pekiştirilebilir. Kitaplardaki şiddet herkesi farklı etkiler. Çocukları ise özdeşleştiği kahramanın duygularını bire bir yaşar. Örneğin kahramanın şiddete ve haksızlığa uğraması çocuğu derinden ve olumsuz yönden etkiler (Şirin, 2007). Bu yüzden kitap yazarlarına önemli görevler düşmektedir. Kitapta şiddet unsurlarını işleyerek çocukta şiddetin normalleştirilmesine ve yer etmesine izin vermemelidir. Bu doğrultuda çocuğa yazılan kitapların her yönü ile incelenmesi gerekmektedir.

Kitapta aşırı olumsuz öğelere yer verilmesi çocukta; kaygı bozukluğu, korku, öz güven eksikliği ve güvensizlik gibi sorunların baş göstermesine neden olur (Dağlıoğlu ve Çamlıbel Çakmak, 2009). Bu nedenle çocukları, içeriğinde aşırı derecede şiddet ve korku içeren ve bu durumlarda net çözümler sunmayan kitaplardan uzak tutmak gerekir (Claude, 2014).

Çocuklar olumlu ya da olumsuz duyguların çoğunu yaşantı sonucunda öğrenir. Bir anlamda yaşamın aynası olan kitaplar, çocuğa her türlü duygu ile karşılaşabileceği bir ortam oluşturur. Çocuklar kitaplarda karşılık beklemeden yapılan, yalnızca karşısındaki kişinin iyiliğini amaçlayan, empati ve yardımseverlik gibi prososyal davranış örneklerini gördükçe, bu davranışları kendi yaşamında da uygulamaya çalışır (Uzmen ve Mağden, 2002).

Kitaplarda çocukları etkileyen en önemli unsur karakterlerdir. Kitapları, duygusal zekanın gelişmesi için ilk basamak olarak değerlendiren Salovey ve Mayer (1997)' e göre çocuklar, okudukları hikayenin kahramanlarının duygularını ve kahramanların bu duygularla nasıl başa çıktıklarını gözlemler. Çocukların kişiliği oluşurken, çevresindeki kişileri örnek alır ve onlarla özdeşim kurar (Chaplin ve Aldao, 2013). Bu durum kitap karakterleri içinde geçerlidir. Hayatın içinden olan karakterler sayesinde çocuk kendisini keşfeder. İlgi ve ihtiyaçlarının farkına varır. Ayrıca karakterin başına gelen olayların tanıdık olması, çocuğun yalnız olmadığını hatta aynı sorunları başkalarının da yaşadığını görmesini sağlar (İpek Yükselen, 2015).

Çocuklar, karakterlerin olaylara ve durumlara verdikleri tepkileri takip ettikleri gibi kahramanların jest ve mimiklerini de gözlemleyerek çıkarımlarda bulunur. Kitaplarda soyut kalan duygu durumları jest ve mimiklerle somutlaştırılır. Bu yüzden çocuğun özdeşim kurabileceği kahramanın duygu durumunu ifade eden jest ve mimikler etkili bir şekilde resmedilmesi önemlidir. Farklı kültürlerde karakterlerin jest ve mimiklerinin ifadesinde farklılıklar görülebilir (Alper ve Deretarla-Gül, 2011). Örneğin Amerika'daki çocuk kitaplarında duygular daha çok dudak ve ağız çevresiyle verilirken, Japonya'da sevinç ve üzüntüyü gözler deşifre eder (Tsai, Louie, Chen ve Uchida, 2007). Kitaplarda sözel olmayan bu ipuçları sayesinde, çocuklar duyguları nasıl ifade etmeleri gerektiği noktasında bilgi edinir. Bu sayede çocuklar sosyal yaşantılarında, akranları ile ilişkilerinde ve okul hayatlarında başarılı ve sağlıklı iletişimler kurabilir (Durmuşoğlu Saltalı ve Deniz, 2010). Bireyler kişisel güçlerini, duygularını tanıyarak ve onlara hükmedebildikleri zaman tam olarak ortaya koyabilirler (Claude, 2014).

Duygu eğitiminde kitaplar kullanılırken dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. İlk olarak çocuğun öyküyü içselleştirmesi gerekir. Daha sonra öykü üzerinden çocuğun duyguları tanımlandırabilmesi için çocuğu eleştirel düşünmeye yönelten sorular sorulmalıdır. Duyguları tanımlama, eleştirme, yaşantılarla ilişkilendirme gibi çalışmalarda duygular etiketlenmemelidir. Yani duygulara kötü ya da iyi gibi etiketlemeler yapmak doğru değildir (Aslan, 2006). Çocuklar için seçilen kitapların onların duygularına tercüman olması gerekir. Resimli öykü kitapları duygusal bozukluğu olan çocuklara okunduğu zaman bazı noktalara dikkat edilmelidir. Örneğin; saldırgan çocuğun olduğu bir grupta kitap okurken sorularla ya da göz işaretleri ile çocuğu hikayede dinamik tutulabilir. Kaygı düzeyi yüksek olan bir grupta öğretmenin öncelikle kitap seçimine dikkat etmeli ve en önemlisi okunan bu hikayelerin kurgu olduğunu çocuklara iyice hissettirilmesi gereklidir (Lasher, Mattick, Perkins, Hippel ve Failey, 1998).

2.7. Çocuklarla Duygu İçerikli Kitaplar Okurken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

Çocuklar için oluşturulan hikayeler, çocuklara farklı özelliklere sahip kahramanlar ile bir araya gelme imkanı sağlarken aynı zamanda çocukların duygusal dünyayı keşfetmeleri ve öğrenmeleri için kurgusal senaryolar da oluşturur (Riquelme ve Montero, 2013). Bu anlamda çocuk kitapları, çocukları duygusal anlamda eğitmenin bir yoludur (Anders, 2011; Denham ve Burton, 2003; Mincic, 2009; Stefan, 2008).

Duygu eğitiminde kullanılacak kitabın içeriği, karakterleri, resimlemesi ve duyguları ele alış biçimi gibi özellikleri önemli olduğu kadar kitabın çocuğa aktarılma biçimi de önemlidir. Bu süreçte öğretmenler eklektik yaklaşımı benimseyerek farklı kitap okuma yöntemlerini kullanabilir ve bu sayede çocukların sosyal-duygusal gelişimlerine katkı sağlayabilirler (Hansen ve Zambo, 2007).

Kitap okuma öncesi, süreci ve sonrasında öğretmenlerin dikkat etmesi gereken bazı noktalar vardır. Bunlar şu şekildedir,

- Öğretmen çocukları serbest zamanda ve etkinliklerde gözlemleyerek, çocukların ihtiyaç duydukları alanlara yönelik (empati kurma, farklılıklara saygı duyma ve paylaşma gibi) kitaplar seçmelidir.
- Öğretmenler tarafından, çizimlerinde duyguların doğru ve etkili bir şekilde kullanıldığı kitapların seçilmesine özen gösterilmelidir
- Öğretmen kitabı okumaya başlamadan önce resimlemelerden yola çıkarak kitap hakkında çocukların tahminlerde bulunmasına fırsat sağlamalıdır.

- Öğretmen duyguları çocuklara aktarırken, duyguları etiketlememeye ve abartmamaya dikkat etmelidir.
- Öğretmenin çocuklardan gelebilecek sorulara hazırlıklı olabilmesi için kitaba hakim olması gerekmektedir (Ergül, Sarıca ve Akoğlu, 2016).
- Okuma esnasında öğretmen çocuklarla etkileşim kurarak, çocuklara açık uçlu ve ilişki kurmaya yönelik sorular yöneltmeli ve sonrasında çocukların cevaplarını genişleterek onları desteklemelidir (Morgan ve Meier, 2008).
- Okuma sonrasında öğretmen, çocuğun kitapta geçen olayları yaşantısıyla ilişkilendirmesine fırsat tanımalıdır.
- Duyguları farklı boyutlarda ele alabilmek için kitap okuma süreci drama, müzik ve sanat gibi çeşitli etkinliklerle bütünleştirilmelidir.

2.8. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Duygusal zeka ve çocuk edebiyatı ile ilgili yurt dışında ve yurt içinde yapılan çalışmalardan örnekler kronolojik sıraya göre aşağıda yer almaktadır.

2.8.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Tepper ve Cassidy (1999), çocuklara yönelik resimli öykü kitaplarındaki duygusal konuşmaları cinsiyete göre incelemişlerdir. Araştırmada Cassidy tarafından tanımlanan 196 kitap kullanılmıştır. Kitaplar araştırmacılar tarafından okunup duygusal kategorilere ayrılarak kodlanmıştır. Çalışmada ilk olarak kadınların erkeklere göre daha duygusal olduğu ve çocuk kitaplarında kadınların erkeklere göre duygusal ifadeleri daha çok yansıttığı varsayılmıştır. İkinci olarak kitaplarda erkek karakterlerin daha çok erkeklere uygun olarak düşünülen duygularla ilişkilendirildiği, kadın karakterlerin de daha çok kadınlara uygun olarak düşünülen duygular ile ilişkilendirildiği varsayılmıştır. Çalışma sonucunda karakterlerin duygusal kelime miktarı ve tipi cinsiyete göre herhangi bir fark göstermediği ayrıca cinsiyete özgü duygu ifadelerinin olmadığı saptanmıştır.

Dyer, Shatz ve Wellman (2000), 3-6 yaş grubundaki çocukların hikaye kitaplarında zihinsel durumların aktarılışını araştırmışlardır. Çalışma kapsamında 90 çocuk kitabı; parçadaki ifadeler, resimler ve ironik durumlar olmak üzere üç basamakta analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda büyük çocukların kitapları, küçük çocukların kitaplarına göre önemli derecede uzun olduğu ve bu kitaplarda zihinsel durumları içeren ironi, resim ve kelimelerin fazla olduğu ve kitaplardaki resimlerin, metinlerdeki zihinsel durumların

gösteriminde başarısız olduğu, zihinsel durum bilgisinin genellikle kelimeler ve ironi ile iletildiği belirlenmiştir. Duygusal durum göstergelerinin diğer zihinsel durumlara göre daha sık ortaya çıktığı ve duyguların ifade sıklığının küçük yaş grubundaki çocukların karakterlerin fikirlerini anlamada dayanak noktası olabileceği ortaya konulmuştur.

Tsai, Louie, Chen ve Uchida (2007), farklı kültüre sahip çocukların duygu tercihlerini incelemişlerdir. Çalışmada özellikle bireyselci yapıya sahip Amerika ve toplumsal yapıya sahip Doğu Asya kültürleri karşılaştırılmıştır. İki alt başlık altında çocukların gülümsemeleri ve tercih ettikleri aktiviteler ölçülmüştür. Sonuç olarak Avrupalı Amerikan kültüründen gelen çocukların Çinli Tavvan kültüründen gelen çocuklara göre daha coşkulu gülümsemeleri ve aktiviteleri tercih ettikleri saptanmıştır. Araştırmanın ikinci basamağında Tayvan ve Amerikan kökenli hikaye kitaplarındaki çoşku içerikli durumlar incelenmiştir. Sonuç olarak pozitif duygular Tayvan ve Amerikan kitaplarında eşit miktarda olsa bile Amerikan kitaplarında Tayvan kitaplarına göre coşkulu ifadelerin, büyük gülümsemelerin ve daha çok harekete geçiren aktivitelerin olduğu saptanmıştır. Son basamakta ise kültürel etkinin yansıdığı kitaplardaki çocukların tercihleri incelenmiştir. Çalışmada rastgele seçilen çocuklara içeriği, kahramanları ve duygu durumu pozitif olan kitapların heyecanlı ve sakin versiyonları okunmuştur. Sonuç olarak coşkulu karakteri olan hikaye kitapları sakin karakterleri olan hikaye kitaplarına göre okuyanı daha coşkulu gülümsemeye ve aktivitelere yönelttiği saptanmıştır.

Kelley (2008), yaptığı çalışmada farklı kültürleri çocuklara aktarılabilmek için çok kültürlü çocuk kitaplarının önemi üzerinde durmuştur. Araştırmada Japon kültürünün tutumları, inanışları ve değerlerini betimleyen 4 kitap kullanılmıştır. Çalışmada özellikle Japon sosyal sisteminin empati, uyum, sadakat ve sabır gibi dört temel noktasına odaklanılmıştır. Çocuklar yeni kültürlerle tanıştırılacaksa onlara sosyal hayatın, kültürün ve var olan ideolojinin gerçekçi bir şekilde betimlenmesinin ve gerçekçi resimli öykü kitaplarının kullanılmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Aram ve Aviram (2009), evde okunan hikayeler ile çocukların empati, sosyo-duygusal düzenlemeleri, dil ve alfabetik yetenekleri arasındaki ilişkiyi annelerin seçtiği hikaye kitaplarının okuma ölçümleri ve çocuğun gelişim ölçümleri ile incelemişlerdir. Araştırma sonucunda annelerin seçtiği kitapların çok üretici olduğu, bu kitapların çocuğun empati ve sosyal-duygusal düzenlemeler ile alakalı olduğu görülmüştür.

Aldrich, Tenenbaum, Brooks, Harrison ve Sines (2011), perspektif alma ve duyguları anlama becerilerinin, çocukların hikaye yetenekleri ile ilişkisini incelemiştir. Çalışmaya 5-

6 yaş grubunda 23 çocuk, 7-8 yaş grubunda 24 çocuk katılmıştır. Çocuklar sözsüz resimli kitap kullanarak kıskançlık duygusuyla alakalı hikaye oluşturmuşlardır. Perspektif alma, hikaye üzerine konuşma ile ölçülürken hikaye sonrası duygu anlayışını ölçmek için "Test of Emotion Comprehension (TEC)" ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, duyguları anlama ve hikayedeki kompleks duygusal temayı anlama becerilerinin büyük çocuklarda daha yüksek olduğu ve büyük çocukların perspektif alma ve hikayelerdeki ilginç olaylara duygusal tepkilerini seçici bir şekilde verme konusunda daha başarılı oldukları saptanmıştır.

Aram ve Shapiro (2012), çocukların dil, okuryazarlık ve empati yetenekleri ile doğal paylaşımlı kitap okuma arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya yaş aralığı 41-65 aylık olan 78 çocuk (31 erkek- 47 kız çocuk) katılmıştır. Araştırma sürecinde, kitap okumalar evde yapılarak video kaydına alınmıştır. Annelere evde kitap okuma sıklıkları ile ilgili bir anket yapılmıştır. Ayrıca araştırmacı çocukların okuma ve yazma aktivitelerini, kitap okunma sıklığını, zihinsel duygusal söylev, dil, empati düzeylerini değerlendirmiştir. Çocuklara kitap okunmasının onların empati düzeylerini geliştirdiği, yüksek ve düşük empati değeri olan çocukların benzer sonuçlarının olduğu, geniş kelime dağarcığına sahip annelerin çocuklarının hikayedeki kahramanların duygusal zekaları ve sosyal görünüşlerini daha etkili bir şekilde ilişkilendirebildikleri ve doğal kitap okuma ile empati arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Nikolajeva (2012a), resimli öykü kitaplarında resim ve kelimeler aracılığı ile duyguların çocuklara aktarılışını nitel yöntem ile incelemiştir. Kitaplarda üzülme, sevgi, korku, kızgınlık ve suçluluk duyguları üzerinde çalışılmıştır. Örneğin araştırma kapsamında incelenen kitaplardan biri olan "Kurbağa Üzgün" öykü kitabında yazı ile resim arasında paralelliğin olduğu, duygu ifadelerinin özellikle ağız ve gözlerle verildiğini bunun için bazen de ironilerin kullanıldığı saptanmıştır.

Beazidou, Botsoglou ve Vlachou (2013) çalışmalarında, okul öncesi öğretmenlerinin hikaye kitabı okurken kullandıkları duygusal bilgiyi kolaylaştırıcı stratejileri belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlere gözlem ve görüşmeler yapılmış ve kitap okumaları video kayıtları ile takip edilmiştir. 4-5 yaşlarında 224 çocuk üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda, çocukların duygularını sözel olarak ifade ettikleri ve öğretmenlerin kullandığı hikaye kitabı okuma tekniğinin çocukların duygusal bilgilerini geliştirdiği saptanmıştır.

Stoica ve Roco (2013), okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekaları ile aile atmosferleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada okul öncesi çocukları için duygusal zekalarını destekleyen etkili bir program geliştirilmiş ve çocuklara uygulanarak sonuçları incelenmiştir. 72-86 aylık 40'ı deney 40'ı da kontrol grubu olmak üzere toplam 80 çocuk çalışma grubunu oluşturmuştur. Aile atmosferi ve duygusal zekayı ölçmek için anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, aile atmosferinin çocukların duygusal gelişimlerinde önemli ve belirleyici bir rolü olduğu saptanmıştır. Programa katılan çocuklarda duygusal zekanın 4 kategorisinde (duyguları ifade etme, kendisinin ve başkalarının duygularını tanıma, empatik kapasitesini geliştirme ve kişisel gelişim) ilerleme kat edildiği bulunmuştur.

Hong, Jeong ve Lee (2014)'nın çalışmasında, duygusal zeka ve zihinsel temelli empatik resimli öykü kitapları okunarak beş yaş çocuklarının duygusal zeka ve zihinsel gelişimlerini etkileyen faktörler incelenmiştir. Deney ve kontrol grubunu oluşturan 40 çocuk ile çalışılmıştır. Deney grubuna duygusal zeka ve zihinsel temelli empatik resimli öykü kitapları okunmuştur. Araştırma sonucunda, duygusal zeka ve zihinsel temelli empatik resimli öykü kitapları okunan çocuklarda duygusal zekanın gelişmiş olduğu saptanmıştır. Ayrıca öz farkındalık, kendini kontrol edebilme, başkalarını kontrol edebilme becerileri deney grubunda kontrol grubuna göre önemli derecede daha yüksek olduğu görülmüştür.

Turculet ve Tulbure (2014), çocuğun duygusal zekası ile ebeveynin duygusal zekası arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla 20 çocuk ve onların ebeveynleri ile çalışmıştır. Ebeveynlerin duygusal zekası "The Emotional İntellegence Quota" ölçeği ile, çocukların duygusal zekası da gözlem yapılarak değerlendirilmiştir. Gözlem formu "The QE İdentification" testine dayanmaktadır. Çalışma sonuçları, ebeveynlerin duygusal zekaları ile çocukların duygusal zekaları arasında güçlü ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Wege, Gonzalez, Friedlmeier, Mihalca, Goodrich ve Çorapçı (2014), Amerikan, Türk ve Roman hikaye kitaplarında rol oynayan duyguların kültürel farklılıklarını incelemiştir. Üç ülkede de çok satılan 10'ar kitap seçilmiştir. Kitap seçiminde karakterlerin duygu durumlarını ifade edişlerine dikkat edilmiştir. Sonuç olarak 3 ülkeden alınan hikaye kitaplarında pozitif duygular negatif duygulara göre daha çok değinildiği, Amerikan çocuk hikaye kitaplarında yer alan etkisi güçlü negatif duyguların Türk ve Roman hikaye kitaplarına göre daha yüksek oranda iken etkisi az olan negatif duyguların oranı ise daha düşük olduğu saptanmıştır.

Mazzone ve Nader-Grosbois (2016) çalışmalarında, ebeveyn modelleri ile çocukların zihinsel yetenekleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmaya 175 ebeveyn ve çocukları katılmıştır. Ebeveynlere, çocuklarının duygularına verdikleri tepkileri belirlemek için anket (Parental Reactions to Positive and Negative Emotions Questionnaire) uygulanmıştır. Ayrıca çocukların zeka becerileri annelerin doldurduğu anket (Theory of Mind Inventory-French Version) sayesinde belirlenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında, annelik modelinin çocukların zihinsel duygu ve düşünce için önemli olduğu, babalık modelinin ise zihinsel inançlar için önemli olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca ebeveynlerin cinsiyet etkisinin çocukların zihinsel gelişiminde önemli olduğu ortaya konulmuştur.

Mazzone, Roskam, Mikolajczak ve Nader-Grosbois (2017), ebeveyn ve çocuk arasında geçen duygular hakkındaki konuşmalarını değerlendirmek için bir anket (Questionnaire of Parent-Child Conversations about Emotions) geliştirmeyi hedeflemişlerdir. Çalışmaya 300 ebeveyn katılmıştır. Anketin faktör yapısı, iç tutarlık, test tekrar test güvenilirliği ve geçerliğine bakılmıştır. Ayrıca ebeveynlerin duygular hakkındaki konuşmaları ile çocukların sosyal-duygusal yeterlikleri arasındaki bağlantılar incelenmiştir. Bulgular doğrultusunda hazırlanan anketin en azından anneler için geçerli bir araç olduğu bulunmuştur.

2.8.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Uzmen ve Mağden (2002), okul öncesi kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının prososyal davranışlardan paylaşma ve yardım etme davranışları ile bu davranışları işleyen resimli çocuk kitapları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Deneysel olarak tasarlanan çalışmanın örneklemini 40 çocuk oluşturmuştur. Deney (n=20) ve kontrol (n=20) grubu çocuklarına iki hafta boyunca sekiz adet resimli kitap okunmuştur. Deney grubu çocuklarına okunan dört resimli öykü kitabının içeriğinde yardım etme, geri kalan dört resimli öykü kitabında ise paylaşma davranışları yer almıştır. Kitaplar okunduktan sonra hikaye hakkında sorular sorulmuş, tartışmalar yapılmış, etkinlikler uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, deney grubuna okunan kitapların çocukların yardım etme ve paylaşma davranışları üzerine etkisi olduğu ayrıca verilmiş olan eğitim ile kız çocuklarının yardım etme davranışları; erkek çocukların ise paylaşma davranışları üzerinde daha etkili olduğu saptanmıştır. Aileler ile eğitimcilerin sorulara vermiş olduğu cevaplar arasında

tutarlılık olmadığı, aile ve eğitimcilerin ifadeleri ile çocukların davranışları arasındaki uyumun düşük olduğu tespit edilmiştir.

Ulutaş (2005), anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarında duygusal zeka eğitiminin duygusal zekalarına etkisini incelemiştir. Araştırmaya anasınıfına devam eden 120 çocuk katılmıştır. Çocukların 40'ı deney grubu, 40'ı kontrol grubu ve 40'ı placebo kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deney grubuna duygusal zeka eğitim programı, placebo kontrol grubuna placebo eğitim durumları uygulanmış, kontrol grubu ise kendi sürecinde bırakılmıştır. Çocukların duygusal zekalarını ölçmek için "Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zeka Ölçeği", "Sullivan Çocuklar İçin Kısa Empati Ölçeği" ve "Sullivan Öğretmenler için Çocukların Duygusal Zekasını Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, duygusal zeka eğitimi alan deney grubunda anlamlı farklılıkların olduğu saptanmıştır. Ayrıca yapılan kalıcılık testi ile eğitimin etkisinin devam ettiği görülmüştür.

Işıtan ve Gönen (2006), Türkiye'de Türkçe basılmış yerli ve yabancı resimli çocuk kitaplarındaki benlik kavramı ile ilgili mesajları incelemiştir. Araştırmada 1980-2003 yılları arasında basılmış olan, özel ve resmi anaokullarından, kütüphanelerden, piyasadan ve özel koleksiyonlardan elde edilen random yöntemi ile seçilen 250 adet (55 tanesi çeviri, 195 tanesi Türkçe) kitap örneklemi oluşturmuştur. Kitapların benlik kavramını incelemek için "Benlik Kavramı Konuları Kontrol Listesi" oluşturulmuştur. Bu liste 6 genel konu ve her genel konunun alt konuları olmak üzere toplam 38 alt konudan oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda, genel konu bakımından en fazla işlenen konuların akran ve çevre ilişkileri, mutluluk ve doyum olduğu, en az değinilen konuların ise akademik durum ve fiziksel görünüm olduğu tespit edilmiştir.

Karayılmaz (2008), anasınıfına devam eden çocukların duygusal zeka ve sosyal uyum becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla çalışma grubunu 266 çocuk, bu çocukların anne-babaları ve öğretmenleri oluşturmuştur. Çocukların duygusal zekalarını ölçmek için “Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zeka Ölçeği”, “Sullivan Öğretmenler İçin Çocukların Duygusal Zekasını Değerlendirme Ölçeği” ve çocukların sosyal uyum ve becerilerini ölçmek için “Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, duygusal zeka ve sosyal uyum becerileri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan çocukların, cinsiyet ve kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık bulunmazken, sosyo-ekonomik düzeyleri ve doğum sıralarına göre anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur.

Dağlıoğlu ve Çamlıbel Çakmak (2009), Türkiye'de 1995-2005 yılları arasında 9 yayınevi tarafından basılmış 52'si çeviri, 122'si yerli olmak üzere toplam 174 hikâye kitabının metin ve resim kısımlarında bulunan şiddet ve korku öğelerini incelemişlerdir. Araştırmada tarama-betimleme modeli kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, şiddet öğelerine %8,0 oranında rastlandığı ve bunların nispeten hafif düzeyde şiddet unsurları olduğu; korku öğelerine ise %11,0 oranında rastlandığı tespit edilmiştir.

Durmuşoğlu Saltalı ve Deniz (2010), Duygu Eğitimi Programı'nın okul öncesi eğitim kurumuna devam eden altı yaş çocuklarının duygusal becerilerine (duyguları tanıma, duyguları anlama ve duyguları ifade etme) etkisini araştırmak amacıyla 32 deney ve 32 kontrol grubu olmak üzere toplam 64 çocuk ile çalışmışlardır. Veri toplama aracı olarak "Altı Yaş Çocuklarının Duygusal Becerilerinin Değerlendirilmesi Testi" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, duygu eğitimi programının çocukların duygusal becerilerini anlamlı düzeyde artırdığını ve programın etkisinin kalıcı olduğu saptanmıştır.

Alper ve Deretarla Gül (2011), 2001–2010 yılları arasında 3–6 yaş grubundaki çocuklar için yayımlanmış resimli kitaplardaki (n=112) karakterlerin, metin ve resimlemelerde hangi tür duygu durumlarına sahip olduklarını incelemiştir. Araştırmada veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan "Kitap Künye Formu", "Resimli Kitaplarda Duygu İnceleme Formu" ve "Resimli Kitaplarda Duygu Tanımlama Formu" aracılığıyla toplanmıştır. Sonuç olarak resimli kitapların metin ve resimlerinde "Sevinç" duygu durumuna daha sık rastlanmıştır. Metinde "Şaşırma", resimlemede ise "Öfke" duygu durumunun en az olduğu tespit edilmiştir

Yurtseven (2011), annelerin çocuğa kitap okuma sıklığı, çocuğun okul öncesi eğitimi alma durumu ve annelerin çocuk kitabı seçimindeki uzmanlığının çocuğun sosyal becerileri üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmaya 4 öğretmen, 91 çocuk ve bu çocukların anneleri katılmıştır. Öğretmenler çocukların sosyal becerilerini göz önünde bulundurarak her bir çocuk için "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği"ni doldurmuşlardır. Anneler ise araştırmacı tarafından geliştirilen "Demografik Anket" ve "Annelerin Çocuk Kitapları Seçimindeki Uzmanlık Düzeylerini Belirleme Anketi"ni doldurmuşlardır. Çalışma sonucunda çocukların sosyal becerilerinin, annelerin kitap okuma sıklığı ve çocuk kitabı seçimindeki uzmanlığı ile çocukların okul öncesi eğitim alma değişkenlerinden etkilendiği belirlenmiştir.

Fırat, Güleç ve Şahin (2013), okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan masal ve öykü kitaplarını korku ve şiddet öğeleri açısından incelenmişlerdir. Araştırmanın örneklemini okul öncesi öğretmenlerinin kullandığı 135'i masal kitabı, 85'i öykü kitabı olmak üzere toplam 220 kitap oluşturmuştur. Değerlendirme yapabilmek için araştırmada 15 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre; öykü kitaplarının metin kısmında %7,0 oranında korku ve %15,2 oranında şiddet öğesine rastlanırken, masal kitaplarının metin kısmında %11,8 oranında korku ve %24,4 oranında şiddet öğesi bulunduğu görülmüştür.

Bazarbashi (2014), 2-6 yaş çocukları olan annelerin duygusal zeka düzeyleri ve bazı demografik özellikleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma örneklemini 402 anne oluşturmuştur. Annelere araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu", "Ebeveyn Tutum Ölçeği" ve "Duygusal Zeka Ölçeği" yöneltilmiştir. Araştırma sonucunda, annelerin duygusal zeka alt ölçeğinden duyguların ifadesi ile ebeveyn tutum ölçeğinde demokratik ebeveyn tutumu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Dirican ve Dağlıoğlu (2014), 3-6 yaş grubu çocukların değer edinimine yönelik, Türk yazarlar tarafından yazılmış resimli hikâye kitaplarını analiz etmişlerdir. Araştırma örneklemini 135 kitap oluşturmuştur. Araştırma sonucunda çocuk kitaplarında sevgi, paylaşma, arkadaşlık, mutluluk, nezaket, yardımseverlik, temizlik, saygı, adalet, tutumluluk, estetik, empati, hoşgörü, dürüstlük, çalışkanlık, özgüven, sorumluluk, cesaret, liderlik ve barış gibi değerlere yer verildiği tespit edilmiştir. Kitaplarda geçen değerler arasında sevgi, paylaşma, arkadaşlık, mutluluk ve nezaketin en çok rastlanan değerler olduğu, bununla birlikte cesaret, liderlik ve barışın en az yer verilen değerler olduğu tespit edilmiştir.

Turan (2014), karakter eğitimi açısından okul öncesi öğretmenlerinin eğitim etkinliklerinde kullandıkları resimli öykü kitaplarını ve uygulamalarını tarama modeli ile incelemiştir. Veri toplama aracı olarak "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimine İlişkin Görüşleri" ve "Odak Grup Görüşmesi Uygulama Yönergesi" kullanılmıştır. Araştırmada kitaplar ve öğretmenler olmak üzere iki çalışma grubu yer almaktadır. Araştırma sonucunda kitaplarda mutluluk, nezaket ve kibarlık değerleri yüksek oranda iken başarı, saygı, liderlik, doğayı sevme ve tutumluluk gibi değerlerin düşük oranda olduğu bulunmuştur. Ayrıca öğretmenler kitaplarda empati ve öz güven değerlerinin daha çok yer almasını istediklerini, kitaplar ile karakter eğitimi verilebileceğini bu konuda kendilerini kısmen yeterli buldukları saptanmıştır.

Akaydın (2015), okul öncesi eğitimi alan 6 yaş grubu çocukların duygusal zeka düzeyleri ile annelerinin mizah tarzları arasındaki ilişki ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini bağımsız anaokuluna devam eden 206 çocuk ve annesi oluşturmuştur. Çalışmada, araştırmaya katılan annelerin ve çocukların demografik özelliklerini belirleyebilmek için araştırmacı tarafından geliştirilen "Genel Bilgi Formu", annelerin mizah tarzlarını belirlemek için "Mizah Tarzları Ölçeği" ve çocukların duygusal zekalarını ölçebilmek için "Sullivan Çocuklar İçin Duygusal Zeka Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların duygusal zeka düzeyleri ile cinsiyet, okul türü, okula devam etme yılı, annenin yaşı, mesleği ve öğrenim durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulgulanmıştır.

Sömer (2015), 200 resimli hikaye kitabını prososyal davranış içerikleri yönünden incelemiştir. Bu kitaplar, Türkiye'nin pek çok yerinde çalışmakta olan öğretmenlerden sınıfındaki çocukların en çok tercih ettikleri hikaye kitaplarının isimleri alınarak seçilmiştir. Kitaplarda prososyal davranışlardan; empati, iletişim başlatma ve sürdürme, yardım etme, işbirliği yapma, paylaşma ve özgecilik gibi olumlu sosyal davranışlar incelenmiştir. Verilerin analizinde içerik ve söylem analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, örneklemi oluşturan kitaplarda olumlu sosyal davranışların niceliksel olarak daha az ele alındığı bulunmuştur. En fazla işlenilen prososyal davranışın özgecilik olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kitaplarda yoğunluklu olarak soru sorma, arkadaş edinme ve oyuna davet gibi sosyal davranış örneklerine yer verildiği ortaya konulmuştur.

Işıtan (2016), çalışmasında 1990-2015 yıllarında yayımlanmış 405 resimli öykü kitabını tema dağılımlarını incelemek amacıyla değerlendirmiştir. Kitaplar araştırmacı tarafından hazırlanan kitap inceleme formu ile incelenmiştir. Bulgular ışığında, en fazla sorun davranışlar alt temasının ve devamında ise değerlerler, karakter ve ahlak eğitimi temalarının geldiği ortaya konulmuştur.

Ulutaş (2017) çalışması ile 38 okul öncesi öğretmenin görüşlerini alarak, çocuk kitaplarındaki resimlemelerin çocuğa göreliğini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmenler, kitaplarda metin ve resim içeriklerinin uyumlu, anlaşılır ve açık olduğunu vurgulamıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni, örneklemi, veri toplama araçları, veri toplama yöntemi ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Okul öncesi dönem çocuklarına seslenen resimli öykü kitaplarının duyguları tanıma, algılama ve duyguları yönetme gibi duygusal zeka yetileri açısından incelenmesini ve öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinin ve uygulamalarının belirlenmesini amaçlayan araştırmada, karma model yönteminden çeşitleme deseni kullanılmıştır.

Karma yöntem araştırmalarında amaç, var olan problem nitel ve nicel yöntemler birlikte kullanılarak, araştırmayı farklı açıları ile ele almak ve çok boyutlu bir şekilde incelemektir. Bu sayede veri çeşitliliği, sonuçların birbirini tamamlaması, yeni yöntemlerin geliştirilmesi ve farklı boyutların ele alınması ile çalışmanın genişletilmesi sağlanmaktadır. Çeşitleme deseni, nitel ve nicel verilerin birbirlerinin zayıf yönlerini tamamlayarak, çalışmanın sorularını eşit düzeyde karşılamalarıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016; Creswell ve Plano-Clark, 2011).

Bu çalışmada da farklı perspektiflerden bakabilmek için nitel yöntemlerden içerik analizi kullanılarak öğretmenlerin görüşleri incelenmiş ve doküman incelemesi ile resimli öykü kitaplarına yönelik veriler toplanmıştır. Ayrıca yarı yapılandırılmış anket formu ile kitap ve öğretmen özellikleri, demografik bilgiler gibi bazı alanlarda nicel yöntemler kullanılarak sayısal betimlemeler yapılmıştır.

Araştırmada veri toplama tekniği olarak, kitapların özelliklerinin analiz edilmesinde doküman incelemesi ve öğretmenlerin görüşlerinin belirlenmesi için de anket tekniği kullanılmıştır. Doküman incelenmesi, araştırılması amaçlanan konu ya da durumların,

yazılı veya görsel materyaller ile analiz edilmesidir. Bu yöntem araştırmanın derinlemesine göre; kaynaklara ulaşma, gerçek olup olmadığını inceleme, kaynakları anlama, verilerin analizi ve verilerin kullanılması olmak üzere beş aşamada gerçekleştirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Anket ise, bir amaç doğrultusunda farklı soru tipleri kullanılarak bireylerin tutum, inanç ve düşüncelerini belirlemeyi sağlayan veri toplama materyali olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015).

3.2. Evren ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini; 2016-2017 eğitim-öğretim yılı içerisinde Erzincan ili Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde bulunan anaokulları ve anasınıflarında görev yapmakta olan öğretmenler ve bu öğretmenlerin eğitim sürecinde yer alan resimli öykü kitapları oluşturmuştur.

3.2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu; Erzincan ili Merkez ilçesinde Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde bulunan anaokulları ve anasınıflarında görev yapmakta olan 105 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada gönüllülük esas alındığı için, çalışmaya katılmak istemeyen 4 öğretmen çalışma grubuna dahil edilmemiştir. Sonuç olarak çalışma grubu 101 okul öncesi öğretmeninden oluşmuştur. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin eğitim süreci içerisinde yer alan resimli öykü kitapları arasından, her bir öğretmenden kullanma sıklığına göre (sınıflarında bulunan kitaplardan) 10'ar tane kitap ismi alınmıştır, öğretmenlerden alınan bu kitap isimleri sayısal frekanslarına göre sıralanmış ve bu sıralamada yer alan ilk 100 resimli öykü kitabı araştırmanın diğer bir çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubu seçilirken amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklem, araştırmanın amacı doğrultusunda en fazla zengin içeriğe sahip grup ya da durumları ayrıntılı bir şekilde inceleme fırsatı sağlamaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2015).

Çalışma grubunu oluşturan okul öncesi öğretmenlerinin; cinsiyet, mesleki kıdem, statü, mezun olunan okul, sınıftaki çocuk sayısı, sınıfın yaş grubu ve okul türü gibi demografik bilgileri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1
Araştırmaya Katılan Okul Öncesi Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Demografik özellikler	**Gruplar**	**n**	**%**
Cinsiyet	Kadın	99	98,0
	Erkek	2	2,0
Mesleki kıdem	1-5 yıl	30	29,7
	6-10 yıl	43	42,6
	11-15 yıl	17	16,8
	16 yıl ve üzeri	11	10,9
Mezun olunan okul	Kız meslek lisesi	4	4,0
	Çocuk gelişimi (Ön lisans)	11	11,0
	4 yıllık çocuk gelişimi	3	3,0
	Okul öncesi öğretmenliği	81	80,0
	Lisansüstü eğitimi	2	2,0
Statü	Kadrolu öğretmen	77	76,2
	Usta öretici	1	1,0
	Ek ders ücretli öğretmen	16	15,8
	Kulüp öğretmeni	7	7,0
Sınıftaki çocuk sayısı	15 ve altı çocuk	20	19,8
	15-20 çocuk	41	40,6
	20 ve üzeri çocuk	40	39,6
Sınıfın yaş grubu	36-48 ay	26	25,7
	49-72 ay	75	74,3
Okul türü	Özel okul	9	8,9
	Bağımsız anaokulu	67	66,3
	Anasınıfı	25	24,8
Toplam		101	100,0

Araştırmaya katılan 101 okul öncesi öğretmenin %98,0'i kadın iken öğretmenlerin; %42,6'sı 6-10 yıl, %29,7'si 1-5 yıl ve %16,8'i 11-15 yıllık deneyime sahiptir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin %80,0'nın okul öncesi öğretmenliği bölümünden mezun olduğu; %76,2'sinin kadrolu ve %15,8'inin ücretli öğretmenlik yaptığı belirlenmiştir. Araştırma kapsamındaki sınıfların % 40,6'sının 15-20 çocuktan, %39,6'sının 20 ve üzeri çocuktan ve %19,8'inin 15 ve altı çocuktan oluştuğu görülmüştür. Bu sınıflarda çocukların %74,3'ü 49-72 aylık ve %25,7'si ise 36-48 aylıktır. Öğretmenlerin %66,3'ünün bağımsız anaokullarında, %24,8'inin anasınıflarında ve %8,9'unun ise özel okullarda çalıştığı saptanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğretmenlerin görüşlerini belirlemek için "*Resimli Öykü Kitapları Kullanılarak Duygusal Zeka Yetilerinin Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen Görüşlerini ve Uygulamalarını Belirleme Formu*" ve resimli öykü kitaplarındaki duygusal zeka yetilerini belirlemek için "*Resimli Öykü Kitaplarında Duygusal Zeka Yetilerini Belirlemeye*

Yönelik Kontrol Listesi" kullanılmıştır. Bu veri toplama araçları aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

3.3.1. Resimli Öykü Kitapları Kullanılarak Duygusal Zeka Yetilerinin Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen Görüşlerini ve Uygulamalarını Belirleme Formu

"Resimli Öykü Kitapları Kullanılarak Duygusal Zeka Yetilerinin Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen Uygulamalarını ve Görüşlerini Belirleme Formu" araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Alan yazı taranarak formda yer alacak alt bölümler ve özellikler ortaya çıkarılmıştır. Taslak form oluşturulduktan sonra 15 öğretmene uygulanarak formun pilot çalışması yapılmıştır. Öğretmenler tarafından açık bulunmayan ifadeler düzenlenmiş veya formdan çıkartılmıştır. Taslak formunda yer alan ifadelerin kapsam gerçerliğini arttırmak amacıyla okul öncesi dönemde sosyal duygusal ve çocuk edebiyatı alanına yönelik çalışmaları olan 3 akademisyenden uzman görüşü almıştır. Uzmanlardan alınan dönütler doğrultusunda forma son şekli verilmiş ve uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Resimli Öykü Kitapları Kullanılarak Duygusal Zeka Yetilerinin Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen Uygulamalarını ve Görüşlerini Belirleme Formu'u dört bölümden oluşmaktadır. Formun birinci bölümünde; öğretmenlerin demografik bilgilerine ilişkin sorular, ikinci bölümünde; öğretmenlerin eğitim ortamları ve resimli öykü kitaplarını teminine ilişkin sorular, üçüncü bölümünde; öğretmenlerin resimli öykü kitaplarının içeriğine ve kullanım yollarına, duygusal zeka ile ilgili yeterliklerine, duygusal zekanın resimli öykü kitapları ile desteklenmesine ve duygusal zeka yetilerini desteklemek için sınıfta yaptıkları uygulamalara ilişkin sorular ve son olarak dördüncü bölümünde ise öğretmenlerin sınıflarında sıklıkla tercih ettikleri resimli öykü kitaplarının isimlerini yazabilmeleri için bir tablo yer almaktadır. Anket formu; yorumlama gibi açık uçlu soruların yanı sıra sıralama, sınıflama, derecelendirme gibi kapalı uçlu soruları da içermektedir. Anket formunun öğretmenler tarafından cevaplanma süresi ortalama 25 dakika sürmektedir

3.3.2. Resimli Öykü Kitaplarında Duygusal Zeka Yetilerini Belirlemeye Yönelik Kontrol Listesi

"Resimli Öykü Kitaplarında Duygusal Zeka Yetilerini Belirlemeye Yönelik Kontrol Listesi", kitaplarda yer alan resimlerdeki ve metinlerdeki duygusal zeka yetilerini

belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Yapılan alan yazı araştırması ile resimli öykü kitaplarının değerler, prososyal davranışlar gibi duygusal zekanın farklı boyutlarına yönelik kontrol listeleri olduğu görülmüştür (Işıtan, 2016; Işıtan, 2005; Gönen ve Aydos, 2015). Fakat alan yazında resimli öykü kitaplarında duygusal zeka yetilerini belirlemeye yönelik kapsamlı bir kontrol listesine rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırmanın amacına uygun bir şekilde özellikle Mayer ve Salovey (1997) ve Goleman (2015) duygusal zeka modelleri doğrultusunda taslak kontrol listesinde yer alacak alt bölümler ve özellikler belirlenmiştir. Daha sonra oluşturulan taslak kontrol listesinin 30 kitapla pilot çalışması yapılmıştır. Pilot çalışması sonucunda değerlendirme sürecinde kullanılmayan özellikler kontrol listesinden çıkartılmıştır. Araştırmanın bir sonraki aşamasında ise taslak kontrol listesinin kapsam geçerliğini arttırmak amacıyla okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişim ve çocuk edebiyatı ile ilgili çalışmaları olan 3 akademisyene kontrol listesi sunularak görüşleri alınmıştır. Uzmanlardan alınan dönütlere göre kontrol listesinde düzeltmeler yapılmış ve listeye son hali verilmiştir. Araştırmacı çalışmaya ön hazırlık olması amacıyla son hali verilen kontrol listesi ile 3 kitap daha değerlendirmiştir. Beş bölümden oluşan kontrol listesinin; birinci bölümünde resimli öykü kitaplarının metin kısımlarında yer alan duygusal zeka yetilerini belirlemeye yönelik "Duyguları tanıma ve algılama" ve "Duyguları yönetme" olmak üzere iki başlık bulunmaktadır. Duyguları tanıma ve algılama başlığı 21 maddeden, duyguları yönetme başlığı ise 20 maddeden oluşmaktadır. İkinci bölümünde resimli öykü kitaplarının metin kısımlarındaki duygusal sıklığı belirlemeye yönelik duyguların çeşidi ve sıklığı hakkında maddeler, üçüncü bölümde resimli öykü kitaplarında kahraman çizimlerinin duygularını belirlemeye yönelik maddeler, dördüncü bölümünde resimli öykü kitaplarının çizimlerinde duygusal zeka özelliklerini belirlemeye yönelik maddeler ve beşinci bölümde genel olarak ana karakterin duygusal zeka özelliklerini değerlendirmeye yönelik maddeler yer almaktadır.

3.4. Verileri Toplama Süreci

Verilerin toplanması sürecinde, öğretmenlere "Resimli Öykü Kitapları Kullanılarak Duygusal Zeka Yetilerinin Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen Uygulamalarını ve Görüşlerini Belirleme Formu"nu uygulayabilmek ve resimli öykü kitaplarını belirlemek amacıyla öncelikle Erzincan İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli çalışma izni sağlanmıştır. Çalışma onayı alındıktan sonra araştırmacı okullara giderek, öğretmenleri araştırmanın amacı ile ilgili bilgilendirmiş ve çalışmaya katılma durumları hakkında bilgi almıştır. Çalışmaya katılmak isteyen öğretmenlerden randevu alınarak formu öğretmenlere

bireysel olarak uygulanmıştır. Öğretmen formunu doldurduktan sonra araştırmanın diğer bir basamağını oluşturan kitap incelemesi için, her öğretmenin eğitim sürecinde sıklıkla kullandığı 10 resimli öykü kitabının fotoğrafları çekilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında öğretmenlere uygulanan Resimli Öykü Kitapları Kullanılarak Duygusal Zeka Yetilerinin Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen Uygulamalarını ve Görüşlerini Belirleme Formu'nda yer alan kapalı uçlu sorular betimsel istatistik (frekans ve yüzdelik) kullanılarak çözümlenmiştir. Öğretmenlerin görüşlerini belirttikleri açık uçlu sorular ise içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, elde edilen verileri ortaya koyabilmek için veriler arasındaki ilişkiyi saptayarak düzenli bir şekilde kategorize etmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu süreçte öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre kodlar belirlenmiş ve daha sonra birbiri ile ilişkili olan kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur. Sürecin sonunda elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Öğretmenlerin eğitim sürecinde sıklıkla tercih ettiği resimli öykü kitapları arasından frekansa göre sıralanarak oluşturulan ilk 100 resimli öykü kitabı araştırmanın diğer bir çalışma grubunu oluşturmaktadır. Bu veriler ise betimsel analiz kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analiz, önceden belirlenen temalara göre verilerin yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Kitaplarda belirlenen temaların frekans ve yüzdeliklerini ortaya koyabilmek için nitel verilerin sayısal analizine başvurulmuştur. Bu süreçte; kodlamanın örnek veri üzerinde denenmesi, kodlama sonuçlarının gözden geçirilmesi ve verilerin tamamının kodlaması yapılmıştır. Kitap analizlerinde güvenirliği belirlemek için gözlemciler arası güvenirliğe bakılmıştır. Bu amaç doğrultusunda örnek beş kitap değerlendirme yapması için, eğitim alanında çalışmaları olan üç farklı akademisyene gönderilmiştir. Gözlemciler arası güvenirlik, Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı) X 100 şeklinde hesaplanmış (Miles ve Huberman, 1994; Saygılı ve Ergen, 2016) ve gözlemciler arası güvenirlik %83,0 çıkmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve TARTIŞMA

Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik resimli öykü kitaplarını duygusal zeka yetilerine göre incelemeyi, bu konu hakkında öğretmen görüşlerini ve uygulamalarını belirlemeyi amaçlayan çalışmanın bu bölümünde, kitapların ve öğretmen görüşlerinin analizleri sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın alt amaçları doğrultusunda ele alınmıştır.

4.1. İncelenen Kitaplara İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu kısmında, resimli öykü kitaplarının metin ve resimlerinde yer alan duygusal zeka yetilerine yönelik bulgular yer almaktadır. Çalışmada incelenen kitapların metinlerinde veya çizimlerinde birden fazla özellik yer aldığı için tablolarda özelliklerin toplam değerlerine yer verilmemiştir.

4.1.1. Resimli Öykü Kitaplarının Metinlerinde Yer Alan Duygusal Zekâ Yetilerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde incelenen resimli öykü kitaplarının metin bölümlerinde yer alan duygusal zeka yetilerinin ve duygusal sıfatların kullanım sıklığı, yüzdeliği ve ortalamalarına yönelik dağılımları bulunmaktadır.

Tablo 2'de resimli öykü kitaplarının metin bölümlerinde yer alan duygusal zeka yetilerinin kullanım sıklığı, oranları ve ortalamaları yer almaktadır.

Tablo 2
Resimli Öykü Kitaplarının Metin Bölümlerinde Yer Alan Duygusal Zeka Yetilerinin Dağılımı

Duygusal zekâ yetileri	**n**	**%**	**f**	$\bar{x}$
Duyguları tanıma ve algılama	97	97,0	2413	25
Duyguları yönetme	80	80,0	942	18

Tablo 2'ye göre, çalışma kapsamında incelenen 100 resimli öykü kitabın 97'sinde (%97,0) duyguları tanıma ve algılamaya yönelik özellik, bu özelliğe yönelik toplamda 2413 durumun yer aldığı ve bir kitapta ortalama 25 durumun bulunduğu saptanmıştır. İncelenen kitapların 80'inde (%80,0) duyguları yönetmeye yönelik özelliklerin yer aldığı, duyguları yönetmeye yönelik toplam 942 durumun olduğu ve bir kitapta ortalama 18 durumun yer aldığı bulgulanmıştır.

Alanda yapılan farklı çalışmalar incelendiğinde, kitaplarda duyguların önemli bir düzeyde yer aldığı dikkat çekmektedir (Turan ve Ulutaş, 2016; Gönen ve Aydos, 2015; Körükçü, Acun Kapıkıran ve Aral, 2016).

Veziroğlu ve Gönen (2012), MEB kazanımlarına göre resimli çocuk kitaplarında; kendini tanıyabilme, duygularını fark edebilme ve kendini kontrol edebilme gibi özellikleriyle en fazla sosyal-duygusal gelişim alanına yer verildiğini saptamışlardır. Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına, gelişim düzeylerine yönelik yani çocuğa görelik ilkesine uygun şekilde hazırlanan resimli öykü kitapları; çocukların duyu ve duygu alanlarını uyarır, çocukların olumlu ve olumsuz olaylar karşısında kahramanların duygusal tepkilerini gözlemleyerek ve içselleştirerek kendilerine has yöntemler geliştirmeleri için güvenli bir ortam oluşturur (Sever, 2011; Gönen vd., 2016).

Duygu ve karakter eğitimine verilen önem gün geçtikçe artmaktadır. Bu durum doğal olarak eğitim sürecinde kullanılan materyallerin içeriğini de etkilemektedir. Araştırma bulguları, okul öncesi kurumlarında kullanılan resimli öykü kitaplarında duyguları tanıma ve algılamaya yönelik yetilerin, duyguları yönetmeye yönelik yetilere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Geçmişte okul öncesine yönelik oluşturulan kitaplarda duygular yeteri kadar yer almadığı bilinmektedir (Işıtan, 2005). Günümüzde ise bu tarz kitaplar yeni yeni önem kazanmaktadır. Bu durum, temel beceriler olan duyguları tanıma ve algılama yetilerinin, daha kompleks olan duyguları yönetme yetilerine oranla kitaplarda daha fazla bulunmasına sebep olabilir.

Tablo 3
Resimli Öykü Kitaplarının Metin Bölümünde Yer Alan Duyguları Tanıma ve Algılamaya Yönelik Yetilerin Dağılımı

Duyguları tanıma ve algılamaya yönelik özellikler	**n**	**%**	**f**	$\bar{x}$
Hissedilen duyguyu (mutluluk, öfke vb.) ifade etme	95	95,0	745	7,8
Duyguların etkilerini ortaya koyma	83	83,0	358	4,3
Duyguların nedenini açıklama	81	81,0	271	3,3
Duygu yoğunluklarının farkında olma	73	73,0	270	3,6
Duygusal tepkileri gözlemleme	69	69,0	128	1,8

Tablo 3
(devam). Resimli Öykü Kitaplarının Metin Bölümünde Yer Alan Duyguları Tanıma ve Algılamaya Yönelik Yetilerin Dağılımı

Duyguları tanıma ve algılamaya yönelik özellikler	**n**	**%**	**f**	$\bar{x}$
Duyguları paylaşma	67	67,0	165	2,4
Duyguları doğru açıklama	39	39,0	77	1,9
Duyguların bulaşması	38	38,0	54	1,4
Farklı duyguları anlamaya açık olma	36	36,0	48	1,3
Duyguları tahmin etme	34	34,0	53	1,5
Duygu durumunu sorgulama	26	26,0	41	1,5
Aynı anda yaşanan farklı duyguların ayrımını yapma	23	23,0	59	2,5
Aynı duyguyu farklı şekillerde ifade etme	23	23,0	35	1,5
Duyguları abartılı bir şekilde açıklama	21	21,0	32	1,5
Duygular hakkında soru sorma	20	20,0	32	1,6
Duygusal deneyimler edinmeye açık olma	9	9,0	11	1,2
Duygularla ilgili merak uyandırma	7	7,0	9	1,2
Duygusal ifadeleri kullanırken çevreden model alma	6	6,0	14	2,3
Duyguları küçümseme	6	6,0	7	1,1
Duyguları istismar etme	3	3,0	3	1,0

Tablo 3 incelendiğinde, kitapların %97,0'sinde bulunan "Duyguları tanıma ve algılama" yetisine yönelik alt boyutlar yer almaktadır. İncelenen kitapların %95,0'inde "Hissedilen duyguyu ifade etme" özelliğinin bulunma sıklığı 745, bir kitapta bu özelliğin bulunma durumu ortalama 7,8; %83,0'ünde "Duyguların etkilerini ortaya koyma" özelliğinin bulunma sıklığı 358, bir kitapta bu özelliğin bulunma durumu ortalama 4,3; %81,0'inde "Duyguların nedenini açıklama" özelliğinin bulunma sıklığı 271, bir kitapta bu özelliğin bulunma durumu ortalama 3,3 olduğu bulunmuştur. İncelenen kitaplarda olumlu duygusal özellikler oldukça yüksek oranda iken; "Duyguları küçümseme" (%6,0, f=7, $\bar{x}$=1,1) ve "Duyguları istismar etme" (%3,0, f=3, $\bar{x}$=1) gibi olumsuz duygusal özellikler ise oldukça düşük oranlarda yer aldığı bulgulanmıştır. Yüksek oranda olan özelliklere yönelik kitapta yer alan ifadeler şu şekildedir;

Hissedilen duyguyu ifade etme;

K_{32}: *"Doktor Baykuş kontrole geldiğinde Sevecen'in iyileştiğini görünce çok sevindi"*

K_{62}: *"İki kardeş birbirlerinden ayrılırken Mik yaptığı iyiliklerden memnundu. Rop ise yaptığı kötülüklerden çok pişmandı."*

Duyguların etkilerini ortaya koyma;

K_{49}: *"Dünya hep güneşle oynuyor. Hiç kimse beni sevmiyor diye düşünmüş. Onları çok ama çok kıskanmış. Aklına bir fikir gelmiş. Dünya ile Güneşin arasına girip dikkatlerini çekmeye karar vermiş."*

$K_{93:}$ *"Kapıyı açtığında koca ayaklı, kıvırcık saçlı, kırmızı burunlu biri duruyordu karşısında.*

-Bu bu… Palyoço, diye bağırdı.

-Oley! Yaşasın!

Arkadaşları da palyaçoyu Yağız gibi büyük bir sevinçle karşıladılar. Hep birlikte hopladılar, zıpladılar, şarkılar söylediler."

Duyguların nedeninin açıklama;

K_6: *"Demir o gün okula geldiğinde çok mutsuzdu. Öğretmeni Demir'in o halini görünce çok şaşırdı"*

K_{88}: *"Yarışı benim yüzümden kaybettiğin için çok üzgünüm"*

Şahin, Işıtan ve Ünal (2011) inceledikleri yerli kitaplarda; duyguları çevredeki insanlara aktarabilme, duyguların farkına varma ve duygusal tepki verebilme gibi özelliklerin daha fazla yer aldığını ortaya koymuştur.

Kitaplar çok güçlü eğitim araçlarıdır. Çocukların kitap sayfalarında karşılaştıkları karakterler, günlük yaşamdaki gerçek insanlar kadar çocuğu derinden etkiler (Almerico, 2014). Çocukların sosyal yaşantılarında arkadaşları ve çevrelerindeki insanlar ile sağlıklı iletişim kurabilmeleri için kendilerini doğru bir şekilde ifade etmeleri gerekmektedir. Bunun için de çocuğun kendisini tanıması, duygularının farkına varması, onları adlandırabilmesi ve bu duygularını doğru yer ve zamanda ifade etme gibi özellikleri kazanmış olmaları gerekmektedir. Bunu çocuklar bazen çevresindeki yetişkinleri bazen de bir kitapta kahramanın deneyimlerini gözlemleyerek kazanabilirler (Akal, 2006). Olumlu örneklere sahip çocuk yazınları ile, çocuklar duyguları anlamlandırma ve bu hisleri kelimelere dökerek kendilerini en doğru şekilde ifade etme becerilerini arttırabilirler.

Tablo 4'te, kitapların %80,0'ninde bulunan "Duyguları yönetme" yetisine yönelik alt boyutlar yer almaktadır.

Tablo 4
Resimli Öykü Kitaplarının Metin Bölümünde Yer Alan Duyguları Yönetmeye Yönelik Yetilerin Dağılımı

Duyguları yönetmeye yönelik özellikler	**n**	**%**	**f**	$\bar{x}$
Değişen durumlarla birlikte duyguların da değişmesi	77	77,0	195	2,5
Farklı duyguları bir arada yaşama	61	61,0	155	2,5
Olumsuz duygu durumlarına karşı sakin ve sabırlı olma	56	56,0	139	2,6
Olaylara farklı bakış açısı ile bakma	46	46,0	99	2,1
Kötü duygusal durumlardan hızlıca toparlanma	40	40,0	53	1,3
Öz değerlendirme yapma	31	31,0	47	1,5
Duyguları doğru yer ve zamanda ifade etme	30	30,0	46	1,5
Zorlu duygusal durumlarla mücadele etme	30	30,0	43	1,4
Düşünmeden duygusal tepkiler vermekten kaçınma	27	27,0	35	1,2
Dürtüleri kontrol etme	23	23,0	27	1,1
Farklı duygulara saygı gösterme	17	17,0	18	1,0
Olumsuz duyguları farklı bir yöne kanalize edebilme	14	14,0	17	1,2
Duygusal açıdan eleştirilere açık olma	13	13,0	18	1,3
Duygusal deneyimlerden faydalanma	13	13,0	14	1,0
Empati kurma	10	10,0	15	1,5
Yaşanabilecek duygu durumlarına karşı öngörülü olma	10	10,0	11	1,1
Duyguları erteleyebilme	5	5,0	6	1,2
Duygularında tutarlı olma	3	3,0	4	1,3

Tablo 4'e göre incelenen kitapların; %77,0'sinde "Değişen durumlarla birlikte duyguların da değişmesi" alt boyutunun bulunma sıklığı 195, bir kitapta bu özelliğin ortalama bulunma durumu 2,5; %61,0'inde "Farklı duyguları bir arada yaşama" alt boyutunun bulunma sıklığı 155, bir kitapta ortalama bulunma durumu 2,5; %56,0'sında "Olumsuz duygu durumlarına karşı sakin ve sabırlı olma" alt boyutunun bulunma sıklığı 139, bir kitapta ortalama bulunma durumu 2,6 ve %46,0'sında "Olaylara farklı bakış açısı ile bakma" alt boyutunun bulunma sıklığı 99, bir kitapta ortalama bulunma durumu 2,1 olduğu görülmektedir.

İncelenen kitaplarda duyguları yönetmeye yönelik ifade örnekleri aşağıda verilmiştir.

Değişen durumlarla birlikte duyguların da değişmesi;

K_{24}: *"Küçük Hipo kimseyi dinlemiyordu. Her gün ormanın kuytu bir köşesine gidiyor, şarkı söylüyor ve yoruluncaya kadar dans ediyordu. Böyle çok mutlu oluyordu. O sabah küçük Hipo, yine bir şarkı mırıldanarak ormanın sessiz bir köşesine doğru yürüdü. Sincap, tavşan ve ayının peşinden geldiğini duymadı. Ağaçların arkasına gizlenmiş arkadaşları onun bu haline katıla katıla gülüyorlardı. Küçük Hipo birden durdu. Bir takım sesler duymuştu. Evet! Sesler yakındaki ağaçların arkasından geliyordu. Oraya doğru yürüdü ve arkadaşlarını gördü. Onlar hala gülüyorlardı. Küçük Hipo önce kızdı, sonra içini bir acı kapladı ve gözlerinden yaşlar akmaya başladı."*

K_{16}: *"Bir zamanlar küçük üzgün bir penguen vardı. Hayvanat bahçesindeki bütün hayvanlar onun için kaygılanıyorlardı. 'Neyin var?' diye sordular. Ben bir kuşum ama uçamıyorum!... Arkadaşlarının tepesine çıkan küçük penguen bir de baktı ki bulutlar artık o kadar da yüksek değil. Yükseklerde bulutların üzerinde mutlu bir penguen süzülüyordu."*

Olaylara farklı bakış açısı ile bakma;

K_{39}: *"Kınalı koyun sevinçle gülmüş. 'O zaman sürünün tek kınalı koyunu ben olurum. Ne kadar güzel! demiş ve çok sevinmiş. Kara koyunsa çok şaşırmış. Düşünmüş taşınmış kınalı koyun haklıymış. 'Daha önce niçin böyle düşünmedim? Boşuna üzüldüm demiş. Sevinçle melemiş' "*

Olumsuz duygu durumlarına karşı sakin ve sabırlı olma;

K_{45}: "*Oyun esnasında bir arkadaşı Kıpır'ı yanlışlıkla yere düşürmüş. Kıpır'ın canı yanmış. Arkadaşı gelip hemen kalkmasına yardım etmiş.*

-Arkadaşım özür dilerim istemeden oldu, demiş

-Kıpır, arkadaşım üzülme oyun oynarken olur böyle şeyler demiş ve oyunlarına kaldıkları yerden devam etmişler."

K_{60}: *"Manki, 'Özür dilerim arkadaşlar. Aslında bu topu otların arasında bulmuştum. Benim olmadığı halde size yalan söyledim, dürüst davranmadım çok üzgünüm' dedi…. Manki'nin hatasını fark ettiğini ve pişman olduğunu gören arkadaşları onu affettiler ve neşe ile oyunlarına devam ettiler. "*

Farklı duyguları bir arada yaşama;

K_{21}: *"Çiftçi Ali mutlu olmasına mutluymuş ama yine de içini kemiren bir duygu varmış. ' Ah.. şu küçük hırsızları elime geçiremedim ya! Onlara derslerini vermedim ya! diyormuş yumruklarını sıkarak.' Bir yandan da gururla duvara bakıyormuş"*

K_{26}: *"Bubi, şenlik alanına geldiğinde nereye bakacağını şaşırmıştı... Onları karşılayan bay Palyaço'ydu. Bubi hayranlıkla onu izliyordu…. Bubi şimdiden burasını çok sevmişti."*

Araştırma bulgularına göre, duyguları yönetme yetilerinin sıklığının genel olarak az olduğu dikkat çekmektedir. Işıtan (2005) çalışmasında, resimli çocuk kitaplarında "değişikliklere ve yeni durumlara ayak uydurma" konusuna diğer konulara oranla daha az yer verildiğini ortaya koymuştur. Oysa ki kitaplar; çocukların olaylara farklı pencereden bakması, problemlere çözüm bulması ve farklı duygulara saygı duyması gibi becerileri kazanmasına imkan sağlamaktadır (Cartledge ve Kiarie, 2001).

Rush ve Lipski (2009), kitap okumanın çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında paylaşma, farklılıklara saygı ve değişen durumlara uyum becerilerinin yanı sıra çocukların özellikle problem çözme becerisi üzerinde yoğunlaştıklarını saptamışlardır. Alexander, Miller ve Hengst (2001), edebiyatın problem durumlarına karşı, çocukların çözüm üretebilme becerilerini desteklediğini ifade etmiştir.

Çocuklar hikayelerdeki karakterler aracılığıyla kendilerini görebilir ve karakterlerin mücadelelerine ve zorluklarına duygusal olarak bağlantı kurabilir (Ridgeway ve Shaver, 2006). Çocuklara yönelik oluşturulan kitaplarda akıl ile duygu arasındaki dengeyi iyi kurmak gerekir. Bu da ancak duygusal zeka yetileri kullanılarak çocuklara kazandırılabilecek bir beceridir (Yener, 2006). Bu konuda resimli öykü kitapları, kahramanlar aracılığıyla çocuklara rol model olurlar. Örneğin çocuk olumsuz durumlarda kahramanların kendilerini nasıl kontrol ettiğini, hangi stratejileri kullandığını gözlemleyerek kendisine çıkarımlarda bulunur ve çocuk yazınları bu açıdan çocuğa ipuçları sunar (Sever, 2002; Aslan, 2006).

Tablo 5'te resimli öykü kitaplarında yer alan konuların dağılımları bulunmaktadır.

Tablo 5
İncelenen Resimli Öykü Kitaplarında Yer Alan Konuların Duygu İçeriğine Göre Dağılımı

Konular	**n**	**%**
Yardımlaşma	14	14,0
Sorumluluk	13	13,0
Saygı	12	12,0
Belirsiz	12	12,0
Cesaret	6	6,0
Paylaşma	5	5,0
Sabır	5	5,0
Kıskançlık	4	4,0
Hoşgörü	4	4,0
Affetme	2	2,0
Üzgün	2	2,0
Özgüven	2	2,0
Özlem	1	1,0

Tablo 5'e göre incelenen kitapların %14,0'ünde yardımlaşma, %13,0'ünde sorumluluk, %12,0'sinde saygı ve konu belirsizliği olduğu saptanmıştır.

Çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri, problem çözme ve benlik algısı gibi becerilerini desteklemek için kitaplar kullanılmaktadır (Anderson ve Matthews, 2000; Cartledge ve Kiarie, 2001). Bu yüzden kitaplarda ele alınan konular önem arz etmektedir. Araştırma bulgularında, yardımlaşma, sorumluluk ve saygı gibi temaların yüzdeliğinin diğer temalara

oranla daha yüksek çıkması çocukların bu konularda daha fazla desteğe ihtiyaçları olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 6'da örneklemi oluşturan resimli öykü kitaplarındaki duyguların sıklığı, yüzdeliği ve ortalamalarına yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 6
Resimli Öykü Kitaplarının Metinlerinde Yer Alan Duygu Kelimelerinin Dağılımları

Kitaplarda geçen duygu kelimeleri	**n**	**%**	**f**	$\bar{x}$
Sevgi	43	43,0	103	2,3
Mutlu	41	41,0	79	1,9
Sevinç	39	39,0	61	1,5
Üzülme	38	38,0	89	2,3
Şaşırma	35	35,0	51	1,4
Merak	25	25,0	33	1,3
Korku	24	24,0	38	1,5
Neşe	17	17,0	27	1,4
Kızgın	16	16,0	43	2,6
Öfke	10	10,0	15	1,5
Utangaç	10	10,0	13	1,3
Endişe	8	8,0	18	2,2
Sıkılma	7	7,0	12	1,7
Özlem	6	6,0	8	1,3
Hoşlanma	4	4,0	20	5,0
Kıskanç	4	4,0	15	4,7
Yardımsever	3	3,0	3	1,0
Saygı	2	2,0	4	2,0
Özgüven	2	2,0	2	1,0
Gurur	1	1,0	6	6,0

Tablo 6'daki bulgulara göre; kitapların %43,0'ünde en fazla "Sevgi" kelimesinin olduğu, kitaplardaki sıklığının 103 ve kitap başına ortalama 2,3 kelime bulunduğu gözlenmiştir. Bu durumu %41,0 oranıyla "Mutlu" (f=79, $\bar{x}$=1,9) ve %39,0 oranıyla "Sevinç" (f=61, $\bar{x}$=1,5) kelimeleri takip etmektedir. İncelenen kitaplarda sırasıyla en az; "Gurur" (%1,0, f=6, $\bar{x}$=6), "Saygı" (%2,0, f=4, $\bar{x}$=2) ve "Özgüven" (%2, f=2,0, $\bar{x}$=1) kelimelerinin yer aldığı saptanmıştır.

Araştırma bulguları doğrultusunda kitaplarda en fazla yardımlaşma, saygı ve sorumluluk konularının işlendiği gözlenmektedir. Ancak Tablo 6'da en az saygı ve yardımsever kelimelerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, kitaplarda yardımlaşma, saygı ve sorumluluk konularının farklı kelimeler kullanılarak verildiği şeklinde açıklanabilir.

Bu kelimelerin dışında duygular kitaplarda kalıplaşmış kelimelerle de ifade edilmiştir. Bu ifadeler şöyledir; "Gözleri parlamak, keyfi kaçmak, yüzünü asmak, suratını asmak, küplere binmek, içini kemirmek, keyiften dört köşe olmak, gözlerinin içi gülmek, hayran kalmak,

dört gözle beklemek, dehşete kapılmak, hayal kırıklığı, yüzünü ekşitmek, kalbi yerinden fırlayacakmış gibi, ağzı açık kalmak, tir tir titremek" gibi. Bu bulguya paralel olarak Alper ve Deretarla Gül (2011) çalışmalarında, "içi içine sığmamak, dört gözle beklemek, gözleri ateş saçmak, yüzü asılmak…" gibi kalıplaşmış ifadelerin kitaplarda duyguların aktarılması amacıyla kullanıldığına dikkat çekmiştir.

Yapılan pek çok araştırma, en fazla işlenen duygunun "Sevgi" olduğu sonucunu ortaya koyarak bu çalışmadaki bulguyu destekler niteliktedir (Şen, 2007; Karatay, 2007; Gönen, Katrancı, Uygun ve Uçuş 2011; Dirican ve Dağlıoğlu, 2014; Akyol, 2012; Alper ve Deretarla Gül, 2011; Işıtan ve Gönen, 2006).

Bugüne kadar duyguların çok farklı şekillerde tanımlamaları ve sınıflandırmaları yapılmıştır. Goleman duyguları; öfke, üzüntü, korku, sevgi, şaşırma gibi temel kümelere ayırmıştır. Bu temel duyguların her birini ise alt dallara ayırmıştır (Yener, 2006). Araştırma bulguları incelendiğinde, kitaplarda pek çok duygunun kullanıldığı gözlenmektedir. Ancak temel duygu oranlarının diğer duygulara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca incelenen kitaplarda, olumlu duyguların daha yoğun olduğu saptanmıştır. Çalışma bulgularında olumlu duyguların yoğun çıkması, çocuklara yönelik oluşturulan kitapların, onları hayata bağlayan, mutlu eden ve yaşamdan keyif almalarını sağlayan nitelikte olması düşüncesinden kaynaklanmış olabilir (Sever 2002).

Tablo 7'de resimli öykü kitaplarında duyguları derecelendirmek için kullanılan sıfatlara yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 7
Resimli Öykü Kitaplarında Duyguları Derecelendirmek İçin Kullanılan Sıfatların Dağılımı

Miktar sıfatları	**n**	**%**
Çok	79	79,0
En	14	14,0
Büyük	8	8,0
Daha	6	6,0
O kadar	6	6,0
Ne kadar	6	6,0
Biraz	2	2,0
Kocaman	1	1,0

Tablo 7'ye göre incelenen resimli öykü kitaplarının %79,0'unda "Çok" sıfatının kullanıldığı saptanmıştır.

4.1.2. Resimli Öykü Kitaplarının Resimlerinde Yer Alan Duygusal Zeka Yetilerine İlişkin Bulgular

Resimli öykü kitaplarının resimlerinin incelendiği bu kısımda; resimli öykü kitaplarında yer alan kahraman çizimlerindeki duygu içerikli görüntülerin kullanım durumları, duyguların bulunma biçimleri ve duygusal zekanın aktarılabilme durumuna ilişkin bulgular yer almaktadır. Resimlerde yer alan duygu içeriklerinin ayrıntılı dağılımları Tablo 9, Tablo 10, Tablo 11, Tablo 12, Tablo 13, Tablo 14, Tablo 15, Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 8
Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimleriyle Yansıtılan Duyguların Dağılımı

Çizimlerde yer alan duygu içerikleri	**n**	**%**	**f**	$\bar{x}$
Neşe/Mutluluk	84	84,0	793	9,4
Şaşırma	55	55,0	164	2,9
Üzülme	53	53,0	147	2,7
Sevgi	35	35,0	71	2,0
Kızgınlık/Öfke	32	32,0	96	3,0
Empati/Yardımlaşma	25	25,0	61	2,4
Korku	20	20,0	57	2,8
Utanma	10	10,0	17	1,7

Tablo 8'de yer alan bulgulara göre resimli öykü kitaplarında kahraman çizimlerinde; en yüksek oran (%84,0) ve frekansta (793) "Neşe/Mutluluk", en düşük oran (%10,0) ve frekansta (17) ise "Utanma" duygusuna yönelik öğelerin yansıtıldığına rastlanmıştır.

Dirican ve Dağlıoğlu (2014), çocuk kitaplarının resimlerini değer içerikleri bakımından değerlendirdiklerinde en fazla vurgulanan değerler arasında mutluluk ve sevgi yer aldığını bulmuşlardır. Yine Akyol (2012) da incelediği kitaplarda en fazla neşeli karakterlerin kullanıldığını ortaya koymuştur.

İncelenen kitapların resimlerinde olumlu duyguların ağırlıklı olduğu ancak "Kızgın/Öfke" duygularının frekansı, "Sevgi" duygu frekansına göre çizimlerde daha fazla yer aldığı gözlemlenmektedir. Wege ve diğerleri, (2014) yaptıkları çalışma bu bulguyu destekler niteliktedir. Kitaplarda metinler kadar resimleme de çok önemlidir. Başarılı bir resimleme ile çocuklar için soyut olan kavramlar somutlaştırılabilir. Bu sayede, çocuğun hem soyut durumları kavraması kolaylaşır hem de resimler sayesinde olayları hayalinde canlandırma imkanı yakalar (Sürmeli, 2006). Çocukların merak düzeyleri yüksek olduğu için görsel öğeleri uzun süre inceler hatta tekrar tekrar bakarlar. Bu nedenle kitaplarda kızgın, öfkeli gibi duygular çocukları etkileyebileceğinden kitap çizimlerinde hassas davranılması gerekmektedir.

Tablo 9
Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Neşe/Mutluluk Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı

Çizimlerde yer alan neşe/mutluluk duygusunu yansıtan özellikler	**n**	**%**	**f**	$\bar{x}$
Gülümseme	67	67,0	642	9,5
Elleri iki yana açarak gülme	43	43,0	93	2,1
Dans etme	12	12,0	34	2,8
Bir elle ağzı kapatıp gülme	6	6,0	7	1,1
Oyun oynama	4	4,0	17	4,2

Tablo 9'da resimli öykü kitaplarında yer alan "Neşe/Mutluluk" duygusunu içeren çizimler incelendiğinde kitapların; %67,0'sinde neşe/mutlu duygusunun "Gülümseme" yüz ifadesi ile verildiği (f= 642, $\bar{x}$=9,5) görülmektedir. Kitapların %43,0'ünde ise "Elleri iki yana açarak gülme" (f=93, $\bar{x}$=2,1) özelliği ile neşe/mutluluk duygusunun yansıtıldığı gözlenmiştir.

İncelenen resimli öykü kitaplarında neşe/mutluluk duygusuna yönelik "Gülümseme" ve "Elleri iki yana açarak gülme" özelliklerine ait çizimler Şekil 1 ve Şekil 2 de yer almaktadır.

Şekil 1. Resimli öykü kitaplarındaki gülümseme özelliğine yönelik resim örneği

Bektaş, H., Canoğlu-Cantürk,M. ve Ünalan-Şenler, E. (2014a). *Hoş geldin Oya.* 5. Baskı İstanbul: Erdem Çocuk, 5.

Şekil 1'deki resimde neşe/mutluluk duygusu kız çocuğunun ağız ve gözlerindeki gülümseme ile yansıtılmıştır.

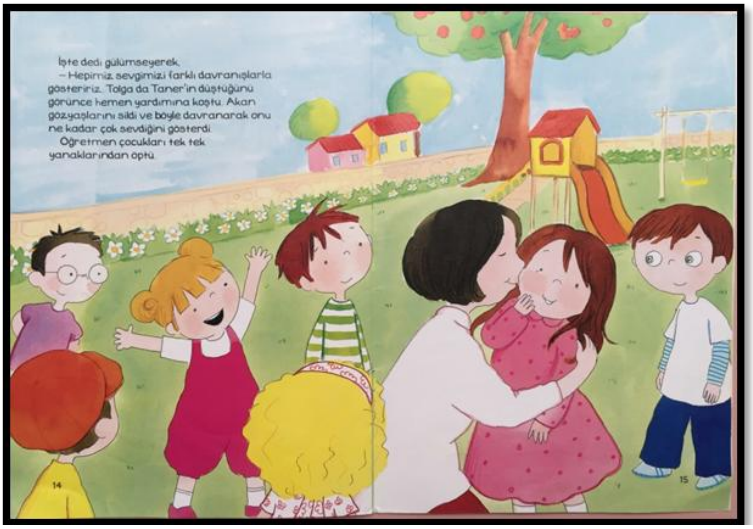

Şekil 2. Resimli öykü kitaplarında elleri iki yana açarak gülme özelliğine yönelik resim örneği

Bektaş, H., Canoğlu-Cantürk,M. ve Ünalan-Şenler, E. (2014b). *Sevgiyi görmek*. 5. Baskı İstanbul: Erdem Çocuk, 14.

Şekil 2'de neşe/mutluluk duygusuna ait elleri iki yana açarak gülme özelliği, öğretmenin arkasında yer alan sarı saçlı kız çocuğu ile verildiği görülmektedir.

Dilidüzgün (2006) çalışmasında, incelediği kitaptaki balık kahramanının ağız çizimlerinin yukarıya doğru kalkık bir şekilde biçimlendirilmesinden (yani yüz mimiklerinden) kahramanın mutlu olduğu sonucuna varmıştır.

Çocuklar mutsuz veya üzgün oldukları anlardan, neşeli ve mutluluk imgelerinin başarılı bir şekilde işlendiği kitaplar sayesinde kurtulabilir ve ihtiyaçları olan enerjiyi toplayabilirler. Bu nedenle çizimler aracılığıyla kitapların, neşe-mutlu duygu özelliklerinin her çeşidini çocuklara aktarabilme noktasında duyarlı ve yeterli olması gerekmektedir (Aral ve Gürsoy, 2000, Gönen ve diğerleri, 2010).

Tablo 10
Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Şaşırma Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı

Çizimlerde yer alan şaşırma duygusunu yansıtan özellikler	**n**	**%**	**f**	$\bar{x}$
Ağzı açık kalma	31	31,0	64	2,0
Kaşlar yukarı doğru kalkık, gözler ayrılmışçasına açık	29	29,0	67	2,3
Parmağı ağıza götürme	20	20,0	29	1,4
Eli ağza götürerek kapatma	2	2,0	4	2,0

Tablo 10'a göre incelenen kitapların; %31,0'inde "Ağzı açık kalma" (f=64, $\bar{x}$=2) ve %29,0'unda "Kaşlar yukarı doğru kalkık, gözler ayrılmışçasına açık" (f=67, $\bar{x}$=2,3) özellikleri ile şaşırma duygusu yansıtıldığı tespit edilmiştir.

İncelenen resimli öykü kitaplarında şaşırma duygusuna yönelik "Kaşlar yukarı doğru kalkık, gözler ayrılmışçasına açık" ve "Ağzı açık kalma" özelliklerine ait çizimler Şekil 3 ve Şekil 4'te yer almaktadır.

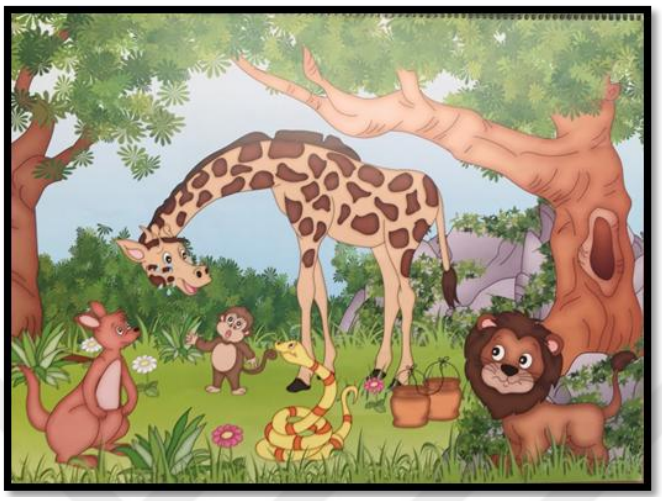

Şekil 3. Resimli öykü kitaplarında kaşlar yukarı doğru kalkık, gözler ayrılmışçasına açık özeliğine yönelik resim örneği

Tabar, S. (2016). *Bal küpleri.* 1. Baskı. İstanbul: Farklı Çocuk, 9.

Şekil 3'te şaşırma duygusuna ait kaşlar yukarı doğru kalkık, gözler ayrılmışçasına açık özelliğinin maymun aracılığıyla verildiği görülmektedir.

Şekil 4. Resimli öykü kitaplarında ağzı açık kalma özeliğine yönelik resim örneği

Sayın-Ökmen, Ç. (2012). *Kurbağa Kurbi*. 1. Baskı. İstanbul: Timaş, 7.

Şekil 4'te şaşırma duygusuna ait ağzı açık kalma özelliğinin kurbağa aracılığıyla verildiği görülmektedir.

Tablo 11
Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Üzüntü Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı

Çizimlerde yer alan üzüntü duygusunu yansıtan özellikler	**n**	**%**	**f**	$\bar{x}$
Kaşların iç köşeleri hafifçe aşağı inik ve ağız köşeleri aşağı sarkık	35	35,0	90	2,5
Gözyaşlarının akması, ağlama	18	18,0	27	1,5
Eller iki yanda veya birbirine bağlı, baş aşağıya eğme	8	8,0	13	1,6
Eller yanaklarda, dirsekler bir yere dayanarak düşünme	5	5,0	8	1,6
Bel aşağı bükülerek omuzları düşürme	5	5,0	7	1,4
Bacakları karnına kadar çekerek kafayı eğme	2	2,0	2	1

Tablo 11'de örneklemi oluşturan kitapların; %35,0'inde "Kaşların iç köşeleri hafifçe aşağı inik ve ağız köşeleri aşağı sarkık" (f=90, $\bar{x}$=2,5) ve %18,0'inde "Göz yaşlarının akması, ağlama" (f=27, $\bar{x}$=1,5) özelliği ile üzüntü duygusunun yansıtıldığı görülmektedir. İncelenen resimli öykü kitaplarında üzüntü duygusuna yönelik "Kaşların iç köşeleri hafifçe aşağı inik, ağız köşeleri aşağı sarkık" ve "Göz yaşlarının akması, ağlama" özelliklerine ait çizimler Şekil 5 ve Şekil 6'da yer almaktadır.

Şekil 5. Resimli öykü kitaplarında kaşların iç köşeleri hafifçe aşağı inik ve ağız köşeleri aşağı sarkık özeliğine yönelik resim örneği

Önder, A. (2007). *Edizler taşınıyor.* 1. Baskı. İstanbul: Morpa, 5.

Şekil 5'te üzüntü duygusuna ait kaşların iç köşeleri hafifçe aşağı inik ve ağız köşeleri aşağı sarkık özelliği çocuk aracılığıyla verildiği görülmektedir.

Şekil 6. Resimli öykü kitaplarında göz yaşlarının akması, ağlama özelliğine yönelik resim örneği

Bartos, E. (2016). *Hastayım!* (Çeviren:Agi Judit Kirişoğlu & Elvan L. Eti) 4. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi, 7.

Şekil 6'da üzüntü duygusuna ait göz yaşlarının akması, ağlama özelliğinin salyangozun göz yaşlarının akması ile verildiği görülmektedir.

Kitaplarda kahramanların duyguları, pek çok beden hareketinin yanı sıra mimiklere başvurularak da aktarılabilmektedir. Bu durumu çalışmasıyla ortaya koyan Dilidüzgün (2006), incelediği kitapta kahramanın yüz ifadelerinden karakterin mutsuz olduğunun anlaşıldığını (ağzın aşağı doğru çekik çizilmesi) ve çocukların bu tarz öyküler sayesinde kendileri de üzüldüğünde nasıl gözüktüklerine dair fikir edindiklerini ifade etmiştir.

Tablo 12
Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Kızgınlık/Öfke Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı

Çizimlerde yer alan kızgınlık/öfke duygusunu yansıtan özellikler	**n**	**%**	**f**	$\bar{x}$
Kaşlar çatık, dudak ve dişler sıkılmış durumda olma	22	22,0	55	2,5
Parmak sallama	8	8,0	14	2
Bir el belde kızma	7	7,0	7	1
Elleri yumruk şeklinde sıkma	4	4,0	8	2
Nesneyi fırlatma, parçalama veya çekiştirme	4	4,0	6	1,5
Eller belde kenetlenerek kızma	3	3	6	2

Tablo 12'ye göre kitapların; %22,0'sinde "Kaşlar çatık, dudak ve dişler sıkılmış durumda olma" (f=55, $\bar{x}$=2,5), %8,0'inde "Parmak sallama" (f=14, $\bar{x}$=2) ve %7,0'sinde "Bir el belde kızma" (f=7, $\bar{x}$=1) özelliği ile kızgınlık/öfke duygusunun yansıtıldığı tespit edilmiştir.

İncelenen resimli öykü kitaplarında kızgınlık/öfke duygusuna yönelik "Kaşlar çatık, dudak ve dişler sıkılmış durumda olma" ve "Parmak sallama" özelliklerine ait çizimler Şekil 7 ve Şekil 8'de yer almaktadır.

Şekil 7. Resimli öykü kitaplarında kaşlar çatık, ağız kapalı, dudaklar ve dişler ise sıkılmış durumda olma özelliğine yönelik resim örneği

Aktaş-Sönmez, N. (2013). *Köstebek çıtırık.* 1. Baskı. İstanbul: Timaş, 11.

Şekil 7'de kızgınlık/öfke duygusuna ait kaşlar çatık, dudaklar veya dişler sıkılmış durumda olma özelliğinin minik köstebek ile verildiği görülmektedir.

Şekil 8. Resimli öykü kitaplarında parmak sallama özelliğine yönelik resim örneği

Kolektif, (2016). *İkizler*. 1. Baskı. İstanbul: AFS, 23.

Şekil 8'de kızgınlık/öfke duygusunun parmak sallama ve kaş çatma ile yansıtıldığı görülmektedir.

Işıtan ve Gönen (2006), inceledikleri resimli öykü kitaplarında kaygı/korku başlığı altında en az işlenen alt başlığın sabırlı olma ve öfke kontrolü olduğunu ifade etmişlerdir.

Kızgınlık/öfke duygusu çoğunlukla kaş çatma, parmak sallama, bağırma vb. şekillerde gözlenmektedir (Dağlıoğlu ve Çamlıbel Çakmak, 2009). Araştırmanın bulguları, öykü kitaplarının resimlemelerinde de aynı şekilde yansıtıldığını göstermektedir.

Tablo 13
Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Sevgi Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı

Çizimlerde yer alan sevgi duygusunu yansıtan özellikler	**n**	**%**	**f**	$\bar{x}$
Kucaklaşma	20	20,0	24	1,2
Baş okşama	11	11,0	16	1,4
El ele tutuşma	10	10,0	16	1,6
Oyuncağa sarılma	4	4,0	15	3,7

Tablo 13'e göre kitapların; % 20,0'sinde "Kucaklaşma" (f=24, $\bar{x}$=1,2), %11,0'inde "Baş okşama" (f=16, $\bar{x}$=1,4) ve %10,0'nunda "El ele tutuşma" (f=16, $\bar{x}$=1,6) özelliği ile sevgi duygusunun yansıtıldığı saptanmıştır.

İncelenen resimli öykü kitaplarında sevgi duygusuna yönelik "Kucaklaşma", "Baş okşama" ve "El ele tutuşma" özelliklerine ait çizimler Şekil 9, Şekil 10 ve Şekil 11'de yer almaktadır.

Şekil 9. Resimli öykü kitaplarında kucaklaşma özelliğine yönelik resim örneği
Kolektif, (2014a). *Affetmek*. 1. Baskı. İstanbul: Parıltı 11.

Şekil 9'da sevgi duygusu iki arkadaşın birbirine sarılması ile verilmektedir.

Şekil 10. Resimli öykü kitaplarında baş okşama özelliğine yönelik resim örneği

Köylü, G., Meder, M. ve Kocabaşoğlu, Ö. (2016). *Kar topu anaokulu*. 1.Baskı. İstanbul: Alpino, 6.

Şekil 10'da sevgi duygusuna ait baş okşama özelliğinin tavşan ve penguen karakterleri ile verildiği görülmektedir.

Şekil 11. Resimli öykü kitaplarında el ele tutuşma özelliğine yönelik resim örneği

Tekeş-Ergül, G. (2003). *Kuğular Aç Kalmasın*. 1. Baskı. İstanbul: Morpa, 13.

Şekil 11'de sevgi duygusu anne ve kızının el ele tutuşması ile yansıtılmıştır.

Dirican ve Dağlıoğlu (2014), inceledikleri kitaplarda sevgi değerinin, en fazla sevgi davranışı göstermek şeklinde yer aldığını ortaya koymuşlardır. Bu konuya farklı bir bakış açısı ile bakan Erdoğan ve Özdemir (2011), öğretmen adaylarının görüşlerini almış ve

öğretmen adaylarının, çocuk kitaplarında en fazla sevgi konusunun işlenmesi gerektiğini bildirdiklerini ortaya koymuştur.

Tablo 14
Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Empati/Yardımlaşma Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı

Çizimlerde yer alan empati/yardımlaşma duygusunu yansıtan özellikler	**n**	**%**	**f**	$\bar{x}$
Omuza veya sırta dokunarak destek olma	20	20,0	51	2,5
Yiyeceğini veya oyuncağını paylaşma	4	4,0	7	1,7
Düştüğü yerden kaldırma	3	3,0	3	1

Tablo 14'e göre incelenen resimli öykü kitaplarının %20,0'sinde "Omuza veya sırta dokunarak destek olma" (f=51, $\bar{x}$=2,5) özelliği ile empati/yardımlaşma duygusunun verildiği bulgulanmıştır.

İncelenen resimli öykü kitaplarında empati/yardımlaşma duygusuna yönelik omuza veya sırta dokunarak destek olma özelliğine ait çizim Şekil 12'de yer almaktadır.

Şekil 12. Resimli öykü kitaplarında omuza veya sırta dokunarak destek olma özelliğine yönelik resim örneği

Kolektif, (2014b). *Kıskançlık.* 1. Baskı. İstanbul: Parıltı, 5.

Şekil 12'de empati/yardımlaşma duygusuna ait omuza veya sırta dokunarak destek olma özelliği babanın beden ve yüz ifadeleri ile verildiği görülmektedir.

McNamee ve Mercurio (2007), yardımseverlik davranışının kitaplarda; sevgi, saygı, başkalarını düşünen ve paylaşmayı seven kahramanlar aracılığıyla bulunabileceğini belirtmiştir. Yapılan araştırmalar, yardımlaşma ve paylaşma içerikli kitapların çocukların

yardımlaşma ve paylaşma becerilerini arttırdığını ortaya koymuştur (Uzmen ve Mağden, 2002; Hong, Jeong ve Lee, 2014). Bilgin (2011), kitaplarda görseller ile çocukların birbirleri ile yiyeceklerini, oyuncaklarını paylaşması veya düşen arkadaşına yardım etmesi gibi davranışların desteklenmesi, çocuklarda empati gibi prososyal davranışların somutlaştırılabilmesi açısından önemli olduğunu ifade etmiştir. Bu açıdan çocuk kitaplarının görsellerinde bu duygunun yansıtılması önemlidir. Çalışmada incelenen kitapların resimlerinde empati/yardımlaşma duygusuna yönelik özelliklerin az olması bu duygunun daha soyut olması ve yansıtılmasının daha güç olmasından kaynaklanmış olabilir.

Tablo 15
Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Korku Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı

Çizimlerde yer alan korku duygusunu yansıtan özellikler	**n**	**%**	**f**	$\bar{x}$
Kaşlar yukarı kalkık, alında çizgiler buruşuk ve gözler açık	13	13,0	24	1,8
Eller ile ağzı veya yüzü kapatma	4	4,0	10	2,5
Birinin arkasına veya yatağın/ yorganın altına saklanma	4	4,0	11	2,7
Eller ile gözleri kapatma	1	1,0	3	3

Tablo 15'e göre, kitapların %13,0'ünde yüz mimikleri (f=24, $\bar{x}$=1,8) ile korku duygusunun yansıtıldığı tespit edilmiştir. Çalışmanın tüm bulguları resimli öykü kitaplarındaki çizimlerde duyguların, çoğunlukla yüz ifadeleri ile yansıtıldığını göstermektedir. Bu da çocuklara dar kapsamlı bir yelpaze sunmaktadır. Farklı jest ve mimiklerle duyguların resmedildiği kitapların, çocukların farklılıkları ayırt etme ve kabullenme gibi becerilerini etkileyeceği düşünülmektedir.

İncelenen resimli öykü kitaplarında korku duygusuna ait "Birinin arkasına saklanma" özelliğine yönelik çizim Şekil 13'te yer almaktadır.

Şekil 13. Resimli öykü kitaplarında birisinin arkasına saklanma özelliğine yönelik resim örneği

Bektaş, H., Canoğlu-Cantürk, M. ve Ünalan-Şenler, E. (2012). *Yağız'ın doğum günü*. 1. Baskı. İstanbul: Erdem, 11.

Şekil 13'te korku duygusunun, küçük kızın dedesinin arkasına saklanması şeklinde verildiği görülmektedir.

Dağlıoğlu ve Çamlıbel (2009), 1995-2005 yılları arasında basılan hikâye kitaplarında korku içeriğinin %35,1 oranıyla yüz ifadeleri aracılığıyla verildiğini ortaya koymuştur. Işıtan ve Gönen (2006) kitaplarda korku ve kaygı durumlarının işlenmesi, çocukların bu durumlara karşı uyum sağlamaları konusunda onlara yardımcı olabileceğini ifade etmişlerdir. Bu sayede çocuk, korku ve kaygı gibi duyguları tek kendisinin yaşamadığını ve yalnız olmadığını hissederek kendisini rahatlatabilir.

Tablo 16
Resimli Öykü Kitaplarındaki Kahraman Çizimlerinde Utanma Duygusunu Yansıtan Özelliklerin Dağılımı

Çizimlerde yer alan utanma duygusunu yansıtan özellikler	**n**	**%**	**f**	$\bar{x}$
Kolları ön veya arka tarafta kenetleyerek ayaklara bakma	6	6,0	7	1,1
Yüzü kızarma	3	3,0	8	2,6
Kafayı eğme	2	2,0	2	1

Tablo 16'ya göre, kitapların %6,0'sında "Kolları ön veya arka tarafta kenetleyerek ayaklara bakma" (f=7, $\bar{x}$=1,1) özelliği ile utanma duygusunun verildiği belirlenmiştir.

İncelenen resimli öykü kitaplarında utanma duygusuna ait "Kolları ön veya arka tarafta kenetleyerek ayaklara bakma" özelliğine yönelik çizim Şekil 14'te yer almaktadır.

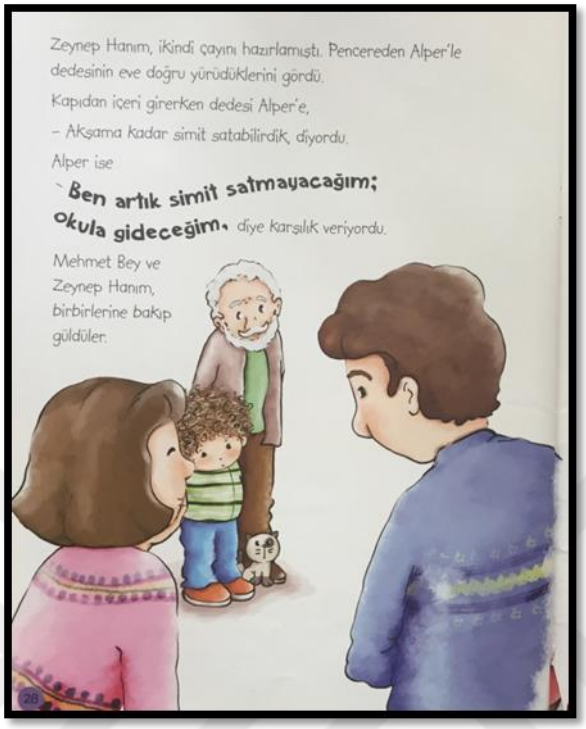

Şekil 14. Resimli öykü kitaplarında kolları ön tarafa veya arka tarafa kenetleyerek ayaklara bakma özelliğine yönelik resim örneği

Şirin, N. (2011). Okula gitmek zorunda mıyım? 1.Baskı. İstanbul: Timaş, 28.

Şekil 14'te kolları ön tarafa veya arka tarafa kenetleyerek ayaklara bakma özelliği küçük çocukla verilmiştir.

Kitap bulgularında utanma duygusunun düşük düzeyde çıkması, bireyler tarafından bu duygunun olumsuz olarak algılanması ve günlük hayatta bireyler tarafın pek hissedilen ve yaşanılan bir duygu olmadığından kaynaklandığı şeklinde açıklanabilir. Aslında utanma duygusu ilk etapta sözsüz özür niteliğindedir ve bireyin olumlu sosyal ilişkilere bağlılığını ifade eder (Feinberg, Willner ve Keltner, 2012).

Tablo 17'de, incelenen resimli öykü kitaplarında çizimlerin duygusal zeka özelliklerini aktarabilme durumları yer almaktadır.

Tablo 17
Resimli Öykü Kitaplarında Yer Alan Resimlerin Duygusal Zeka Özelliklerini Aktarabilme Durumunun Dağılımı

Duygusal zeka özelliklerinin çizimlerdeki durumu	Evet		Hayır	
	(n)	(%)	(n)	(%)
Duygular açısından çizimler metin ile örtüşüyor	33	33,0	67	67,0
Çizimlerde duygular belirsiz	72	72,0	28	28,0
Çizimlerde duygular abartılı	3	3,0	97	97,0
Çizimlerde duygular anlaşılır	34	34,0	66	66,0
Çizimlerde duygular hatalı	51	51,0	49	49,0
Çizimlerde duygular yerinde kullanılmış	31	31,0	69	69,0
Çizimlerde duygular yetersiz	87	87,0	13	13,0

Kitapların %67,0'sinde "Duygular açısından çizimler metin ile örtüşmediği", %66,0'sında "Çizimlerde duyguların anlaşılır olmadığı", %69,0'unda "Duyguların yerinde kullanılmadığı" ve %97,0'sinde ise "Çizimlerde duyguların abartılı olmadığı" saptanmıştır. Ayrıca incelenen kitapların %72,0'sinde "Çizimlerde duyguların belirsiz", %51,0'inde "Çizimlerde duyguların hatalı" ve %87,0'sinde "Çizimlerde duyguların yetersiz" olduğu tespit edilmiştir.

Çocuk kitapları üzerine yapılan birçok çalışma, çocuklar için hazırlanmış kitapların resim-içerik uyumunun yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir (Nikolajeva, 2012a; Ulutaş, 2017; Demircan, 2006; Özgider, 2010; Alper ve Deretarla-Gül, 2011; Bilgin, 2011). Yapılan bu çalışmalarda, metinde geçen nesne, insan ya da hayvan karakterlerin özelliklerinin resmedilişi üzerinde durulmuştur. Ancak araştırmanın bulguları, incelenen resimli öykü kitaplarında duygular açısından resim-metin ilişkisinin pek de başarılı olmadığını göstermektedir. Erdal (2006) da araştırma bulgularına paralel olarak, MEB yayınlarından çıkan kitapların resim-metin ilişki düzeyinin düşük olduğunu ortaya koymuştur.

Bilgin (2011)'e göre, kitaplarda yapılan en büyük hata çizerlerin karakterlerin duygularını eksik, hatalı ve belirsiz bir şekilde resmedilmesidir. Bu durum sonucunda, çocuklarda yanlış öğrenmeler meydana gelebilir ve çocuklar olaylara aşırı, gereksiz tepkiler vermenin yanı sıra verdiği tepkilerin hissettiği duyguya ait olmadığının da farkına varamayabilirler.

4.1.3. Resimli Öykü Kitaplarında Yer Alan Ana Karakterin Duygusal Zeka Özelliklerini Kullanabilme Durumlarına Yönelik Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, incelenen kitaplarda yer alan karakterlerin duygusal zeka özelliklerini kullanabilme durumlarına yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 18
Resimli Öykü Kitaplarında Yer Alan Ana Karakterin Duygusal Zeka Özelliklerini Kullanabilme Durumunun Dağılımı

Ana karakterin duygusal zeka özelliklerini kullanabilme durumu	**Evet**		**Hayır**	
	(n)	**(%)**	**(n)**	**(%)**
Ana karakterin duyguları, öyküdeki yan karakterlerin duygularına göre pasif kalmıştır	27	27,0	73	73,0
Ana karakter duygularını etkin bir şekilde kullanmıştır	44	44,0	56	56,0
Ana karakterin insan, hayvan veya nesne oluşu duygusal yetileri kullanma açısından etkilemektedir	83	83,0	17	17,0
Ana karakter duygusal zeka yetilerini kullanabilmektedir	27	27,0	73	73,0

Tablo 18'de incelenen kitapların %73,0'ünde "Ana karakterin duyguları öyküdeki yan karakterlere göre pasif kalmadığı" ve "Ana karakterin duygusal zeka yetilerini kullanamadığı", %56,0'sında "Ana karakterin duygularını etkin bir şekilde kullanamadığı" görülmektedir.

Ayrıca incelenen kitapların %83,0'ünde ana karakterin insan, hayvan veya nesne oluşu duygusal yetileri kullanma açısından etkilediği saptanmıştır. Yani ana ve yan karakterlerin hayvan ağırlıklı olduğu resimli öykü kitaplarına kıyasla, insan ağırlıklı olduğu resimli öykü kitaplarında duyguların daha etkili bir şekilde verildiği bulgulanmıştır.

Çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin özelliklerini ortaya koyan çalışmalar incelendiğinde, çalışmaların büyük bir çoğunluğunda hayvan karakterlerin yoğun bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmektedir (Gönen ve diğerleri, 2016; Bilgin, 2011; Şahin, Işıtan ve Ünal, 2011; Şen, 2002; Tokgöz, 2006).

Kitaplarda geçen karakterlerin özellikleri çocuklar için çok önemlidir. Çünkü çocuklar kitabın kahramanını dikkatli bir şekilde gözlemleyerek çıkarımlarda bulunur. Öykülerde karakterler bazen cansız bir nesne, bazen de hayvan, bitki veya insan gibi farklı tiplemelerde çocukların karşısına çıkabilmektedir. Kitapta karakter nasıl işlenirse işlensin duyguları etkin bir şekilde kullanabilme, problemlere çözüm üretebilme ve olumlu davranışlar sergileyebilmelidir (Zivtçi, 2006). Çalışmanın bulguları ışığında duyguları aktarma konusunda insan karakterlerin daha başarılı olduğu söylenebilir. Bu durum belki de yazarların çocuklar için eser oluştururken kurguyu insan karakterleri üzerinde kurmayı tercih etmesinde önemli bir etken olabilir. Çünkü çocuklara, bir çiçeğe ya da bir hayvana göre insanların ağlaması, şaşırması ya da üzülmesi daha gerçekçi gelmektedir (Bilgin, 2011).

4.2. Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde öğretmenlerin; eğitim ortamı ve resimli öykü kitaplarını teminine, resimli öykü kitaplarını kullanımına ve içeriğine, duygusal zeka yetileri hakkındaki düşünceleri ve bu yetilerin resimli öykü kitapları kullanılarak verilebilme durumlarına yönelik görüşleri yer almaktadır.

Tablo 19
Öğretmenlerin Çocuk Yayınları İle İlgili Yenilikleri, Araştırmaları ve Eğitimleri Takip Etme Durumları

Öğretmenlerin çocuk yayınları ile ilgili gelişmeleri takip etme durumları	**n**	**%**
Evet	70	69,3
Hayır	27	26,7
Kısmen	4	4,0
Toplam	101	100,0

Tablo 19'a göre öğretmenlerin; %69,3'ü çocuk yayınları ile ilgili gelişmeleri takip ettiğini, %26,7'si takip etmediğini ve %4,0'ü ise kısmen takip ettiğini ifade etmiştir.

Tablo 20'de "Evet" cevabı vererek %69,3'lük oranı oluşturan öğretmenlerin hangi eğitim, araştırmaları ve yenilikleri takip ettiğine dair yanıtları yer almaktadır.

Tablo 20
Öğretmenlerin Çocuk Yayınları İle İlgili Takip Ettikleri Yenilik, Araştırma ve Eğitim Türleri

Öğretmenlerin cevapları	**f**	**Öğretmenlerin kodları**
Fuar veya kitapçılardan yeni yayınları takip ediyorum	24	$Ö_9$,$Ö_{10}$,$Ö_7$,$Ö_6$,$Ö_{36}$,$Ö_{42}$,$Ö_{77}$,$Ö_{49}$,$Ö_{54}$,$Ö_5$, $Ö_{59}$,$Ö_{61}$,$Ö_{64}$,$Ö_{70}$,$Ö_{72}$,$Ö_{14}$,$Ö_{16}$,$Ö_{17}$,$Ö_{18}$, $Ö_{26}$, $Ö_{29}$,$Ö_{88}$,$Ö_{90}$,$Ö_{67}$
Sosyal medya veya internet yardımıyla yenilikleri takip ediyorum	16	$Ö_{81}$,$Ö_{74}$,$Ö_{47}$,$Ö_{51}$,$Ö_{65}$,$Ö_{67}$,$Ö_{68}$,$Ö_{70}$,$Ö_{71}$, $Ö_{14}$,$Ö_{16}$,$Ö_{27}$,$Ö_{30}$,$Ö_{82}$,$Ö_{83}$,$Ö_{86}$
Sürekli kullandığım yayınları takip ediyorum	15	$Ö_{10}$,$Ö_{81}$,$Ö_{80}$,$Ö_{75}$,$Ö_{31}$,$Ö_{55}$,$Ö_{72}$,$Ö_{12}$,$Ö_{21}$, $Ö_{23}$,$Ö_{28}$,$Ö_{87}$,$Ö_{90}$,$Ö_{99}$,$Ö_{100}$
Vakıfların, uzmanların veya psikologların eğitimlerini, kitaplarını takip ediyorum	13	$Ö_5$,$Ö_{78}$,$Ö_{76}$,$Ö_{75}$,$Ö_{32}$,$Ö_{41}$,$Ö_{77}$,$Ö_{44}$,$Ö_{62}$, $Ö_{65}$,$Ö_{70}$,$Ö_{73}$,$Ö_{91}$
Seminerlere katılıyorum	10	$Ö_{78}$,$Ö_{76}$,$Ö_{74}$,$Ö_{77}$,$Ö_{50}$,$Ö_{62}$,$Ö_{72}$,$Ö_{14}$,$Ö_{19}$,$Ö_{21}$
Çocuk yayınları ile birlikte kullanılan farklı yöntemleri takip ediyorum	9	$Ö_8$,$Ö_{10}$,$Ö_{48}$,$Ö_{49}$,$Ö_{17}$,$Ö_{20}$,$Ö_{83}$,$Ö_{97}$,$Ö_{100}$
Çocukların gelişim ve yaşlarına uygun kitapları takip ediyorum	9	$Ö_{43}$,$Ö_{45}$,$Ö_{49}$,$Ö_{59}$,$Ö_{63}$,$Ö_{13}$,$Ö_{26}$,$Ö_{29}$,$Ö_{82}$
Bilimsel çalışmaları takip ediyorum	5	$Ö_{70}$,$Ö_{73}$,$Ö_{19}$,$Ö_{30}$,$Ö_{90}$
Öğretmen arkadaşlarımın tavsiye ettiği yayınları takip ediyorum	4	$Ö_{50}$,$Ö_{54}$,$Ö_{14}$,$Ö_{82}$
Milli eğitim programını takip ediyorum	4	$Ö_{37}$,$Ö_{82}$,$Ö_{85}$,$Ö_{86}$

Tablo 20'de öğretmenlerin "Çocuk yayınları ile ilgili yenilikleri, araştırmaları veya eğitimleri takip ediyor musunuz, bunlar nelerdir?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde öğretmenlerin en fazla; fuar veya kitapçılar (f=24), sosyal medya veya internet (f=16), sürekli kullandığım yayınlar (f=15); en az ise öğretmen arkadaşlarımın tavsiyesi (f=4) ve milli eğitim programı (f=4) gibi başlıklara vurgu yaptıkları saptanmıştır.

Öğretmenler çocuk yayınları ile ilgili yenilikleri, araştırmaları veya eğitimleri takip etme durumlarını şu şekilde ifade etmişlerdir;

$Ö_{54}$: "*Kitapçılara gidip yeni gelen kitapları soruştururum. Bu kitapları alan öğretmen arkadaşlarıma beğenip beğenmediklerini sorarım. Ayrıca yeni yayın veya araçları internet aracılığıyla da takip ederim."*

$Ö_{61}$: *"Çocuk yayınlarını genellikle internet aracılığıyla ve yayınevleri sayesinde takip edebiliyorum."*

$Ö_{70}$: *"Kitap yayınlarını ve yayınların öykülerde kullandıkları çizim stilini özellikle önemsiyor buna yönelik güncel yenilikleri takip etmeye çalışıyorum. Bu konudaki makale ve araştırmaları takip ettiğim web siteleri var. Güncel haberleri okuyarak kaydediyor ve kıyaslama yapıyorum. Çocuk gelişimcilerin yorumlarını okuyorum. En önemlisi fuar ve mağazalarda bu rafları ziyaret ediyorum."*

$Ö_{10}$: *"Bazı yayınevlerinin hikayeleri çok güzel. Yıllarca edindiğim tecrübelerden; konusu ilgi çekici, anlatımı sade ve görselleri iyi olan hikayeler çocukların ilgisini daha çok çekiyor. Elimde olan kitaplardan beğendiğim yayınevlerinin yeni çıkan kitaplarına bakıyorum. Kitapla birlikte orff, drama ve müzik ile ilgili çalışmaları da takip etmeye çalışıyorum."*

$Ö_{14}$: *"Zaman zaman seminerlere katılıyorum, kendi alanımdaki yenilikleri arkadaşlarım ve internet aracılığıyla takip ediyorum."*

Ekici (2014), çalışmasına katılan öğretmenlerin yarıdan fazlasının mesleğe geçtikten sonra çocuk edebiyatı hakkında herhangi bir etkinliğe katılmadıklarını belirlemiştir. Bu çalışma kapsamında bulgularda dikkat çeken nokta öğretmenlerin yenilikleri ve araştırmaları sosyal medya veya internet aracılığıyla takip etmesidir. Bu durum belki de internetin insanların yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelmesiyle bağdaştırılabilir. Öğretmenlerin görev yaptıkları yerlerde her zaman etkinlik, sempozyum, fuar gibi aktivitelere ulaşamayabilirler. Bu nedenle öğretmenler bu tarz aktiviteleri ve yenilikleri internet ve sosyal medya aracılığıyla takip ettikleri düşünülmektedir.

Tablo 21'de öğretmenlerin okullarında ve sınıflarında kitaplar için özel alan oluşturma durumlarına yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 21
Öğretmenlerin Okulları ve Sınıflarında Kitaplar İçin Oluşturdukları Özel Alanlar

Okullarda kütüphane/kitap merkezi bulunma durumları		**n**	**%**
Okullarda kütüphane bulunma durumu	Evet	53	52,5
	Hayır	48	47,5
	Toplam	101	100,0
Sınıflarda kitap merkezi bulunma durumu	Evet	94	93,1
	Hayır	7	6,9
	Toplam	101	100,0

Tablo 21'de araştırmaya katılan öğretmenlerin %52,5'inin okulunda kütüphane bulunurken, %47,5'inin okulunda kütüphane bulunmadığına; ayrıca %93,1'inin sınıfında kitap merkezi bulunurken, %6,9'unun sınıfında kitap merkezinin yer almadığına rastlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (2013) programına göre okul öncesi eğitim kurumlarında bulunması önerilen merkezler arasında kitap merkezi de yer almaktadır. Araştırma bulguları ışığında sınıfların tamamına yakın bir kısmında kitap merkezi bulunması, öğretmenlerin programdaki öneriyi hayata geçirmeleri ile açıklanabilir. Okul kütüphanelerine ilişkin bulgular incelendiğinde kitap merkezine göre oranın biraz düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun pek çok sebebi olabilir ancak temel sebebin özellikle maddi ve fiziksel imkansızlıklar olduğu düşünülmektedir.

Turan ve Ulutaş (2016), çalışmalarına katılan öğretmenlerin %95,9 gibi büyük bir kısmının sınıfında kitap merkezi bulunduğunu ancak %54,5'inin okulunda kütüphane bulunmadığını ortaya koymuştur. Yılmaz, Köse ve Korkut (2009), çocukların kütüphane kullanma alışkanlıkları ile okuma alışkanlıkları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 22
Kitap Merkezlerinde Bulunan Kitap Sayısı ve Yayın Türü

Kitap sayısı ve türleri		**n**	**%**
Kitap sayısı	21 ve üzeri kitap	71	70,3
	11-20 arası kitap	24	23,8
	10 ve altı kitap	6	5,9
Kitap türleri	Resimli öykü kitabı	94	93,0
	Kavram kitapları	51	50,4
	Boyama kitapları	35	34,6
	Dergiler	25	24,7
	Çizgi roman	10	9,9
	Broşürler	5	4,9
	Gazete	1	0,9

Tablo 22 incelendiğinde, kitap merkezlerinde %70,3 oranında 21 ve üzeri kitap bulunduğu, kitap merkezlerinde öğretmenler en fazla resimli öykü kitaplarını (%93,0) en az ise gazeteyi (%0,9) tercih ettikleri görülmektedir.

Yapılan farklı çalışmalarda kitap türleri incelendiğinde en fazla öykü kitaplarının tercih edildiği gözlenmektedir (Gönen vd., 2016; Gönen vd., 2010; Gönen, Katrancı, Uygun ve Uçuş, 2011). Olay akışı, kahramanları ve resimleri ile çocukların dikkatini daha çok çektiği için öğretmenler tarafından resimli öykü ve hikaye kitaplarının daha fazla tercih edildiği düşünülmektedir. Tezel Şahin ve Tutkun (2016) yaptıkları çalışmada, ailelerin çocukları için en çok hikaye, en az eğitici kitaplar tercih ettiklerini saptamıştır.

Tablo 23'te öğretmenlerin kitap merkezindeki kitapları değişim sıklığına yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 23
Kitap Merkezindeki Kitapların Değişim Sıklığı

Öğretmenlerin cevapları	**f**	**Öğretmenlerin kodları**
Yılda bir defa	21	$Ö_{94}$,$Ö_{25}$,$Ö_{23}$,$Ö_{69}$,$Ö_{61}$,$Ö_{58}$,$Ö_{47}$,$Ö_{40}$,$Ö_{39}$, $Ö_{31}$,$Ö_{74}$,$Ö_{78}$,$Ö_{79}$,$Ö_{80}$,$Ö_{3}$,$Ö_{4}$,$Ö_{5}$,$Ö_{86}$,$Ö_{30}$, $Ö_{38,}$ $Ö_{18}$
Ayda bir ya da iki defa	19	$Ö_{97}$,$Ö_{96}$,$Ö_{26}$,$Ö_{17}$,$Ö_{14}$,$Ö_{13}$,$Ö_{68}$,$Ö_{60}$,$Ö_{52}$, $Ö_{51}$,$Ö_{48}$,$Ö_{45}$,$Ö_{44}$,$Ö_{43}$,$Ö_{42}$,$Ö_{41}$,$Ö_{81}$,$Ö_{2}$,$Ö_{7}$
Yılda iki defa	16	$Ö_{98}$,$Ö_{90}$,$Ö_{27}$,$Ö_{21}$,$Ö_{19}$,$Ö_{18}$,$Ö_{15}$,$Ö_{71}$,$Ö_{66}$, $Ö_{65}$,$Ö_{64}$,$Ö_{34}$,$Ö_{33}$,$Ö_{11}$,$Ö_{75}$,$Ö_{1}$
Gerekli gördüğüm zaman	11	$Ö_{99}$,$Ö_{92}$,$Ö_{91}$,$Ö_{85}$,$Ö_{83}$,$Ö_{29}$,$Ö_{27}$,$Ö_{62}$,$Ö_{55}$, $Ö_{50}$,$Ö_{32}$
Değiştirmiyorum	11	$Ö_{84}$,$Ö_{24}$,$Ö_{22}$,$Ö_{16}$,$Ö_{12}$,$Ö_{72}$,$Ö_{59}$,$Ö_{49}$,$Ö_{37}$, $Ö_{36}$,$Ö_{10}$
4-5 ayda bir defa	4	$Ö_{101}$,$Ö_{63}$,$Ö_{35}$,$Ö_{6}$
Haftada bir defa	3	$Ö_{100}$,$Ö_{28}$,$Ö_{70}$
Kullanılmayacak hale gelinceye kadar	3	$Ö_{67}$,$Ö_{77}$,$Ö_{76}$

Tablo 23'te çalışmaya katılan öğretmenlerin; 21'i yılda bir defa, 19'u ayda bir ya da iki defa ve 16'sı yılda iki defa değişiklik yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin bu konu hakkındaki söylemleri şu şekildedir;

$Ö_{16}$: *"Okulumuzda kitap köşesindeki kitaplar sabittir. Değişim yapmıyoruz."*

$Ö_{18}$: *"Her sene sonu eski ve seviyeye uygun olmayan kitapları çıkarıp,sene başı yeni kitaplar temin ediyoruz."*

$Ö_{75}$: *"Dönem başlarında değiştiriyorum."*

$Ö_{59}$: *"Merkezimiz olmadığı için değiştiremiyoruz."*

$Ö_{77}$: *"Sınıfımız küçük yaş grubu olduğu için daha çok yıpranma durumuna göre değişim yapıyoruz."*

$Ö_{78}$: *"Her yıl yeni kitaplar ile kitaplığımızı zenginleştiririz."*

Çocukların ilgi ve isteklerine yönelik hazırlanan öğrenme merkezleri, belli aralıklarla çocukların dikkatini çekebilmesi için yeni materyallerle revize edilmesi gerekir (MEB, 2013). Demiriz, Karadağ ve Ulutaş (2003), çocukların kitap merkezine ilgi duyması için öğretmenlerin belli aralıklarla kitap merkezindeki kitapları değiştirmesi gerektiğini ifade etmiştir. Turan ve Ulutaş (2016) yaptıkları çalışmada, araştırmaya katılan öğretmenlerin %20,8'inin ayda bir kez ve %8,5'inin ise kitap merkezlerindeki kitapları hiç değiştirmediğini bulgulamışlardır.

Çalışmanın bulguları, okul öncesi sınıflarındaki kitap merkezlerinin yeteri kadar revize edilmediği sonucuna götürmektedir. Bu durum çocukların kitaplara yönelik ilgisiz ve olumsuz bir tavır takınmasına sebep olabilir.

Tablo 24'te öğretmenlerin çocuklara kitap okuma sıklığı ve kitap seçerken dikkat ettikleri noktalar yer almaktadır.

Tablo 24
Öğretmenlerin Çocuklara Kitap Okuma Sıklığı ve Kitap Seçimleri

Kitap okunma sıklığı ve kitap seçimleri		**n**	**%**
Öğretmenlerin bir haftada kitap okuma sıklığı	1-3 kitap	38	37,6
	4-5 kitap	48	47,5
	6-7 kitap	9	8,9
	8 ve daha fazla kitap	6	5,9
Öğretmenlerin kitap seçimleri	Çocukların ilgi ve ihtiyaçları	88	87,0
	Planda yer alan kavram ve konular	67	66,3
	Eğitim programındaki kazanım ve göstergeler	65	64,3
	Özel gün ve haftalar	61	60,3

Tablo 24 incelendiğinde; öğretmenlerin %47,5'i haftada 4-5 kitap, %37,6'sı 1-3 kitap, %5,9'u 8 ve üzeri kitap okuduğunu belirtmiştir. Okuyacakları öykü kitaplarını seçerken öğretmenlerin; %87,0'si çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına, %66,3'ü planda yer alan kavram ve konulara, %64,3'ü eğitim programındaki kazanım ve göstergelere, %60,3'ü özel gün ve haftalara dikkat ettiklerini belirtmiştir.

Price, Bradley ve Smith (2012) çalışmalarına katılan öğretmenlerin tamamının günlük veya hafta iki defa hikaye kitabı okuduklarını saptamıştır. Strommen ve Mates (2004), çocukların kitaplara olan sevgisini, ailelerin onlara kitap okuma sıklığı ile ilişkilendirmektedir. Alanda yapılan pek çok çalışmada veliler öğretmenler veya öğretmen adayları, çocuklar için kitap seçerken çocukların ilgi, yaş ve ihtiyaçlarına uygun olmasına

dikkat ettiklerini ifade etmiştir (Turan, Gönen ve Aydos, 2017; Tezel Şahin ve Tutkun, 2016; Gönen, Altınkaynak Şanlı ve Kent Kükürtçü, 2015; Gönen, Katrancı, Uygun ve Uçuş, 2011; Chapman, Filipenko, McTavish ve Shapiro, 2007).

Öğretmenler sosyal-duygusal eğitimde kullanmak üzere kitap seçerken; şiddet içerikli kitaplardan uzak durmaya ve ana fikrin kolayca anlaşılabileceği, basit, net hikayeleri kullanmaya özen göstermelidir (Cartledge ve Kiarie, 2001). Türkiye'de çocuklar için kitap seçilirken %50'sinde yetişkin, %10'unda ise çocuk söz hakkıdır (Şirin, 2006). Bu yüzden ailelerin ve öğretmenlerin çocuklara kitap seçimi önemlidir. Ayrıca bu durum, çocukların ileri ki yaşamlarında kitaplara yönelik oluşturacağı ilgi ve tutumu belirleme noktasında önemli olduğu düşünülmektedir.

Öğretmenlerin tamamı (%100,0) resimli öykü kitabı okuma anında veya sonrasında, kitabın içeriği ve kahramanlar hakkında konuştuklarını ifade etmiştir. Bu konuşmaların içeriği Tablo 25'te yer almaktadır.

Tablo 25
Okuma Öncesi, Süreci ve Sonrasında Kitaptaki Kahramanlar Hakkında Öğretmenlerin Çocuklarla Konuşma Durumları

Öğretmenlerin cevapları	**f**	**Öğretmenlerin kodları**
Gerçek yaşamla ilişkilendirme soruları soruyorum	34	$Ö_{47}$,$Ö_{61}$,$Ö_{14}$,$Ö_{82}$,$Ö_{87}$,$Ö_{101}$,$Ö_{99}$,$Ö_{95}$,$Ö_{90}$,$Ö_{26}$, $Ö_{24}$,$Ö_{21}$,$Ö_{72}$,$Ö_{70}$,$Ö_{68}$,$Ö_{67}$,$Ö_{66}$,$Ö_{62}$,$Ö_{59}$,$Ö_{57}$, $Ö_{52}$,$Ö_{46}$,$Ö_{41}$,$Ö_{40}$,$Ö_{35}$,$Ö_{37}$,$Ö_{33}$,$Ö_{31}$,$Ö_{11}$,$Ö_{74}$, $Ö_{79}$,$Ö_{2}$,$Ö_{8}$,$Ö_{10}$
Öyküyü hatırlatmaya yönelik betimsel sorular yöneltiyorum	30	$Ö_{45}$,$Ö_{51}$,$Ö_{56}$,$Ö_{61}$,$Ö_{69}$,$Ö_{73}$,$Ö_{83}$,$Ö_{85}$,$Ö_{101}$,$Ö_{96}$, $Ö_{20}$,$Ö_{95}$,$Ö_{92}$,$Ö_{90}$,$Ö_{18}$,$Ö_{17}$,$Ö_{16}$,$Ö_{15}$,$Ö_{52}$,$Ö_{49}$, $Ö_{77}$,$Ö_{43}$,$Ö_{42}$,$Ö_{36}$,$Ö_{31}$,$Ö_{74}$,$Ö_{78}$,$Ö_{3}$,$Ö_{4}$,$Ö_{10}$
Kahramanları analiz etmeye yönelik sorular yöneltiyorum	23	$Ö_{60}$,$Ö_{27}$,$Ö_{82}$,$Ö_{83}$,$Ö_{87}$,$Ö_{101}$,$Ö_{94}$,$Ö_{30}$,$Ö_{17}$,$Ö_{72}$, $Ö_{71}$,$Ö_{65}$,$Ö_{64}$,$Ö_{63}$,$Ö_{62}$,$Ö_{42}$,$Ö_{34}$,$Ö_{33}$,$Ö_{11}$,$Ö_{75}$, $Ö_{1}$,$Ö_{6}$,$Ö_{8}$
Kitapta vurgulanmak istenen temanın ne olduğuna yönelik sorular yöneltiyorum	17	$Ö_{69}$,$Ö_{13}$,$Ö_{27}$,$Ö_{83}$,$Ö_{85}$,$Ö_{96}$,$Ö_{94}$,$Ö_{86}$,$Ö_{21}$,$Ö_{16}$, $Ö_{49}$,$Ö_{11}$,$Ö_{76}$,$Ö_{80}$,$Ö_{78}$,$Ö_{3}$,$Ö_{6}$
Duyuşsal sorular yöneltiyorum	15	$Ö_{53}$,$Ö_{56}$,$Ö_{14}$,$Ö_{97}$,$Ö_{99}$,$Ö_{29}$,$Ö_{24}$,$Ö_{21}$,$Ö_{65}$,$Ö_{46}$ $Ö_{38}$,$Ö_{37}$,$Ö_{33}$,$Ö_{74}$,$Ö_{5}$
Öyküyü drama yoluyla daha iyi yaşayabilmelerini sağlıyorum	13	$Ö_{87}$,$Ö_{97}$,$Ö_{100}$,$Ö_{84}$,$Ö_{26}$,$Ö_{17}$,$Ö_{16}$,$Ö_{58}$,$Ö_{32}$,$Ö_{37}$, $Ö_{75}$,$Ö_{81}$,$Ö_{7}$
Karşılıklı soru-cevap yöntemini kullanıyorum	12	$Ö_{88}$,$Ö_{91}$,$Ö_{93}$,$Ö_{100}$,$Ö_{84}$,$Ö_{26}$,$Ö_{25}$,$Ö_{23}$,$Ö_{22}$,$Ö_{58}$,$Ö_{55}$,$Ö_{39}$
Öykü tamamlama yöntemini kullanıyorum	10	$Ö_{100}$,$Ö_{92}$,$Ö_{28}$,$Ö_{68}$,$Ö_{59}$,$Ö_{49}$,$Ö_{48}$,$Ö_{41}$,$Ö_{32}$, $Ö_{31}$
Hikayeye başlık bulma yöntemini kullanıyorum	3	$Ö_{92}$,$Ö_{23}$,$Ö_{75}$
Bilinmeyen kelimeleri açıklıyorum	2	$Ö_{16}$,$Ö_{15}$

Tablo 25'te "Resimli öykü kitabını okuma anında ve sonrasında kitaptaki kahramanlar hakkında çocuklarla konuşur musunuz?" sorusuna öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu; gerçek yaşamla ilişkilendirme soruları (f=34), öyküyü hatırlatmaya yönelik betimsel sorular (f=30), kahramanları analiz etmeye yönelik sorular (f=23) sorduğunu, öğretmenlerin az bir kısmı da öykü tamamlama (f=10), hikayeye başlık bulma (f=3) ve bilinmeyen kelimeleri açıkladıklarını (f=2) ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin bu konu hakkındaki paylaşımları şöyledir;

$Ö_{65}$: *"Öncesinde okuduğum kitabın kahramanlarını soruyorum. Hangi kahramanı beğendiklerini, hangi kahramanın doğru ve yanlış yaptığını, neden yanlış olduğunu konuşuyoruz. Hangi kahraman olmak istediklerini soruyorum."*

$Ö_{16}$: *"Okuduğum kitapla ilgili konusunun ne anlatmak istediğinden konuşuyoruz. Kitabın kahramanlarının kimler, neler olduğunu konuşuyoruz. Çocuklar isterse canlandırma yapıyoruz. Anlamadıkları yabancı gördükleri kelimeleri açıklıyorum."*

$Ö_{75}$: *"Okuduğum öykü kitabının resimlerine göre ismini tahmin etmelerini istiyorum."*

$Ö_{76}$: *"Kitabın verdiği mesaj hakkında konuşuluyor. Üzerimize düşen sorumluluklara indirgeniyor yani kitap ile anlatılmak istenen bizlere uyarlanıyor ve kitapla ilgili sorular soruyorum."*

$Ö_{32}$: *"Bazen hikayeyi yarıda bırakıp çocuklardan tamamlamalarını istiyorum bazen de drama çalışması yapıyoruz."*

$Ö_{59}$; *"Siz olsaydınız neleri tercih ederdiniz? şeklinde sorularla çocukların görüşlerini alıyorum."*

Gönen ve diğerleri, (2010) çalışmalarına katılan öğretmenlerin, sıklıkla olay sıralaması yapma, kahramanlar hakkında soru sorma ve hikayedeki resimleri anlattırma gibi etkinlikler yaptıklarını ancak hikaye ile ilgili gezi düzenleme veya bilmece sorma gibi uygulamaları çok az yaptıklarını saptamışlardır. Ergül ve diğerleri, (2015) çalışma grubundaki öğretmenlerin, çocukların okuma sonrasında öyküyü özetlemelerini ve olay örgüsünü anlatmalarını sağladıklarını ortaya koymuştur. Gönen ve diğerleri, (2015) ailelerin, çocuklara duyuşsal sorular sorduğunu bunun haricinde başka bir etkinlik yapmadığını ifade etmiştir. Turan ve Ulutaş (2016)'da çalışmalarına katılan öğretmenlerin, kitap sonrası etkinlik olarak canlandırma yaptıklarını ortaya koymuştur.

Öğretmenler çocuklara, kendilerini rahatlıkla ifade edebileceği, kitaplarda kendinden bir parça bulabileceği ve kitabı içselleştirebileceği çeşitli fırsatlar sunmalıdır (Court ve Rosental, 2007). Ayrıca çocuklara duygusal olaylar hakkında açık uçlu sorular yöneltilerek çocukların detaylı açıklamalar yapmaları için de imkan sağlanmalıdır (Morelen ve Suveg, 2012). Bu sayede çocuk eleştirel düşünme, problem çözme, düşüncelerini rahatlıkla ifade etme gibi becerileri kazanabilir (Yılmaz, 2004; Singh ve Lu, 2003).

Çalışmanın bulguları doğrultusunda, öğretmenlerin kitap okuma etkinliği öncesi ve sonrasında daha çok hikayeyi analiz etmeye yönelik yöntemleri (olay akışı, kahraman özellikleri, hikayeyi sevip sevmediği hakkında sorular gibi) kullandıkları gözlenmiştir. Ancak öğretmenlerin, çocuğun düşünmesini ve fikirlerini yaratıcı yollarla ortaya koymasını sağlayan yöntemlere (hikayeyi canlandırma, başlık bulma ve tamamlama gibi) çok az yer verdiği gözlenmiştir.

Tablo 26'da öğretmenlerin duygusal zeka farkındalıkları, yeterlikleri ve duygusal zekayı etkinliklerinde kullanma durumları yer almaktadır.

Tablo 26
Öğretmenlerin Duygusal Zekâ Hakkındaki Farkındalıkları, Yeterlikleri ve Etkinliklerinde Kullanma Durumları

Öğretmenlerin duygusal zeka farkındalıkları, yeterlikleri ve etkinliklerde kullanma durumları		**n**	**%**
Duygusal zeka farkındalığı	Evet	95	94,1
	Hayır	6	5,9
Etkinliklerde duygusal zeka özelliklerine yer verme	Evet	89	88,1
	Hayır	12	11,9
Duygusal zeka eğitimi hakkında yeterlik	Kısmen yeterliyim	76	75,2
	Çok yeterliyim	18	17,8
	Hiç yeterli değilim	7	6,9

Tablo 26'ya göre öğretmenlerin, %94,1'i duygusal zeka hakkında bilgi sahibi olduğunu, ancak %5,9'u ise duygusal zeka hakkında bilgi sahibi olmadıklarını düşünmektedir. %88,1'i duygusal zeka becerilerini kazanmaya yönelik etkinlikler hazırlarken %11,9'u etkinliklerinde bu alana yer vermediklerini ifade etmiş; %75,2'si çocuklara duygusal zeka eğitimi verme konusunda kendilerini kısmen yeterli görürken, %17,8'i bu konuda kendini çok yeterli gördüğünü ve %6,9'u ise hiç yeterli görmediğini bildirmiştir.

Duygusal zeka becerilerini etkinliklerinde kullanan öğretmenlerin etkinlik çeşitleri Tablo 27'de yer almaktadır.

Tablo 27
Öğretmenlerin Duygusal Zeka Eğitimiyle İlgili Yaptığı Etkinlikler

Öğretmenlerin cevapları	**f**	**Öğretmenlerin kodları**
Drama etkinliği	43	$Ö_{10}$,$Ö_{9}$,$Ö_{6}$,$Ö_{5}$,$Ö_{2}$,$Ö_{1}$,$Ö_{81}$,$Ö_{78}$,$Ö_{79}$,$Ö_{76}$,$Ö_{74}$,$Ö_{31}$, $Ö_{33}$,$Ö_{35}$,$Ö_{34}$,$Ö_{39}$,$Ö_{41}$,$Ö_{42}$,$Ö_{48}$,$Ö_{49}$,$Ö_{57}$,$Ö_{58}$,$Ö_{63}$, $Ö_{65}$,$Ö_{67}$,$Ö_{68}$,$Ö_{15}$,$Ö_{17}$,$Ö_{28}$,$Ö_{99}$,$Ö_{100}$,$Ö_{101}$,$Ö_{93}$,$Ö_{91}$ $Ö_{85}$,$Ö_{83}$,$Ö_{82}$,$Ö_{27}$,$Ö_{19}$,$Ö_{13}$,$Ö_{73}$,$Ö_{69}$,$Ö_{53}$
Türkçe etkinliği	40	$Ö_{6}$,$Ö_{5}$,$Ö_{4}$,$Ö_{3}$,$Ö_{2}$,$Ö_{1}$,$Ö_{78}$,$Ö_{79}$,$Ö_{76}$,$Ö_{74}$,$Ö_{75}$,$Ö_{11}$, $Ö_{37}$,$Ö_{35}$,$Ö_{32}$,$Ö_{38}$,$Ö_{43}$,$Ö_{46}$,$Ö_{52}$,$Ö_{58}$,$Ö_{59}$,$Ö_{15}$,$Ö_{16}$, $Ö_{23}$,$Ö_{24}$,$Ö_{25}$,$Ö_{26}$,$Ö_{28}$,$Ö_{29}$,$Ö_{98}$,$Ö_{100}$,$Ö_{97}$,$Ö_{83}$,$Ö_{19}$ $Ö_{13}$,$Ö_{73}$,$Ö_{53}$,$Ö_{51}$,$Ö_{44}$,$Ö_{10}$
Oyun etkinliği	13	$Ö_{10}$,$Ö_{78}$,$Ö_{76}$,$Ö_{33}$,$Ö_{39}$,$Ö_{41}$,$Ö_{48}$,$Ö_{57}$,$Ö_{15}$,$Ö_{28}$,$Ö_{86}$, $Ö_{98}$,$Ö_{53}$
Sanat etkinliği	4	$Ö_{36}$,$Ö_{65}$,$Ö_{23}$,$Ö_{51}$
Okuma-yazmaya hazırlık etkinliği	1	$Ö_{20}$

Tablo 27'de "Duygusal zeka eğitimiyle ilgili etkinlikler yapıyor musunuz, bunlar neler?" sorusuna öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, Drama (f=43) ve Türkçe etkinliği (f=40) yanıtını vermiştir. Sanat (f=4) ve Okuma-yazmaya hazırlık (f=1) etkinliklerinde duygusal zeka eğitimini veren öğretmenlerin sayısının çok az olduğu görülmektedir.

Öğretmenler etkinlikler sırasında yaptıklarını şöyle ifade etmişlerdir;

$Ö_{59}$: *"Sizce hangi duygunuz mavi olurdu? şeklinde sorular sorarım."*

$Ö_{24}$: *"Çocukların empati kurmalarını sağlayacak, duygularını fark ettirecek sorular ve durumlar oluşturmaya, yeni yaşantılar ile keşif hissi yaşamalarını sağlamaya çalışıyorum."*

$Ö_{44}$: *"Öykü kitaplarını yarıda kesip çocukların tamamlamasını istiyorum."*

$Ö_{77}$: *"Drama yöntemini kullanıyoruz. Çocuklar elindeki oyuncağı paylaştığında alkışlayarak mutluluk verici davranışlar sergiliyoruz. Paylaşılmadığı zaman üzüleceğini söylüyoruz."*

$Ö_{78}$: *"Drama, grup içi faaliyetler, oyunlar ve öykülerle desteklenir.*

$Ö_{3}$,$Ö_{75}$: *"Açık uçlu sorular sorarak empati kurmalarını sağlıyorum."*

Çocuklarda duygusal zeka becerilerini kazandırmak üzere yapılan etkinliklerde, çocuklara yapılandırılmış sorular sormak yerine onları düşünmeye sevk eden özgün sorular sormak gerekir. Ayrıca çocukların bildikleri temel duygulardan (öfke, korku, sevgi gibi) ziyade duyguların alt kümelerine (alınganlık, kaygı, şüphe gibi) yoğunlaşmak, çocukların duygular hakkında yeni farkındalıklar oluşturmasını sağlayacaktır (Yener, 2006).

Duygusal zeka eğitiminde drama ve Türkçe etkinlikleri ile çocuklar; eleştirel düşünebilme, duygu denetimi sağlayabilme, hayal gücünü kullanarak olaylara farklı bakış açısı ile

bakabilme, esnek düşünebilme, duyguları tanıma ve ifade etme becerilerini kazanabilir ve sergileyebilirler. Ancak bu süreçte duygular iyi-kötü, olumlu-olumsuz şeklinde etiketlenmemesine özen gösterilmelidir. Aksi taktirde duygular hakkında suçlayıcı dil kullanılması, çocukların duygularını ifade ederken çekinmesine ve utanmasına sebep olabilir (Aslan, 2006).

Araştırma bulguları doğrultusunda, öğretmenlerin duygusal zeka eğitiminde kullandıkları etkinlik çeşidinde sınırlı kaldıkları gözlenmektedir. Bu etkinliklerin çeşitleri arttıkça çocukların bu konudaki kazançlarının da artacağı düşünülmektedir.

Tablo 28'de duygusal zeka eğitiminde öğretmenlerin resimli öykü kitaplarını kullanma durumlarına yönelik görüşleri yer almaktadır.

Tablo 28
Duygusal Zeka Eğitiminin Kitaplarla Verilmesi ve Duygusal Zeka Yetilerinin Kitaplarda Bulunma Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Duygusal zeka eğitiminin kitaplarla verilme ve duygusal zeka yetilerinin kitaplarda bulunma durumu		**n**	**%**
Duygusal zeka eğitiminin kitap aracılığıyla verilmesini uygun bulma	Evet	85	84,1
	Hayır	11	10,9
	Kısmen	5	5,0
Eğitim sürecinde duygusal zeka yetilerini içeren kitapların kullanılması	Evet	76	75,2
	Hayır	21	20,8
	Kısmen	4	4,0
Sınıflardaki kitapların duygusal zeka yetilerini içerme durumları	Evet	71	70,2
	Hayır	25	24,8
	Kısmen	5	5,0

Tablo 28'e göre öğretmenlerin, %84,1'i duygusal zeka eğitiminin kitap aracılığıyla verilebileceğini düşünürken, %10,9'u ise bunun aksini düşünmektedir; %75,2'si duygusal zeka yetilerini içeren kitapları kullandıklarını, %20,8'i bu içeriğe sahip kitapları kullanmadıklarını ifade etmiştir. Sınıflarda yer alan kitapların duygusal zeka yetilerini içerme durumu incelendiğinde; öğretmenlerin %70,2'si içerdiğini, %24,8'i ise içermediğini belirtmiştir.

Kullandıkları kitapların, duygusal zeka yetilerini içerdiğini düşünen öğretmenlerin görüşleri Tablo 29'da yer almaktadır.

Tablo 29
Öğretmenlerin Kullandığı Resimli Öykü Kitaplarında Bulunan Duygusal Zeka Yetileri

Öğretmenlerin görüşleri	**f**	**Öğretmenlerin kodları**
Duyguları yönetme	40	$Ö_{67}$,$Ö_{63}$,$Ö_{22}$,$Ö_{21}$,$Ö_{17}$,$Ö_{25}$,$Ö_{24}$,$Ö_{23}$,$Ö_{29}$,$Ö_{26}Ö_{86}$ $Ö_{11}$,$Ö_{87}$,$Ö_{8}$,$Ö_{97}$,$Ö_{73}$,$Ö_{14}$,$Ö_{19}$,$Ö_{32}$,$Ö_{35}$,$Ö_{36}$,$Ö_{37}$, $Ö_{75}$,$Ö_{74}$,$Ö_{76}$,$Ö_{80}$,$Ö_{78}$,$Ö_{1}$,$Ö_{2}$,$Ö_{61}$,$Ö_{52}$,$Ö_{56}$,$Ö_{62}$,$Ö_{30}$ $Ö_{49}$,$Ö_{48}$,$Ö_{39}$,$Ö_{5}$,$Ö_{9}$,$Ö_{10}$
Duyguları tanıma	32	$Ö_{71}$,$Ö_{70}$,$Ö_{66}$,$Ö_{21}$,$Ö_{18}$,$Ö_{16}$,$Ö_{24}$,$Ö_{26}$,$Ö_{90}$,$Ö_{101}$,$Ö_{88}$ $Ö_{7}$,$Ö_{73}$,$Ö_{47}$,$Ö_{19}$,$Ö_{32}$,$Ö_{36}$,$Ö_{37}$,$Ö_{75}$,$Ö_{80}$,$Ö_{78}$,$Ö_{27}$,$Ö_{61}$ $Ö_{51}$,$Ö_{56}$,$Ö_{55}$,$Ö_{49}$,$Ö_{41}$,$Ö_{5}$,$Ö_{6}$,$Ö_{8}$,$Ö_{9}$
Duyguları ifade etme	23	$Ö_{70}$,$Ö_{68}$,$Ö_{67}$,$Ö_{66}$,$Ö_{64}$,$Ö_{23}$,$Ö_{26}$,$Ö_{86}$,$Ö_{101}$,$Ö_{87}$,$Ö_{88}$, $Ö_{73}$,$Ö_{19}$,$Ö_{37}$,$Ö_{74}$,$Ö_{69}$,$Ö_{61}$,$Ö_{51}$,$Ö_{58}$,$Ö_{55}$,$Ö_{52}$,$Ö_{77}$,$Ö_{1}$

Tablo 29'da öğretmenler resimli öykü kitaplarında, duyguları yönetme (f=40), duyguları tanıma (f=32) ve duyguları ifade etme (f=23) yetilerinin bulunduğunu vurgulamıştır.

Öğretmenlerin bu konu hakkındaki ifadeleri şu şekildedir;

$Ö_{32:}$ *"Farkındalık düzeyini artıran, empati yeteneğini kullanarak diğer insanlarla daha başarılı ilişkiler kurulmasına yardım eden ve bireyin duygularını kontrol edebilen yetiler içeriyor."*

$Ö_{26}$,$Ö_{18:}$ "*Kendini ifade edebilme, empati kurabilme, güven duygularını geliştirme özellikleri yer almaktadır."*

$Ö_{87}$: *"Empati, saygı, duygularını ifade etme, nezaket, problem çözme vb. yetileri içeriyor."*

$Ö_{52:}$*"Duygularını doğru bir şekilde ifade edebilme, empati kurabilme, duygularının sonuçlarını tahmin edebilme becerilerinin olduğunun düşünüyorum.*

$Ö_{101}$: *"Sınıfta okuduğumuz kitaplarda empati kurma, kendi duygularını ve başkalarının duygularını tanıma ve uygun yollarla ifade etme var."*

$Ö_{76}$: *"Saygı duyma, paylaşma, sevgi, öfke, hatasını anlama, güvenme, özgüven, empati kurma, hoşgörü, kıskançlık, mutluluk genellikle işleniyor."*

$Ö_{74}$: *"Yardımlaşma, paylaşma, problem çözme, sevgi, saygı, duygular ile baş edebilme üzerine odaklı kitaplar tercih ederim."*

Tekin ve Tekin (2006), çalışmalarına katılan ebeveynlerin görüşlerini değerlendirerek, mevcut kitapların çocukların sosyal iletişimini, duyguları paylaşma ve ifade etme becerilerini desteklemesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Çocuklara yönelik hazırlanan metinler, değişik olay örgüsü ve karakterleri kullanarak, çocuklara farklı yaşamlara girebilme fırsatı sunmaktadır. Bu sayede çocuk, karakterlerin de

kendisi gibi farklı duyguları yaşadığını, bu duyguları nasıl karşıladığını, bu duygularla nasıl başa çıktığını gözlemler ve yalnız olmadığını anlar. Bunun yanı sıra olumlu duyguları korumanın da önemini kavrar (Aslan, 2006).

Öğretmen görüşlerine göre eğitim sürecinde tercih ettikleri kitapların içerdiği duygusal zeka yetileri incelendiğinde, öğretmenler genel itibariyle duyguları yönetme yetisine ait empati kurma, farklılıklara saygı gösterme gibi özellikleri içeren kitapları tercih ettikleri ancak duygularında tutarlı olma, zorlu duygularla mücadele etme, duyguları farklı yöne kanalize etme gibi özelliklerin sınıflarındaki kitaplarda yeteri kadar yer almadığı saptanmıştır. Resimli öykü kitaplarının metin bölümlerinde araştırmacı tarafından belirlenen duygusal zeka yetilerin (Tablo 2) ile öğretmenlerin kitaplara yönelik belirttikleri duygusal zeka yetilerinin farklı olduğu dikkat çekmektedir. Kitap incelemeleri duyguları tanıma ve algılama yetisinin daha fazla bulunduğuna, öğretmen bildirimleri ise duyguları yönetme yetisinin kitaplarda daha fazla olduğuna işaret etmektedir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun duygusal zeka eğitimi hakkında kendilerini kısmen yeterli görmeleri (Tablo 28) nedeniyle öğretmenlerin duygusal zeka ile ilgili kitap içeriğini değerlendirmede bilgileri sınırlı kalmış olabilir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin; "Duygusal zeka açısından resimli öykü kitapların içeriğinde ne tür özellikler olmasını isterdiniz ve öncelik sırası nasıl olurdu?" sorusuna verdikleri cevaplar ve sıralaması Tablo 30'da yer almaktadır

Tablo 30
Öğretmenlerin Resimli Öykü Kitaplarında Bulunmasını İstedikleri Duygusal Zeka Özellikleri ve Sıralamaları

Duygusal zeka özellikleri ve sıralamaları	**Tercih eden öğretmen sayısı**
1. Duyguları tanıma	41
2. Empati kurabilme	17
3. Duyguların nedenini açıklama	16
4. Duyguları anlama	14
5. Farklı duygulara saygı gösterme	10
6.Hissedilen duyguyu ifade etme	10
7.Duyguları etkin kullanma	16
8.Duyguları tahmin etme	14
9.Duygularında tutarlı olma	19
10.Duyguları farklı bir yöne kanalize etme	20

Öğretmenler, karışık olarak yer alan duygusal zeka özelliklerini önem sırasına göre derecelendirerek nedenlerini yazmışlardır. Tabloya göre öğretmenlerin, birinci sırada duyguları tanıma ve son sırada ise duyguları farklı bir yöne kanalize etme becerisini seçtikleri saptanmıştır.

Öğretmenler duygusal zeka özelliklerini sıralarken şu açıklamaları yapmışlardır;

$Ö_{21}$:*"Kendini ve duygularını tanırsa kendini daha rahat ifade edebilir."*

$Ö_{70}$: *"Duyguların önce farkına varıp- tanımalı sonra gerçekten ne hissettiğini ifade etmelidir."*

$Ö_{60}$: *"Sosyal yaşam için çok önemli olduğunu düşünüyorum."*

$Ö_{57}$: *"Duygusal zekanın temellerini oluşturduğunu düşünüyorum."*

$Ö_{54}$: *"Farklı anlamlar ve görüşlere karşı dinleme ve değerlendirme yapma."*

$Ö_{15}$: *"Sinirlenen çocuğun kendisine hakim olabilmesi çok önemlidir."*

$Ö_{18}$: *"Olumsuz duygu yansımalarının önüne geçebilmek için gereklidir."*

$Ö_{16}$: *"Empati kurmayı öğrenen birey karşısındaki insanı anlar ve problem çözümüne fayda sağlar."*

$Ö_{11}$:*"Duygularımızı pasifleştirip içimizde yetişiyoruz. İnsanların anlamasını bekliyoruz."*

$Ö_{41}$: *"Duyguları etkin kullanan çocuğun zarar verme eğilimi az olur."*

Öğretmenler sıralamayı yaparken çocuklardan beklentilerini ve çocukların sıklıkla güçlük yaşadıkları durumları göz önünde bulundurmuştur. Bulgulardan yola çıkarak öğretmenlerin ilk üç sırada; duyguları anlama, empati kurma ve duyguların nedenini açıklama özelliklerini seçmeleri, çocukların bu konularda desteklenmeleri gerektiğini düşündüklerinden kaynaklanabilir. Duygusal zekanın ilk yetisi bireyin duygularını anlamasını içerir. Çocukların duyguları tanıma ve ifade etme yetilerini kazanmadan duyguları yönetme yetisini kazanması beklenemez (Goleman, 2015a). Bu nedenle öğretmenlerin ilk sıraya duyguları tanıma yetisini koyması literatürle paralellik göstermektedir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin %42,6'sı duygusal zeka içerikli kitap temin etme sürecinde zorluk yaşadığını ifade etmiştir. Bu zorluklar Tablo 31'de yer almaktadır.

Tablo 31
Öğretmenlerin Duygusal Zeka Yetilerini İçeren Resimli Öykü Kitaplarını Temin Ederken Yaşadıkları Zorluklar

Resimli öykü kitaplarının teminindeki zorluklar	**f**	**Öğretmenlerin kodları**
Maddi sıkıntılar	17	$Ö_{70}$,$Ö_{15}$,$Ö_{26}$,$Ö_{88}$,$Ö_{85}$,$Ö_{19}$,$Ö_{32}$,$Ö_{34}$, $Ö_{33}$,$Ö_{79}$,$Ö_{80}$,$Ö_{78}$,$Ö_{1}$,$Ö_{83}$,$Ö_{53}$,$Ö_{41}$,$Ö_{39}$
Bölgedeki kitap yetersizliği	17	$Ö_{70}$,$Ö_{68}$,$Ö_{67}$,$Ö_{63}$,$Ö_{18}$,$Ö_{16}$,$Ö_{72}$,$Ö_{86}$, $Ö_{84}$,$Ö_{90}$,$Ö_{82}$,$Ö_{33}$,$Ö_{12}$,$Ö_{59}$,$Ö_{40}$,$Ö_{8}$,$Ö_{9}$
Piyasada bu tarz kitapların yetersizliği	11	$Ö_{28}$,$Ö_{101}$,$Ö_{44}$,$Ö_{19}$,$Ö_{36}$,$Ö_{75}$,$Ö_{53}$,$Ö_{56}$, $Ö_{41}$,$Ö_{6}$,$Ö_{7}$

Tablo 31'e göre öğretmenler, maddi sıkıntılar (f=17), bulunulan bölgedeki kitap yetersizliği (f=17) ve piyasada bu tarz kitapların yetersizliği (f=11) şeklindeki noktalara değinmiştir. Öğretmenlerin yarıdan fazlasının duygusal zeka içerikli kitapları temin ederken sıkıntı yaşamaması ve bu tarz kitapların da piyasada yetersiz olduğunu ifade eden öğretmen sayısının az olması olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Öğretmenler yaşadıkları zorlukları şöyle ifade etmiştir;

$Ö_{18}$: *"Bu tür kitaplar bulmak bizim yaşadığımız şehirde sınırlı ve var olan kitaplardaki metinler çocukların seviyelerine göre çok uzun."*

$Ö_{52}$: *"Her kitapta duygusal zeka yetileri olmayabiliyor. Ticari maksatla üretilen çok kitap var."*

$Ö_{101}$: *"Bazen konu ve içerik aradığım gibi olsa da resim baskı vb. görsel öğeleri aynı kitapta bulamıyorum."*

$Ö_{39}$: *"Okul bütçesinin yetersiz gelmesi ve çevre imkanlarının kısıtlı olması."*

Tablo 32
Resimli Öykü Kitaplarında Duygusal Zeka Yetilerinin Bulunma Nedenlerine İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri

Öğretmenlerin görüşleri	**f**	**Öğretmenlerin kodları**
Çocuğun duyguları tanıması, anlaması, yönetmesi ve toplumsal hayatta daha rahat yaşayabilme için gereklidir	42	$Ö_{71}$,$Ö_{54}$,$Ö_{68}$,$Ö_{22}$,$Ö_{65}$,$Ö_{72}$,$Ö_{25}$,$Ö_{23}$, $Ö_{28}$,$Ö_{26}$,$Ö_{86}$,$Ö_{30}$,$Ö_{95}$,$Ö_{87}$,$Ö_{73}$,$Ö_{85}$, $Ö_{14}$,$Ö_{32}$,$Ö_{3}$,$Ö_{1}$,$Ö_{75}$,$Ö_{80}$,$Ö_{78}$,$Ö_{1}$,$Ö_{61}$, $Ö_{53}$,$Ö_{56}$,$Ö_{62}$,$Ö_{57}$,$Ö_{55}$,$Ö_{50}$,$Ö_{49}$,$Ö_{41}$, $Ö_{3}$,$Ö_{4}$,$Ö_{5}$,$Ö_{7}$,$Ö_{9}$,$Ö_{4}$,$Ö_{82}$,$Ö_{39}$,$Ö_{35}$
Kitaplar sayesinde soyut kavram olan duyguları somutlaştırır	13	$Ö_{67}$,$Ö_{18}$,$Ö_{17}$,$Ö_{24}$,$Ö_{29}$,$Ö_{100}$,$Ö_{99}$,$Ö_{45}$ $Ö_{47,}Ö_{74}$,$Ö_{79}$,$Ö_{46}$,$Ö_{77}$
Hikayeleştirme ile çocuklar bu tarz konuları daha iyi kavramaktadır	7	$Ö_{20}$,$Ö_{93}$,$Ö_{34}$,$Ö_{11}$,$Ö_{74}$,$Ö_{76,}Ö_{79}$
Yaşayamadığı duyguları deneyimleme fırsatı bulur ya da yaşantılarını hatırlayarak pekiştirir	6	$Ö_{70}$,$Ö_{63}$,$Ö_{15}$,$Ö_{101}$,$Ö_{82}$,$Ö_{51}$
Çocuklar kahramanlardan etkilenir ve örnek alır	3	$Ö_{16}$,$Ö_{45}$, $Ö_{14}$

Tablo 32'de resimli öykü kitaplarında duygusal zeka yetilerinin bulunma nedenlerine yönelik öğretmen görüşleri yer almaktadır. Öğretmenlerin resimli öykü kitaplarında duygusal zeka yetilerinin bulunma nedenleri hakkında verdikleri cevaplar incelendiğinde, önemli bir kısmı çocuğun duyguları tanıması, anlaması, yönetmesi ve toplumsal hayatta daha rahat yaşayabilmesi (f=42) noktasına vurgu yapmıştır. Ayrıca bazı öğretmeler (f=13) öykü kitaplarının, soyut kavramlar olan duyguları somutlaştırdığını ifade etmiştir.

Duygusal zeka yetilerinin kitaplarda bulunma nedenlerine yönelik öğretmen görüşleri şu şekildedir;

$Ö_{76}$: *"Öykü kitaplarında çocuklar kendilerinden bir şeyler bulup, kalbine, ruhuna, zihnine dokunmayı başarmak mümkündür. Bu yüzden öykü kitaplarında bulunmalıdır."*

$Ö_{88}$: *"Öykü kitaplarının çocukların hayatında önemli bir yeri vardır. Bazı davranışları kazandırmak için önemli bir araç olarak kullanılabilir."*

$Ö_{77}$: *"Küçük yaş grubu için görselli materyale her zaman ihtiyaç duyarız. Kitapları da bu amaçla kullanırız."*

$Ö_{46}$: *"Çünkü çocuklar somut yaşantıları, görselleri daha kolay algılıyor. Duygusal zeka yetileri öyküler sayesinde biraz da olsa somutlaştırabiliyor. Çocuklar daha iyi anlayabiliyor."*

$Ö_{101}$: *"Kitaplarda yer alan kahramanların yaşadıkları ile kendi yaşadıklarını karşılaştırma imkanı bulabilen çocuk duygularını tanıma, anlamlandırma ve bu duygularını uygun yollarla nasıl ifade edebileceğini anlaması, başkalarının da aynı duyguları yaşayabileceğini görebilmeleri vb. nedenlerden dolayı kitapların içeriğinin duygusal zeka yetilerini geliştirecek içerikte olması gerekir."*

$Ö_{41}$: *"En önemli unsur toplumu eğitmektir. Bu da duygularını anlayan ve ifade eden bireyden geçer."*

$Ö_{11}$: *"Duygusal zeka yetilerini çocuklara kazandırmak çok önemlidir. Bilişsel anlamda çok başarılı olan bir çocuk kendini ifade edemediği için ya da yanlış ifade ettiği için pasif kalabiliyor. Öyküler de çocukların ilgisini çekiyor ve etkiliyor. Bu nedenle öykü kitaplarında duygusal zeka yetilerinin olması gerekir."*

$Ö_{14}$: *"Olumsuz duyguların yol açtığı sorunların yansıtıldığı ve sonucunda kazanım elde edildiği kitaplar çocukları olumlu yönlendirir. Kendisini kahramanın yerine koyarak doğru ve yanlışı ayırt edebilir."*

Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, soyut içerikleri somutlaştırılarak çocuklara sunmak gerekir. Öğretmenlerin de ifade ettiği gibi resimli öykü kitapları, duyguları somutlaştırma açısından çocuklara önemli ölçüde yardımcı olmaktadır.

Bulgularda yer alan, çocuklar kahramanlardan etkilenir ve onları örnek alır, yaşayamadığı duyguları deneyimleme fırsatı bulur ya da yaşantılarını hatırlayarak pekiştirir ifadeleri her ne kadar az öğretmen tarafından dile getirilse de aslında çok önemlidir. Çünkü hikaye çocuğa okunmaya başladığı andan itibaren kahramanla çocuk arasında bir bağ oluşturur.

Çocuk kahramanı gözlemleyerek onun duygularını anlamaya ve verdiği tepkileri sorgulayarak kendine yönelik çıkarımlarda bulunmaya çalışır. Hatta bazen de, daha önce hiç karşılaşmadığı duygu durumları ile tanışır ve deneyimleme fırsatı yakalar (DeTemple ve Snow, 2003).

Tablo 33
Duygusal Zeka Yetilerinin Kitaplarda Nasıl Bulunması Gerektiğine Dair Öğretmen Görüşleri

Öğretmen görüşleri	**f**	**Öğretmenlerin kodları**
Görseller ile desteklenmeli	18	$Ö_{54}$,$Ö_{70}$,$Ö_{26}$,$Ö_{85}$,$Ö_{79}$,$Ö_{80}$,$Ö_{78}$,$Ö_{83}$,$Ö_{19}$, $Ö_{51}$,$Ö_{53}$,$Ö_{58}$,$Ö_{48}$,$Ö_{46}$,$Ö_{40}$,$Ö_{8}$,$Ö_{9}$,$Ö_{71}$
Çocuğun yaşına ve gelişimine uygun olmalı	21	$Ö_{66}$,$Ö_{72}$,$Ö_{24}$,$Ö_{29}$,$Ö_{26}$,$Ö_{86}$,$Ö_{101}$,$Ö_{82}$,$Ö_{38}$, $Ö_{35}$,$Ö_{79}$,$Ö_{80}$,$Ö_{81}$,$Ö_{1}$,$Ö_{55}$,$Ö_{41}$,$Ö_{3}$,$Ö_{6}$,$Ö_{7}$, $Ö_{8}$,$Ö_{2}$
Örnek olaylar kullanılmalı	13	$Ö_{68}$,$Ö_{63}$,$Ö_{65}$,$Ö_{17}$,$Ö_{23}$,$Ö_{86}$,$Ö_{87}$,$Ö_{88}$,$Ö_{73}$, $Ö_{14}$,$Ö_{22}$,$Ö_{51}$,$Ö_{52}$
Farklı yöntemler bir arada kullanılmalı	5	$Ö_{65}$,$Ö_{27}$,$Ö_{50}$,$Ö_{49}$,$Ö_{42}$
Çocuğun tanıdığı olaylara yer verilmeli	8	$Ö_{45}$,$Ö_{44}$,$Ö_{22}$,$Ö_{82}$,$Ö_{93}$,$Ö_{31}$,$Ö_{53}$,$Ö_{59}$
Kahramanlar etkin bir şekilde kullanılmalı	3	$Ö_{20}$,$Ö_{36}$,$Ö_{11}$
Ders verici nitelikte olmalı	2	$Ö_{54}$,$Ö_{10}$
Eğlenceli ve düşünmeye yönlendirmeli	2	$Ö_{18}$,$Ö_{75}$
Olumlu davranışlar vurgulanmalı	1	$Ö_{62}$
Çocuğun kendini tanımasını sağlamalı	1	$Ö_{32}$

Tablo 33'de, "Duygusal zeka yetileri kitaplarda nasıl yer almalıdır?" sorusuna öğretmenlerin önemli bir kısmından; çocuğun yaşına ve gelişimine uygun olmalı (f=21), görseller ile desteklenmeli (f=18) ve örnek olaylar kullanılmalı (f=13) şeklinde yanıtlar verilmiştir.

Öğretmenlerin konu hakkındaki yorumları şu şekildedir;

$Ö_{55}$: *"Çocuğun seviyesine uygun olarak, anlayabileceği şekilde verilmelidir. Korku ve şiddet içeren öykü kitapları kullanılmamalıdır."*

$Ö_{46}$: *"Çocuğun kolay anlayacağı şekilde, öykülerle somutlaştırarak yer verilmelidir."*

$Ö_{79}$: *"Çocuğun yaş ve gelişim seviyelerine uygun olmalı. Dili sade ve anlaşılır. Hikaye çok uzun tutulmamalı. Resimler renkli ilgi çekici ve sayfada yazılanları anlatır nitelikte olmalıdır."*

$Ö_{80}$: *"Çocukların öncelikle dikkatlerini çekecek görseller ve anlatılan öykünün çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun olmasına dikkat edilmelidir."*

Kitaplar ile duygusal zeka eğitimi vermeyi düşünen öğretmen veya ebeveynler, çocukların ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran, görsellerle desteklenmiş kitapları tercih etmeleri önemlidir (Özdemirci, 2000; Sever, 2011). Küçük yaş grubu çocukların görselleri canlı ve

eğlenceli olan kitaplardan elde ettikleri kazanımlar daha fazla olur (Simcock ve DeLoache, 2006). Okuma-yazma bilemeyen çocukların hikaye akışını, resim aracılığıyla çözümlemesi kitaplardaki resimlemenin önemini bir kez daha ön plana çıkarmaktadır. Bu durum duygusal zeka eğitimi açısından ele alındığında, çocukların duyguları etkili bir şekilde içselleştirebilmesi için hikayede geçen duygu durumlarını karşılayacak başarılı resimlemelerin olması gereklidir (Alper ve Deretarla-Gül, 2011, s.523-530).

Tablo 34
Duygusal Zeka Yetilerini Kazandırma Açısından Öğretmenin Rolü

Öğretmen rolü	**f**	**Öğretmenlerin kodları**
Rehber niteliğinde	47	$Ö_{71}$,$Ö_{70}$,$Ö_{68}$,$Ö_{66}$,$Ö_{63}$,$Ö_{17}$,$Ö_{16}$,$Ö_{15}$,$Ö_{25}$,$Ö_{24}$,$Ö_{23}$,$Ö_{29}$,$Ö_{86}$,$Ö_{101}$,$Ö_{20}$,$Ö_{88}$, $Ö_{44}$,$Ö_{85}$,$Ö_{14}$,$Ö_{47}$,$Ö_{82}$,$Ö_{93}$,$Ö_{38}$,$Ö_{38}$,$Ö_{32}$,$Ö_{34}$,$Ö_{37}$,$Ö_{33}$,$Ö_{31}$,$Ö_{75}$,$Ö_{74}$,$Ö_{79}$, $Ö_{80}$,$Ö_{81}$,$Ö_{83}$,$Ö_{12}$,$Ö_{61}$,$Ö_{51}$,$Ö_{53}$,$Ö_{62}$,$Ö_{59}$,$Ö_{58}$,$Ö_{57}$,$Ö_{55}$,$Ö_{52}$,$Ö_{40}$,$Ö_{4}$
Yönlendirici	9	$Ö_{54}$,$Ö_{18}$,$Ö_{28}$,$Ö_{30}$,$Ö_{19}$,$Ö_{35}$,$Ö_{76}$,$Ö_{78}$,$Ö_{1}$
Destekleyici	2	$Ö_{45}$,$Ö_{10}$

Tablo 34'e göre duygusal zeka yetilerini kazandırma konusunda öğretmenler; rehber olma (f=47), yönlendirici olma (f=9) ve destekleyici nitelikte olma (f=2) gibi özelliklerin kendilerinde bulunması gerektiğini düşünmektedirler.

Öğretmenlerin bu konudaki ifadeleri şöyledir;

$Ö_5$: *"Öğretmen; öğretim etkinliklerini planlamada, üretmede ve değerlendirmede duygusal zeka alanını geliştirmeye yönelik etkinliklere yer vermelidir."*

$Ö_{52}$: *"Çocukların cevaplarıyla onları doğru düşüncelere yöneltebileceğim konuşmalar yapıyorum."*

$Ö_{27}$: *"Öğretmene büyük bir görev düşmektedir. Öncelikle çocuğu çok iyi tanımalı ve anlamalıdır."*

$Ö_{46}$: *"Çocukların rol aldığı ilk kişilerden biri de öğretmendir. Bu sebeple öğretmen davranışlarıyla çocuklara bu yetileri kazandırmada yardımcı olabilir. Duyguları doğru bir şekilde ifade ederek çocukları doğru bir şekilde yönlendirerek."*

$Ö_{79}$: *"Öğretmen sınıf içinde her an bu yetilerden bahsetmeli Arkadaşına saygı ile davranan bir çocuğu görünce yaptığının doğru bir davranış olduğunu söyleyip anında pekiştirmeli mesela ve bu diğer çocuklara da örnek teşkil edecektir."*

Şen (2011), değerler eğitimi sırasında okul öncesi öğretmeninin lider-uygulayıcı, rehber ve model olma gibi birden fazla modeli benimsediklerini ifade etmiştir (s.123-148).

Çocuklar için önemli bir rol model olan öğretmen, söylemlerinin yanı sıra davranışları ile de çocuklara örnek olur. Öğretmenin her yaptığını sorgulamadan kabullenen çocuklar,

taklit yoluyla bu davranışları sergilemeye başlar (Ulutaş ve Macun, 2016). Bu durum göz önünde bulundurulursa, öğretmenlerin duyguları ifade etme ve duyguları yönetme noktasındaki tutumları çocukların tutumlarını da etkileyebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde; okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim sürecinde tercih edilen resimli öykü kitaplarının, duygusal zeka yetileri (duyguları tanıma ve algılama, duyguları ifade etme ve duyguları yönetme) açısından incelenmesi ve öğretmenlerin bu konuya yönelik görüşlerinin ve uygulamalarının belirlenmesi amaçlanan çalışmada, elde edilen sonuçlar doğrultusunda farklı kesimlere yönelik öneriler yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda araştırma, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı içerisinde Erzincan'da yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Erzincan il merkezinde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullarda görev yapan 101 öğretmen ve bu öğretmenlerin etkinlikleri sırasında sıklıkla tercih ettikleri 100 resimli öykü kitabı oluşturmaktadır.

Çalışma verileri; "*Resimli Öykü Kitapları Kullanılarak Duygusal Zeka Yetilerinin Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen Görüşlerini ve Uygulamalarını Belirleme Formu* " ve "*Resimli Öykü Kitaplarında Duygusal Zeka Yetilerini Belirlemeye Yönelik Kontrol Listesi"* kullanılarak elde edilmiştir. Karma yöntem olarak tasarlanan çalışmanın nicel verileri için betimsel analiz; nitel verileri için ise içerik analizi kullanılmıştır.

5.1. Sonuçlar

Çalışmanın amacı doğrultusunda elde edilen sonuçlar şu şekildedir;

5.1.1. İncelenen Resimli Öykü Kitaplarının Metin Bölümlerinde Duygusal Zeka Yetilerinin Bulunma Düzeyine Yönelik Sonuçlar

- İncelenen resimli öykü kitaplarının %97,0'sinde duyguları tanıma ve algılamaya yönelik özelliklerin 2413 durumla ve %80,0'inde duyguları yönetmeye yönelik özelliklerin de 942 durumla yer aldığı,

- Duyguları tanıma ve algılama yetisinin alt boyutlarından hissedilen duyguyu ifade etme özelliği incelenilen kitapların %95,0'inde bulunduğu,
- Duyguları yönetme alt boyutlarında ilk sırada değişen durumlarla birlikte duyguların da değişmesi özelliğinin olduğu,
- Resimli öykü kitaplarında yer alan konuların dağılımına göre, kitapların %14,0'ünde yardımlaşma konusunun ele alındığı,
- Duygusal sıfatların sıklığı açısından, resimli öykü kitaplarında %43,0 oranıyla sevgi, %41,0 oranıyla mutlu ve %39,0 oranıyla sevinç duygusunun yer aldığı saptanmıştır.

5.1.2. İncelenen Resimli Öykü Kitaplarının Çizim Bölümlerinde Duygusal Zeka Yetilerinin Bulunma Düzeyine Yönelik Sonuçlar

- İncelenen resimli öykü kitaplarının %84,0'ünde neşe/mutluluk, %55,0'inde şaşırma ve %53,0'ünde ise üzülme duygusuna yönelik çizimlerin bulunduğu,
- "Neşe/Mutluluk" duygusu kitapların %67,0'sinde yüz ifadesi ile verildiği,
- "Şaşırma" duygusu kitapların %31,0'inde ağzı açık kalma şeklinde resmedildiği,
- "Üzüntü" duygusu kitapların %35,0'inde kaşların iç köşeleri hafifçe aşağı inik ve ağız köşeleri aşağı sarkık şeklindeki çizimlerle verildiği,
- "Kızgınlık/Öfkeli" duygusu kitapların %22,0'sinde kaşlar çatık, dudak ve dişler sıkılmış gibi yüz ifadeleri ile karşılandığı,
- "Sevgi" duygusu kitapların %20,0'sinde kucaklaşma görseli ile verildiği,
- "Empati/Yardımlaşma" duygusu kitapların %20,0'sinde omuza veya sırta dokunarak destek olma görseli ile karşılandığı,
- "Korku" duygusu kitapların %13,0'ünde yüz mimikleri ile verildiği,
- "Utanma" duygusunda, kitapların %6,0'sında yüzü kızarma görselinin kullanıldığı,
- Çizimlerin duygusal zeka özelliklerini aktarabilme durumlarında kitapların; %67,0'sinde duygular açısından çizimler ile metnin örtüşmediği, %66,0'sında çizimlerde duyguların anlaşılır olmadığı, %69,0'unda duyguların yerinde kullanılmadığı, %72,0'sinde çizimlerde duyguların belirsiz, %51,0'inde çizimlerde duyguların hatalı ve %87,0'sinde çizimlerde duyguların yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

5.1.3. Resimli Öykü Kitaplarında Yer Alan Ana Karakterin Duygusal Zeka Özelliklerini Kullanabilme Durumlarına Yönelik Sonuçlar

- İncelenen kitapların; %73,0'ünde ana karakterin duyguları öyküdeki yan karakterlere göre pasif kalmadığı, ana karakterin duygusal zeka yetilerini kullanamadığı ve %83,0'ünde ana karakterin insan, hayvan veya nesne oluşu duygusal yetileri kullanma açısından etkili olduğu saptanmıştır.

5.1.4. Öğretmen Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

- Öğretmenlerin %69,3'ü çocuk yayınları ile ilgili gelişmeleri takip ettiğini,
- Öğretmenler; fuar veya kitapçılar (f=24), sosyal medya veya internet (f=16), sürekli kullandığı yayınlar (f=15) aracılığıyla çocuk yayınları hakkındaki yenilikleri, araştırmaları ve gelişimleri takip ettiğini,
- Öğretmenlerin %52,5'inin okulunda kütüphane, %93,1'inin sınıfında kitap merkezinin bulunduğu,
- Kitap merkezlerinde %70,3 oranında 21 ve üzeri kitap bulunduğu ve bu kitaplar arasında en fazla resimli öykü kitaplarının (%93,0) yer aldığı,
- Öykü kitaplarını seçerken öğretmenlerin; %87'si çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına, %66,3'ü planda yer alan kavram ve konulara, %64,3'ü eğitim programındaki kazanım ve göstergelere dikkat ettiklerini,
- Resimli öykü kitabını okuma anında ve sonrasında öğretmenler; gerçek yaşamla ilişkilendirme soruları (f=34), öyküyü hatırlatmaya yönelik betimsel sorular (f=30) ve kahramanları analiz etmeye yönelik sorular (f=23) sorduğu,
- Öğretmenlerin; %94,1'i duygusal zeka hakkında bilgi sahibi olduğunu, %88,1'i duygusal zeka becerilerini kazanmaya yönelik etkinlikler hazırladığı ve %75,2'si çocuklara duygusal zeka eğitimi verme konusunda kendilerini kısmen yeterli gördüğü,
- Öğretmenlerin duygusal zeka eğitimiyle ilgili drama (f=43) ve Türkçe-dil etkinliği (f=40) kullandığı,
- Öğretmenlerin %84,1'i duygusal zeka eğitiminin kitap aracılığıyla verilebileceğini düşündüğünü ve %75,2'si duygusal zeka yetilerini içeren kitapları kullandıklarını,
- Öğretmenler resimli öykü kitaplarında duygusal zeka yetilerinin; duyguları yönetme (f=40), duyguları tanıma (f=32) ve duyguları ifade etme (f=23) şeklinde bulunduğunu,
- Duygusal zeka içerikli kitap temin etme sürecinde öğretmenlerin %47,4'ü zorluk yaşamadığını,

- Resimli öykü kitaplarında duygusal zeka yetilerinin bulunma nedenleri hakkında öğretmenlerin önemli bir kısmı, çocuğun duyguları tanıması, anlaması, yönetmesi ve toplumsal hayatta daha rahat yaşayabilmesi (f=42) noktasına vurgu yaptığı,
- Duygusal zeka yetilerinin kitaplarda nasıl bulunması gerektiğine dair öğretmenlerden; çocuğun yaşına ve gelişimine uygun olmalı (f=21), görseller ile desteklenmeli (f=18) ve örnek olaylar kullanılmalı (f=13) şeklinde yanıtlar geldiği,
- Duygusal zeka yetilerini kazandırma konusunda öğretmenlerin; rehber niteliğinde (f=47) ve yönlendirici nitelikte olma (f=9) özellikleri üzerinde durduğu tespit edilmiştir.

5.1.5. Genel Sonuç

- Kitapların metin kısımlarında en fazla sevgi duygusu yer almasına rağmen çizimlerde orta düzeyde kaldığı,
- İncelenen kitaplarda, kızgın-öfkeli duygu çizimlerinin sevgi duygu çizimlerine göre daha fazla yer aldığı,
- Çizimlerde duyguların yoğun olarak yüz mimikleri ile verildiği ve bu noktada beden hareketlerinin yetersiz kaldığı,
- Kitaplardaki insan karakterlerin; hayvan, bitki veya cansız karakterlere göre duyguları daha etkili bir şekilde verdiği,
- Öğretmenlerin kitap okuma öncesi, süreci ve sonrasında analiz etmeye yönelik yöntemleri (betimleme yapma, gerçek yaşamla ilişkilendirme gibi), alternatif yöntemlere (öykü tamamlama, başlık bulma) göre daha fazla kullandığı,
- Resimli öykü kitaplarında duygusal zeka yetileri açısından birinci sırada duyguları tanıma ve algılama özellikleri yer alırken, öğretmenlerin görüşlerine göre kitaplarda duyguları yönetmeye yönelik yetilerin daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir.

5.2. Öneriler

Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan resimli öykü kitaplarında duygusal zeka yetilerinin bulunma durumları ve öğretmenlerin bu konu hakkındaki uygulama ve görüşlerini belirleme amacıyla yapılan çalışmanın sonuçları doğrultusunda farklı kesimlere öneriler geliştirilmiştir.

5.2.1. Yayınevlerine Yönelik Öneriler

- Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik kitaplarda bilindik temel duyguların yanı sıra, çocukların günlük yaşantısında karşılaşma fırsatı olmadığı duygu durumlarına yer verilebilir,
- Kitaplarda her zaman olumlu duyguları sunmaktan ziyade çocukların olumsuz duygularla nasıl başa çıkmaları gerektiğine dair durumlar aktarılabilir,
- İnsan dışı karakterlerin kullanıldığı kitapların çizimlerinde duygular etkili ve gerçeğe yakın bir şekilde resmedilebilir,
- Kitaplar hazırlanırken; çocuklardan, öğretmenlerden, ailelerden, çocuk gelişim uzmanlarından ve psikologlardan görüş alınabilir hatta yazar, grafiker ve seslenilen kitle ile işbirliği içinde ile çalışılabilir,
- Empati kurma, duygularında tutarlı olma, dürtüleri kontrol etme gibi duyguları yönetmeye yönelik yetilere hem metinlerde hem de resimlerde daha fazla yer verilebilir,
- Çizimlerde duygular hem jest hem de mimikler ile daha belirgin ve dengeli bir şekilde aktarılabilir.

5.2.2. Öğretmenlere Yönelik Öneriler

- Öğretmen çocukların serbest ve etkinlik zamanlarında davranışları ve söylemlerini gözlemleyerek onların ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde sosyal-duygusal becerilerini destekleyen kitaplar seçebilir,
- Öğretmen çocuklara kitap okumadan önce okuyacağı kitabın resimleri ile metinlerinin uyuşup uyuşmadığını kontrol edebilir,
- Öğretmenler kitap merkezini öykü kitabı ve masal gibi tek düze kitaplar yerine hikaye kartları, gazete, broşür, dergi gibi farklı yayınlar ile çeşitlendirilebilir,
- Kitap merkezindeki kitaplar çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına göre belli aralıklarla değiştirilebilir,
- Kitap okurken etkileşimli, paylaşımlı kitap okuma ve hikaye tamamlama gibi farklı yöntemlerden yararlanabilir,
- Duygusal zeka eğitimi oyun, sanat, fen, matematik gibi farklı etkinliklerle bütünleştirebilir,
- Ailelere kitap seçimi hakkında bilgilendirme yapabilirler.

5.2.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Duygusal zeka içerikli resimli öykü kitapları kullanılarak çocuklarla deneysel çalışmalar yapılabilir,
- Türkçe'ye çevrilen yabancı kaynaklı resimli öykü kitapların duygusal zeka yetilerini bulundurma durumları incelenebilir,
- Resimli öykü kitaplarını okuma yöntemleriyle çocukların duygusal zekaları arasındaki ilişki incelenebilir,
- Öğretmenlerle duygusal zeka eğitimi hakkındaki görüşleri ve uygulamalarıyla ilgili gözleme ve uygulamaya dayalı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Acar, F. (2002). Duygusal Zeka ve Liderlik. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12*, 53-68.

Adams, M. J. (1990). *Learning to read: Thinking and learning about print.* Cambridge, MA: MIT.

Akal, A. (2006). *Çocuklar için üretilen edebiyat kitaplarına farklı bakış açılarından çözümleyici bir yaklaşım: masal, öykü ve şiirlerle liderlik eğitimi.* 2.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, Ankara.

Akaydın, D. (2015*). 6 yaş grubu çocukların duygusal zekaları ile annelerinin mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aktaş-Sönmez, N. (2013). *Köstebek çıtırık.* 1. Baskı. İstanbul: Timaş.

Akyol, T. (2012). *Resimli çocuk kitaplarında yer alan değerlerin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Aldrich, N.J., Tenenbaum, H.R., Brooks, P.J., Harrison, K. & Sines J.(2011). Perspective taking in children's narratives about jealousy. *British Journal of Development Psychology, 29,* 86-109.

Alexander, K. J., Miller, P. J. & Hengst, J. A. (2001). Young children's emotional attachments to stories. *Social Development, 10*(3), 374-398.

Almerico, G.M. (2014). Building character through literacy with children's literature. *Research in Higher Education Journal, 26,* 1-13.

Alper, T. & Deretarla-Gül, E. (2011). *Resimli kitaplardaki karakterlerin duygu durumlarının incelenmesi.* 3.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, Ankara.

Anders, J. (2011). Becoming a narrator: A case study in the dynamics of bearning based on the theories/methods of Vygotsky. *Mind, Culture, and Activity, 18*, 5–25.

Anderson, J & Matthews, R. (2000). Emergent storybook reading. *Journal of Research in Reading, 22*(3), 93-98.

Aral, N. & Gürsoy, F. (2000). *Kitabın çocuğun gelişiminde yeri ve önemi*. 1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Bildirileri, Ankara.

Aram D. & Aviram S. (2009). Mothers' storybook reading and kindergartners' socioemotional and literacy development. *Read Psycho, 30,* 175–194.

Aram, D. & Shapiro, R. (2012). Parent-child shared book reading and children's language, literacy and empaty development. *Rivista Italiana di Educazione Familiare, 2,* 55-65.

Aslan, C. (2006). Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının çocuğun gelişim sürecindeki yeri. 2.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyum bildirileri, Ankara.

Awbrey, C., Longo, A., Lynd, A. & Payne, C. (2008). Increasing social skills of elementary school students through the use of literature and role playing. Saint Xavier University & Pearson Achievement Solutions, Inc. Field Based Masters Programme, Chicago.

Bar-On, R. (2006). The Bar-on model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema, 18,* 13-25.

Bartos, E. (2016). *Hastayım!* (Çeviren:Agi Judit Kirişoğlu & Elvan L. Eti) 4. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi.

Bassa, Z. (2015). *Çocuk kitaplarında resimleme.* M. Gönen (Ed.), *Çocuk edebiyatı* içinde. Ankara: Eğiten Kitap.

Bazarbashi, F. (2014). *2-6 yaşlarda çocukları olan annelerin duygusal zeka düzeyleri ve bazı demografik özellikleri ile çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Beazidou, E., Botsoglou, K. & Vlachou, M. (2013). Promoting emotional knowledge: strategies that Greek preschool teachers employ during book reading, *Early Child Development and Care, 183*(5), 613-626.

Beceren, E. (2012). *Duygusal ve sosyal zekamız*. İstanbul: Postiga.

Bektaş, H., Canoğlu-Cantürk, M. & Ünalan-Şenler, E. (2012). *Yağız'ın doğum günü*. 1. Baskı. İstanbul: Erdem, 11.

Bektaş, H., Canoğlu-Cantürk,M. & Ünalan-Şenler, E. (2014a). *Hoş geldin Oya*. 5. Baskı İstanbul: Erdem Çocuk.

Bektaş, H., Canoğlu-Cantürk,M. & Ünalan-Şenler, E. (2014b). *Sevgiyi görmek.* 5. Baskı İstanbul: Erdem Çocuk.

Bilgin, H. (2011). *5-6 yaş çocuklarına yönelik 1990-2010 yılları arasında basılan resimli kitapların çocuğa görelik kavramına göre incelenmesi.* Yüksel Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bozkurt, M. (2016). Sınıf öğretmenlerinin çocuk kitaplarının seçimine yönelik görüşleri. *Uluslararası Hakemli İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 1*, 83-99.

Bus, A. G., Belsky, J., van IJzendoorn, M. H., & Crnic, K. (1997). Attachment and bookreading patterns: A study of mothers, fathers, and their toddlers. *Early Childhood Research Quarterly, 12,* 81–98.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.

Cartledge, G. & Kiarie, M. (2001). Learning social skills through literature for children and adolescents. *Teaching Exceptional Children*, *34*(2), 40-47.

Caruso, D. R., Mayer, J. D. & Salovey, P. (2002). Relation of an ability measure of emotional intelligence to personality. *Journal of Personality Assessment*, *79*(2), 306-320.

Chaplin, T.M. & Aldao, A. (2013). Gender differences in emotion expression in children: a meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, *139*(4), 735-765.

Chapman, M., Filipenko, M., McTavish, M. & Shapiro, J. (2007). Firstgraders preferences for narrative and /or information books and perceptions of other boys and girls book preferences. *Canadian Journal of Education, 30*(2), 531-553.

Claude, S. (2014). *Akıllı bir kalple duygusal okuryazarlık.* (M. Şahin & F. Erden, Çev.). Ankara: Nobel.

Cooper, R.K. & Sawaf A. (2003). *Liderlikte duygusal zeka* (Z.B. Ayman & B. Sancar, Çev.). İstanbul: Sistem.

Court, D. & Rosental, E. (2007). Values embodied in children's literature used in early childhood education in Israeli State schools. *Early Childhood Education Journal, 34*(6), 407-414.

Creswell. J. W. & Plano Clark, V.L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage

Çakar, U. & Arbak, Y. (2004). Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu- zeka ilişkisi ve duygusal zeka. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6*(3), 23-48.

Dağlıoğlu, E. & Çamlıbel Çakmak, Ö. (2009). Okul öncesi çocuklarına yönelik yayınlanan hikâye kitaplarının şiddet ve korku öğeleri açısından incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği, 3*(23), 510-534.

Demircan, C. (2006). Tübitak çocuk kitaplığı dizisindeki kitapların dış yapısal ve iç yapısal olarak incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(2), 12-27.

Demiriz, S., Karadağ, A. & Ulutaş, İ. (2003). *Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim ortamı ve donanım*. Ankara: Anı.

Denham, S. A., & Burton, R. (2003). *Social and emotional prevention and intervention program for preschoolers.* New York, NY: Plenum.

DeTemple, J., & Snow, C. E. (2003). Learning words from books. In A. van Kleeck, S. A. Stahl, & E. B. Bauer (Eds.), On reading books to children: Parents and teachers (pp. 16–36). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Dilidüzgün, S. (2006). *Çocuk kitaplarının çocuğun sanat eğitimine katkısı.* 2.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, Ankara.

Dirican, R. & Dağlıoğlu, E. (2014). 3-6 yaş grubu çocuklarına yönelik yayımlanan resimli hikaye kitaplarının bazı temel değerler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education, 3*(2), 44 -69.

Doyle, B. G., & Bramwell, W. (2006). Promoting emergent literacy and social–emotional learning through dialogic reading. *The Reading Teacher, 59*(6), 554-564.

Durmuşoğlu Saltalı, N. & Deniz E. (2010). Duygu eğitimi programının okul öncesi eğitime devam eden altı yaş çocuklarının duygusal becerilerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10*(4), 2105-2140.

Dursunoğlu, H. (2013). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. Ö. Yılar & L. Turan (Ed.), *Çocuk Edebiyatı Nedir?* İçinde. Ankara: Pegem.

Dwyer, J. & Neuman, S.B. (2008). Selecting books for children birth through four: a developmental approach. *Early Childhood Educ J, 35,* 489–494.

Dyer, J.R., Shatz, M. & Wellman, H.M.(2000). Young children's storybooks as a source of mental state information. *Cognitive Development, 15*, 17-37.

Ekici, S. (2014). *Ankara'daki anaokullarının okuma alışkanlığına hazırlık yeterlilikleri açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Erdal, G. (2006). *Milli eğitim bakanlığı yayınları resimlemelerine genel bir bakış*. 2.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, Ankara.

Erdoğan, S. & Özdemir, Z. (2011). *Okulöncesi öğretmen adaylarının çocuk kitaplarında olmasını istedikleri özelliklere ilişkin görüşleri.* 3.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, Ankara.

Ergül, C., Akoğlu, G., Sarıca, A. D., Tufan, M. & Karaman, G. (2015). Ana sınıflarında gerçekleştirilen birlikte kitap okuma etkinliklerinin "Etkileşimli Kitap Okuma" bağlamında incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *11*(3), 603-619.

Ergül, C., Sarıca, A. & Akoğlu, G. (2016). Etkileşimli Kitap Okuma: Dil ve Erken Okuryazarlık Becerilerinin Geliştirilmesinde Etkili Bir Yöntem. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 17*(2), 193-206.

Fettig, A., Schultz, T.R. &. Ostrosky, M. M. (2016). Storybooks and beyond: teaching problem solving skills in early childhood classrooms. *Young Excepional Children, 19*(3), 18-31.

Fırat, H., Güleç, H. & Şahin Ç. (2013). Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan masal ve öykü kitaplarının korku ve şiddet öğeleri açısından incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies, 6*(5), 217-241.

Ganea, P.A., Pickard, M.B. & DeLoache, J.S. (2008). Transfer between picture books and the real world by very young children. *Journal of Cognition and Development, 9(*1), 46-66.

Goleman, D. (2006). *İş başında duygusal zeka.* İstanbul: Varlık.

Goleman, D. (2015a). *Duygusal zeka* (B. S. Yüksel, Çev.). İstanbul: Varlık.

Goleman, D. (2015b). *Sosyal zeka* (O. Deniztekin, Çev.). İstanbul: Varlık.

Gönen, M. & Aydos, E. (2015). Resimli çocuk kitaplarının içerik ve fiziki özelliklerinin incelenmesi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *1*, 1-14.

Gönen, M. & Veziroğlu, M. (2015). *Çocuk edebiyatının genel hedefleri.* M. Gönen (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* içinde. Ankara: Eğiten Kitap.

Gönen, M., Karakuş, H., Uysal, H., Kehci, A., Ulutaş, Z. & Kahve, Ö. (2016). Resimli çocuk kitaplarının içerik ve resimleme özelliklerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *31*(4), 724-735.

Gönen, M., Katrancı, M., Uygun M. & Uçuş, Ş. (2011). İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının, içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim, 36*(160), 250-265.

Gönen, M., Özen Altınkaynak, Ş., Şanlı, Z. S. & Kent Kükürtçü, S. (2015). Ailelerin çocukları için edebi yayın seçerken dikkat ettikleri hususlar ve bu yayınların sunumunda yaptıkları etkinliklerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education), 30*(2), 30-41.

Gönen, M., Ünüvar, P., Bıçakçı, M., Koçyiğit, S., Yazıcı, Z., Orça, M., Aslan, D., Güven, G & Özyürek, A. (2010). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin dil etkinliklerini uygulama biçimlerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *10*(19), 23-40.

Halberstadt, A, G, Denham, S, A, & Dunsmore, J. C, (2001), Affective social competence. *Social Development, 10,* 79-119.

Hansen, C.C & Zambo, D. (2007). Loving and learning with Wemberly and David: Fostering emotional development in early childhood education. *Early Childhood Education Journal, 34,* 273-278.

Hong, H., Jeong, S.Y. & Lee, B.R. (2014). *The Effects of Empathic Picture Book Reading on the Development of Children's Emotional Intelligence and Theory of Mind.* As poster presented at the 8th Ksece Bieneial International Conference, Korean.

Işıtan, S. & Gönen, M. (2006). *Resimli çocuk kitaplarının benlik kavramıyla ilgili konuları içermesi yönünden incelenmesi.* 2.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, Ankara.

Işıtan, S. (2005). *Resimli çocuk kitaplarının benlik kavramıyla ilgili konuları içermesi yönünden incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Işıtan, S. (2016). Özel Amaçla Yazılmış Çocuk Kitapları. *Turkish Studies, 11*(4), 471-492.

İpek-Yükselen, S. (2015). Yaş gruplarına göre çocuk kitapları. M. Gönen (Ed.), *Çocuk Edebiyatı* içinde. Ankara: Eğiten Kitap.

Jalongo, M. (2004). *Young children and picture books*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.

Karatay, H. (2007, Eylül). *Değer aktarımı açısından yerli ve yabancı çocuk edebiyatı ürünleri*. 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi'nde Sunulmuş Bildiri, Ankara.

Karatay, H. (2014). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. T. Şimşek (Ed.), *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı* içinde. Ankara: Grafiker.

Karatay, H., Destebaşı, F. & Demirbaş, M. (2015). Çocuk edebiyatı ürünlerinin 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin karakter gelişimine etkisi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçe Öğretimi Özel Sayısı*, *2*, 123-140.

Karayılmaz, D. (2008*). Ana sınıfına devam eden çocukların duygusal zeka ve sosyal uyum becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kelley, J. E. (2008). Harmony, empathy, loyalty, and patience in japanese children's literature. *The Social Studies, 99*(2), 61-70.

Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk edebiyatı.* Ankara: Kök.

Kiefer, B.Z., Hepler, S. & Hickman, J. (2007). *Huck's children's literature*. ABD: The McGraw-Hill.

Kolektif, (2014). *Affetmek*. 1. Baskı. İstanbul: Parıltı.

Kolektif, (2014). *Kıskançlık.* 1. Baskı. İstanbul: Parıltı.

Kolektif, (2016). *İkizler*. 1. Baskı. İstanbul: AFS.

Körükçü, Ö., Acun Kapıkıran, N. & Aral, N. (2016). Resimli çocuk kitaplarında Schwartz'ın modeline göre değerlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(38), 133-151.

Köse, N. (2009). *7-13 yaş çocuklarının duygusal zeka düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Köylü, G., Meder, M. & Kocabaşoğlu, Ö. (2016). *Kar topu anaokulu*. 1.Baskı. İstanbul: Alpino.

Lasher, M., Mattick, I., Perkins, F., Hippel, C. & Failey, L. (1998). *Duygusal bozukluğu olan çocuklar.* (H. Karatepe, Çev.). Ankara: Karatepe.

Mayer, J. D. & Salovey, P. (1997). What is emotional intellegence?. P. Salavey & D.J. Sluyter (Ed.), *Emotional development and emotional intelligence.* New York: Basic.

Mayer, J. D., Salovey, P. & Caruso, D. (2000). Models Of İntelligence. In R. Bar-on & D.A. Praker (Eds.), *Handbook of Emotional Intelligence* (pp. 396-420). Cambridge: Cambridge University.

Mayer, J. D., Salovey, P., Caruso, D. R. & Sitarenios, G. (2001). Emotional intelligence as a standard intelligence. *Emotion 1*(3), 232-242.

Mazzone, S. & Nader-Grosbois, N. (2016). How are parental reactions to children's emotions related to their theory of mind abilities? *Psychology, 7*, 166-179. https://doi.org/10.4236/psych.2016.72019

Mazzone, S., Roskam, I., Mikolajczak, M. & Nader- Grosbois, N. (2017). Do parents talk about emotions with their children? The questionnaire of parent-child conversations about emotions (QPCCE).

McNamee, A. & Mercurio, M. (2007). Who cares? How teachers can scaffold children's ability to care: a case for picture books. *Early Childhood Research and Practice, 9*(1), 1-8.

MEB (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. http://tegm.meb. gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf sayfasından erişilmiştir.

Merlevede, P.E., Vandamme, R. & Bridoux, D. (2006). *7 adımda duygusal zeka* (T. Kırca, Çev.). İstanbul: Omega.

Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis : An expanded sourcebook*. (2nd Edition). California: SAGE.

Mincic, M. (2009). *Dialogic reading with emotion-laden storybooks: Intervention methods to enhance children's emergent literacy and social-emotional skills*. Unpublished Doctoral Dissertation, George Mason University, Fairfax, VA.

Morelen, D. & Suveg, C. (2012). A real-time analysis of parent-child emotion discussions. *The Interaction Is Reciprocal. Journal of Family Psychology, 26,* 998- 1003.

Morgan, P. L. & Meier, C. R. (2008). Dialogic reading's potential to improve children's emergent literacy skills and behavior. *Preventing School Failure: Alternative Education For Children and Youth, 52*(4), 11-16.

Nikolajeva, M. (2012a). Reading other people's mind through word and image. *Children's Literature in Education, 43,* 273-291.

Nikolajeva, M. (2012b). Guilt, empathy and the ethical potential of children's literature. *Journal of Children's Literature Research, 35,* 1-13.

Ogelman, H.G. & Erten Sarıkaya, H. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli İli Örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29,* 81-100.

Oğuzkan, A. F. (2013). *Çocuk edebiyatı.* Ankara: Anı.

Ömeroğlu, E. & Ulutaş, İ. (2007). *Çocuk ve ergen gelişimi*. İstanbul: Morpa

Önder, A. (2007). *Edizler taşınıyor*. 1. Baskı. İstanbul: Morpa.

Özdemirci, F. (2000). Kitapların dünyasında çocuk çocuğun dünyasında kitaplar. *Türk Kütüphaneciliği, 14*(2), 226-232.

Özgider, S.D. (2010). *Türkiye ve İngiltere'de çok satılan çocuk kitaplarının biçimsel ve içerik özellikleri açısından karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Petrides, K.V., Pita, R. & Kokkinaki, F. (2007). The location of trait emotional intelligence in personality factor space. *British Journal of Psychology, 98,* 273-289.

Petrides, K.V. (2011). Ability and trait emotional intelligence. The Wiley-Blackwell handbook of individual differences. New York: Wiley-Blackwell.

Price, L.M., Bradley, B.A. & Smith, J.M. (2010). A comparison of preschool teachers' talk during storybook and information book read-alouds. *Early Childhood Research Quarterly, 27,* 426– 440.

Rafaila, E.(2015). Primary school children's emotional intelligence. *Social and Behavioral Sciences, 203*, 163-167.

Ridgeway, C. & Shaver, T. (2006). Utilizing children's literature to enhance positive social interactions. *Illinois Reading Council Journal, 34*(2), 15-23.

Riquelme, E. & Montero, I. (2013). Improving emotional competence through mediated reading: short term effects of a children's literature program. *Mind, Culture, and Activity, 20*(3), 226-239.

Rush, K. & Lipski, K. (2009). Teaching social skills through children's literature. *Illinois Reading Council Journal, 37*(4), 20-25.

Saygılı, S. & Ergen, G. (2016). 3k ve hesaplama stratejileri öğretiminin toplama-çarpma işlemleri akıcılıkları gelişimi üzerine etkililiklerinin karşılaştırılması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama, 12*(6), 1337-1369.

Sayın-Ökmen, Ç. (2012). *Kurbağa Kurbi*. 1. Baskı. İstanbul: Timaş.

Schilling, D. (2009). *Duygusal zeka beceri eğitimi uygulamaya yönelik pratik bir model ve "50 aktivite"* (T.F. Karahan, B.M. Yalçın, M. Yılmaz & M.E. Sardoğan, Çev.). Ankara: Maya Akademi.

Sever, S. (2002). Çocuk kitaplarına yansıtılan şiddet (Milli eğitim temel yasası ve çocuk haklarına dair sözleşme bağlamında bir değerlendirme). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 35*(1-2), 26-37.

Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat.* İzmir: Tudem.

Sever, S. (2011). *Okuma kültürü edindirme sürecinde temel sorunlar ve çözüm önerileri.* Okul Öncesi Çocuk Edebiyatı Kitap Kataloğu. Ankara: Eğitim Sen.

Shapiro, L. E. (2013). *Yüksek EQ'lu bir çocuk yetiştirmek* (Ü. Kartal, Çev.). İstanbul: Varlık.

Simcock, G. & DeLoache, J. (2006). Get the picture? The effects of iconicity on toddlers' reenactment from picture books. *Developmental Psychology, 42*(6), 1352-1357.

Singh, M. & Lu, M. (2003). Exploring the function of heroes and heroines in children's literature from around the world. http://www.ericdigests.org/2004-1/heroes.htm sayfasından erişilmiştir.

Southam-Gerow, M.A. (2014). *Çocuklar ve ergenlerde duygusal düzenleme.*(M. Şahin & M. Artıran, Çev.). Ankara: Nobel.

Sömer, B. (2015). *4-6 yaş resimli çocuk kitaplarının prososyal davranışlar açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Stefan, C. (2008). Short-term efficacy of a primary prevention program for the development of social-emotional competencies in preschool children. *Cognition, Brain, Behavior, 12,* 285–307.

Sternberg, R. (2000). *Handbook of intelligence.* Cambridge: Cambridge University.

Stoica, A. M. & Roco, M. (2013). The role of emotional intelligence in kindergarden children's development. *Procedia-Social and Behavirioral Sciences, 78,* 150-154.

Strommen, L. T. & Mates, B. F. (2004). Learning to love reading: Interviews with older children and teens. *Journal of Adolescent & Adult Literacy, 48*(3), 188-200.

Sürmeli, K. (2006). *Masal kitaplarında grafik tasarım sorunları ve çözüm önerileri*. 2.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, 553-558.

Şahin, S., Işıtan, S. & Ünal, F. (2011). *Yerli ve çeviri okulöncesi çocuk kitaplarının karakter, benlik kavramı ve prososyal davranışlar açısından incelenmesi.* 3.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, Ankara.

Şen, M. (2011). *Okulöncesi dönem değerler eğitiminde öğretmenin ve okulun rolü.* A. Arıkan (Ed.), *Okulöncesi dönemde değerler eğitimi* içinde. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi.

Şen, S. (2002). Okul öncesi Çocuklarına yönelik öykülerde iletilerin yansıtılma biçimleri. *Ana Dili Dil ve Eğitim Dergisi, 26,* 17-28.

Şen, Ü. (2007). *Millî eğitim bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatı kültürü* . Ankara: Kök.

Şirin, M.R. (2006). Türkiye'nin okuma alışkanlığı karnesi. http://www.cocukvakfi.org.tr/resource/pdf/raporlar/14okuma_aliskanligi_karnesi2006.pdf sayfasından erişilmiştir.

Şirin, N. (2011). *Okula gitmek zorunda mıyım?* 1.Baskı. İstanbul: Timaş, 28.

Tabar, S. (2016). *Bal küpleri.* 1. Baskı. İstanbul: Farklı Çocuk.

Tarhan, N. (2014). *Duyguların psikolojisi: duygusal zekaya yeni bir yorum.* İstanbul: Timaş.

Tatar, A., Tok, S. & Saltukoğlu, G. (2011). Gözden geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni, 21*(4), 325-338.

Tekeş-Ergül, G. (2003). *Kuğular Aç Kalmasın*. 1. Baskı. İstanbul: Morpa, 13.

Tekin, A. K. & Tekin, G. (2006) Parents' konowledge level about the picture books they use for children. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 31, 159–168.

Tepper, C.A. & Cassidy, K.W. (1999). Gender differences in emotional language in children's picture books. *Sex Roles, 40*(3), 265-280.

Tezel Şahin, F. & Tutkun, C. (2016). Okul öncesi dönemde anne, baba, çocuk ve kitap. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 24*(5), 2373-2390.

Titrek, O. (2013). *IQ'dan EQ'ya duyguları zekice yönetmek*. Ankara: Pegem Akademi.

Tokgöz, İ. (2006). *Okul öncesi çocuklarına yönelik kitapların dil gelişimi ve anlam bilim açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Tosunoğlu, M. & Kayadibi N. (2006). *Türkiye'de 2000-2005 yıllarında devlet tarafından yayımlanmış çocuk kitaplarının biçim ve içerik analizi*. 2.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, Ankara.

Tsai, JL., Louie, JY., Chen, E.E. & Uchida, Y. (2007). Learning what feelings to desire: socialization of ideal affect through children's storybooks. *Personality and Social Psychology Bulletin, 33*(17), 17-30.

Tuğrul, B. & Feyman, N. (2006). *Okul öncesi çocuklar için hazırlanmış resimli öykü kitaplarında kullanılan temalar*. 2.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, Ankara.

Turan, F. & Ulutaş, İ. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki resimli öykü kitaplarının özellikleri ile öğretmenlerin bu kitapları kullanma durumlarının incelenmesi.

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2(1), 21-45.

Turan, F. (2014). *Okul öncesi eğitimi etkinliklerinde kullanılan resimli öykü kitaplarının karakter eğitimi-öğretmen görüşü ve uygulamaları açısından incelenmesi.* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Turan, F., Gönen, M. & Aydos, E. H. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarının resimli öykü kitaplarını seçme konusunda yeterlik düzeyleri ve kendi yeterliklerine ilişkin algılarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17*(1), 400-422.

Turan, F. & Ulutaş, İ. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki resimli öykü kitaplarının özellikleri ile öğretmenlerin bu kitapları kullanma durumlarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2*(1), 21-45.

Turculet, A. & Tulbure, C. (2014). The relation between the emotional intelligence of parents and children. *Procedia-Social and Behavirioral Sciences, 142*, 592-596.

Tüfekçi Can, D. (2014). *Çocuk edebiyatı kuramsal yaklaşım*. Konya: Eğitim.

Ulutaş, A. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarındaki resimlerin çocuğa göreliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 16*(61), 602-610.

Ulutaş, İ. (2005). *Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının duygusal zekalarına duygusal zeka eğitiminin etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ulutaş, İ. (2017). Psicometric Properties of the Trait Emotional Intelligence Questionnaire (TEIQe) in Turkish. *Current Psychology*. https://10.1007/s12144-017-9647-z

Ulutaş, İ. & Macun, B. (2016). Okul öncesi çocuklarının duygusal zekasını desteklemede öğretmenin rolü. *Turkish Studies,11*(14), 951-964.

Ural, S. (2015). *Okul öncesi kitaplarının tanımı.* M. Gönen (Ed.), *Çocuk edebiyatı* içinde. Ankara: Eğiten Kitap.

Uzmen, S. & Mağden, D. (2002). Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının prososyal davranışlarının resimli çocuk kitapları ile desteklenmesi.

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 15, 193-212.

Veziroğlu, M. & Gönen, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının M.E.B. okul öncesi eğitim programındaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi. *Eğitim ve Bilim, 37*(163), 216-225.

Vural, D. E. & Kocabaş. A. (2011). 7 yaş grubu öğrenciler için zeka ölçeğinin geliştirilmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 31*, 139-152.

Wege, B., Gonzalez, M., Friedlmeier, W., Mihalca, L., Goodrich, E. & Çorapçı, F. (2014). Emotion displays in media: a comparision between American, Romania, and Turkish children's storybooks. *Front Psychol, 5*, 1-12.

Yalçın, A. & Aytaş, G. (2014). *Çocuk edebiyatı* (Cilt 7). Ankara: Akçağ.

Yener, M. (2006). *Çocuklar için üretilen edebiyat kitaplarına farklı bakış açılarından çözümleyici bir yaklaşım: masal, öykü ve şiirlerle duygu eğitimi*. 2.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, Ankara.

Yeşilyaprak, B. (2001). Duygusal zeka ve eğitim açısından doğurguları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 25*, 139-146.

Yılar, Ö. (2013). *Çocuk yayınları.* Ö. Yılar & L. Turan(Ed.), *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı* içinden. Ankara: Pegem.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Cilt 10). Ankara: Seçkin.

Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerin duyarlılığı. *Bilgi Dünyası, 5*(2), 115-136.

Yılmaz, B., Köse, E. & Korkut, Ş. (2009). Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği 23*(1), 22-51.

Yurdakavuştu, Y. (2012). *İlköğretim öğrencilerinde duygusal zeka ve sosyal beceri düzeyleri.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Yurtseven, L. (2012*). Annelerin çocuklarına hikâye okumasının çocukların sosyal beceri gelişimine etkisinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Zivtçi, F. (2006). Çocuk kitaplarında kahramanın yeri ve önemi. 2.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, Ankara.

EKLER

Ek 1. Kitap Değerlendime Kontrol Listesi

RESİMLİ ÖYKÜ KİTAPLARINDA DUYGUSAL ZEKA YETİLERİNİ

BELİRLEMEYE YÖNELİK KONTROL LİSTESİ

Kitap Adı;

A. Resimli Öykü Kitabının Metininde Yer Alan Duygusal Zeka Özelliklerini İnceleme Formu

Duyguları Anlama ve Algılama Yönelik Özellikler	**Kitaplarda Bulunma Sıklığı**
Hissedilen Duyguyu (Mutluluk, Öfke vb.) İfade Etme	
Duyguların Nedenini Açıklama	
Duyguları Tahmin Etme	
Duyguları Paylaşma	
Duygu Durumunu Sorgulama	
Duygusal Tepkileri Gözlemleme	
Duyguların Etkilerini Ortaya Koyma	
Farklı Duyguları Anlamaya Açık Olma	
Duygu Yoğunluklarının Farkında Olma	
Duygular Hakkında Soru Sorma	
Duyguları İstismar Etme/Kullanma	
Aynı Anda Yaşanan Farklı Duyguların Ayrımını Yapma	
Duyguları Küçümseme/Dalga Geçme	
Duyguları Abartılı Açıklama	
Duygularla İlgili Merak Uyandırma	
Duyguları Yok Sayma	
Duyguları Doğru Açıklama	
Duyguların Bulaşması	
Aynı Duyguyu Farklı Şekillerde İfade Etme	
Duygusal İfadeleri Kullanırken Çevreden Model Alma	
Duygusal Deneyimler Edinmeye Açık Olma	
Duyguları Yönetmeye Yönelik Özellikler	
Olumsuz Duygu Durumlarına Karşı Sakin ve Sabırlı Olma	
Olumsuz Durumlarda İyimser Tavır Sergileme	
Yaşanabilecek Duygu Durumlarına Karşı Öngörülü Olma	
Duygusal Deneyimlerinden Faydalanma	
Farklı Duygulara Saygı Gösterme	
Düşünmeden Duygusal Tepkiler Vermekten Kaçınma	
Duygularında Tutarlı Olma	
Duyguları Doğru Yer ve Zamanda İfade Etme	
Duyguları Erteleyebilme	
Duyguları Farklı Bir Yöne Kanalize Edebilme	
Zorlu Duygusal Durumlarla Mücadele Etme	

Duygusal Açıdan Eleştirilere Açık Olma	
Farklı Duyguları Bir Arada Yaşama	
Farklı Duygu Durumlarına Adapte Olma	
Kötü Duygusal Durumlardan Hızlıca Toparlanma	
Öz Değerlendirme Yapma	
Değişen Durumlarla Birlikte Duyguların da Değişmesi	
Olaylara Farklı Bakış Açısı İle Bakma	

- *Öykünün içeriği duyguları tanıma, algılama ve yönetme yetilerinden hangisini vurgulamaktadır?*

B. Resimli Öykü Kitabının Metininde Yer Alan Duygu Kelimelerinin Sıklığını Belirleme Formu

Duygu Kelimeleri	**Duygu Kelimelerinin Sıklığı**
Sevinç	
Özlem	
Kuşku	
Mutlu	
Üzülme	
Kızgınlık-Öfke	
Korkma	
Şaşırma	
Kaygı	
Öfke	
Sevgi	
Yardımsever	
Hoşgörü	
Empati	
Dürüst	
Saygı	
Kırılgan	
Alıngan/Hassas	
Umursamaz	
Yüce	
Yürekli/Şefkatli	
Panik	
Merak	
Kıskanma	
Suçlu	
Endişe/Telaşlanma	
Hoşlanma	
Güven	
Neşe	
Memnun	
Acıma	
Gurur	
Keder	
Şüphe	
Utanma	

- *Duygular hangi sözcükler veya cümlelerle tanımlanmıştır?*
- *Duyguların miktarından bahsediliyor mu? (çok, az, biraz, oldukça, daha, kat kat, derin, en, vb.)*
- *Duygusal açıdan kitapta işlenilen konu nedir?*

C. Öykü Kitabında Yer Alan Kahraman Çizimlerindeki Duyguları Belirleme Formu

Çizimlerdeki Duygusal Özellikler	Kitapta Bulunma Sıklığı
KIZGINLIK-ÖFKE	
Elleri yumruk şeklinde sıkma	
Parmak sallama	
Nesneyi fırlatma, parçalama veya çekiştirme	
Bir el belde kızma	
Eller belde kenetlenerek kızma	
Yüz mimikleri(Kaşlar çatık, ağız kapalı, dudaklar ve dişler ise sıkılmış durumda)	
KORKU	
Kulaklarını tıkama	
Eller ile gözlerini kapamak	
Birinin arkasına/yatağın veya yorganın altına saklanma	
Eller ile ağzı veya yüzü kapatma	
Koşarak kaçmak	
Yüz mimikleri (Kaşlar yukarı kalkık, alında çizgiler buruşuk ve gözler açık)	
SEVGİ	
El ele tutuşma	
Kucaklaşma	
Kucağa oturma	
Baş okşama	
Oyuncağa sarılma	
Yüz mimikleri	
NEŞE-MUTLULUK	
Bir eliyle ağzı kapatıp gülme	
Gülümseme	
Dans etme	
Oyun oynama	
Elleri iki yana açarak gülme	
Yüz mimikleri	
UTANMA	
Kafayı eğme	
Yüzü kızarma	
Kolları ön tarafa veya arka tarafta kenetleme ve ayaklara bakma	
Yüz mimikleri	
EMPATİ-YARDIMLAŞMA	
Yiyeceğini veya oyuncağını paylaşma	
Omuza veya sırta dokunarak destek olma	
Düştüğü yerden kaldırma	
Yüz mimikleri	
ŞAŞIRMA	
Ağzı açık kalma	
Eli ağza götürerek kapatma	
Parmağı ağza götürme	
Yüz mimikleri (Kaşlar yukarı doğru kalkık, gözler ayrılmışçasına açık)	
ÜZÜNTÜ	
Bacakları karnına kadar çekerek kafayı eğme	

Dirsekler bir yere dayanarak düşünme	
Eller iki yanda veya birbirine bağlı baş aşağı eğilmiş	
Bel aşağı bükülerek omuzları düşürme	
Ağlama	
Yüz mimikleri (Kaşların iç köşeleri hafifçe aşağı inik ve ağız köşeleri aşağı sarkık)	

D. Öykü Kitabı Çizimlerinde Duygusal Zeka Özelliklerini İnceleme Formu

Öykü Kitabı Çizimlerinde Duygusal Zeka Özelliklerinin Bulunma Durumları	**EVET**	**HAYIR**
Çizimler metin ile örtüşüyor		
Çizimlerde duygular belirsiz		
Çizimlerde duygular abartılı		
Çizimlerde duygular anlaşılır		
Çizimlerde duygular hatalı		
Çizimlerde duygular yerinde kullanılmış		
Çizimlerde duygular yetersiz		

E. Resimli Öyküdeki Ana Karakterin Duygusal Zeka Özelliklerini İnceleme Formu

Ana Karakterin Duygusal Zeka Özellikleri	**EVET**	**HAYIR**
Ana karakterin duyguları öykü̈deki yan karakterlere göre pasif kalmıştır.		
Ana karakter duygularını etkin bir şekilde kullanmıştır.		
Ana karakterin insan, hayvan veya nesne oluşu duygusal zeka yetilerini kullanma açısından etkilemektedir.		
Ana karakter duygusal zeka yetilerini kullanabilmektedir.		

Ek 2. Öğretmen Görüşlerini Belirleme Formu

RESİMLİ ÖYKÜ KİTAPLARI KULLANILARAK DUYGUSAL ZEKA YETİLERİNİN KAZANDIRILMASINA YÖNELİK ÖĞRETMEN UYGULAMALARINI VE GÖRÜŞLERİNİ BELİRLEME ANKET FORMU

BİRİNCİ BÖLÜM

Kişisel Bilgiler

1. Okulunuzun adı: ……

2. Mesleki Kıdeminiz: ( ) 1- 5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 16 yıl ve üzeri

3. Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek

4. En son mezun olduğunuz okul:

( ) Kız Meslek Lisesi ( ) 2 Yıllık Çocuk Gelişimi (Ön Lisans)

( ) 4 Yıllık Çocuk Gelişimi ( ) 4 Yıllık Okul Öncesi Öğretmenliği

( ) Alanında Yüksek Lisans/Doktora ( ) Diğer (lütfen yazınız! ……)

5. Hangi statüde çalışıyorsunuz:

( ) Kadrolu öğretmen

( ) Usta öğretici

( ) Ek ders ücretli öğretmen

( ) Kulüp öğretmeni

( ) Diğer (Açıklayınız…….)

6. Sınıfınızdaki çocuk sayısı:

( ) 15 ve altı çocuk ( ) 15-20 çocuk ( ) 20 ve üzeri çocuk

7. Sınıfınızın yaş grubu:

( ) 36-48 ay ( ) 49-66 ay

8. Okulunuzun Türü:

( ) Özel okul ( ) Bağımsız anaokulu ( ) Anasınıfı

9. Eğitiminiz süresinde çocuk edebiyatı dersi aldınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

10. Çocuk yayınları ile ilgili yenilikleri, araştırmaları veya eğitimleri takip ediyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kısmen

11. Cevabınız <u>evet ise</u> ne tür bir etkinliğe katıldığınızı açıklayarak yazınız.

……

……..

İKİNCİ BÖLÜM

Eğitim Ortamı ve Resimli Öykü Kitaplarını Teminine İlişkin Görüşler

1. Okulunuzda kütüphane bulunmakta mıdır? ( ) Evet ( ) Hayır

2. Sınıfınızda kitap merkezi var mıdır? ( ) Evet ( ) Hayır

3. Kitap merkezinde hangi tür yayınalar bulunmaktadır?

( ) Resimli Öykü Kitapları ( ) Dergiler ( ) Broşürler ( ) Boyama kitapları

( ) Kavram kitapları ( ) Masallar ( ) Hikaye kitapları ( ) Çizgi roman ( ) Gazete

( ) Diğer (açıklayınız!)……..

4. Kitap merkezinde kaç kitap bulunmaktadır?

( ) 10 ve altı kitap ( ) 11-20 kitap ( ) 21 ve üzeri kitap

5. Kitap merkezindeki kitapları <u>ne kadar sıklıkla</u> değiştiriyorsunuz?

……

6. Sınıfınızın öykü kitaplarını nasıl/ hangi yolla temin ediyorsunuz?

( ) Kendi imkânlarım ile

( ) Ebeveynlerin desteği ile

( ) Okul yönetiminin desteği ile

( ) Öğretmen arkadaşlarımın katkıları ile

( ) Sınıfta var olan kitapları kullanıyorum

( ) Diğer (Lütfen yazınız!) ……..

7. Okulunuzdaki/Sınıfınızdaki öykü kitapları nasıl belirleniyor?

( ) Öğretmenlerin tercihi belirleyici oluyor

( ) Öğretmen ve ebeveynlerin işbirliği ile belirleniyor

( ) Okul yönetimi belirliyor

( ) Öğretmen-okul yönetimi ve ebeveynlerin işbirliği ile

( ) Diğer (Lütfen yazınız!) ……..

8. Öykü kitaplarını belirlerken aşağıdakilerden hangisine dikkat ediyorsunuz?

Öncelik sırasına göre ilk beş seçeneği numaralandırınız?

( ) İnternetten reklamlarını görüp beğendiğim öykü kitaplarını tercih ediyorum

( ) Gazete veya diğer basın yayın araçları etkili oluyor

( ) Öğretmen arkadaşlarımın tavsiyeleri tercihimde etkili oluyor

( ) Yayınevlerinin tanıtımı kitap tercihimde etkili oluyor

( ) Ailelerin önerilerini dikkate alıyorum

( ) Bildiğim öykü kitaplarını tercih ediyorum

( ) Okul idaresinin önerilerini dikkate alıyorum

( ) Kitabın resimlerine dikkat ediyorum

( ) Çocukların yaş gelişimine uygun olmasına dikkat ediyorum

( ) Kitapların fiyatı tercihimde etkili oluyor

( ) Kitabın içeriğine dikkat ediyorum

( ) Kitabın dış görünüşü etkili oluyor

( ) Diğer (Lütfen yazınız!)……..

9. Öykü kitaplarını temin ederken karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

( ) Okulun maddi imkânlarının yetersizliği

( ) Yayınevlerine ulaşamamak

( ) Bulunduğum bölgede kitap seçme imkânının kısıtlı olması

( ) Diğer (yazınız) ……

III. BÖLÜM

Resimli Öykü Kitaplarının Kullanımına ve İçeriğine İlişkin Görüşler

1. Etkinlik anında okuyacağınız öykü kitabını seçerken nelere dikkat edersiniz?

( ) Eğitim programındaki amaç ve kazanımlara (kazanım ve göstergelere)

( ) Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına

( ) Özel gün ve haftalara

( ) Planda yer alan kavram veya konulara

( ) Diğer (yazınız!)……..

2. Çocuklara haftada kaç resimli öykü kitabı okuyorsunuz?

( ) 1- 3 kitap ( ) 4-5 kitap ( ) 6-7 kitap ( ) 8 ve daha fazla kitap

3. Resimli öykü kitabını okuma anında veya sonrasında, kitabın içeriği (verdiği mesaj) hakkında çocuklarla konuşuyor musunuz/tartışıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

4. Resimli öykü kitabını okuma anında veya sonrasında, kitaptaki kahramanlar hakkında çocuklarla konuşuyor musunuz/tartışıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

5. Cevabınız evet ise ne tarz bir konuşma/tartışma yapıyorsunuz? Lütfen yazınız!

…….....

6. Duygusal zeka hakkında herhangi bir fikriniz var mı?

( ) Evet ( ) Hayır

7. Okul öncesinde duygusal zeka eğitimi ile ilgili etkinlikler yapıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

8. Cevabınız evet ise neler yaptığınızı lütfen açıklayınız.

……

9. Duygusal zekanın resimli öykü kitapları ile verileceğine inanıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

10. Çocuklara öykü kitapları ile duygusal zeka eğitimi vermede kendinizin ne kadar yeterli olduğunuzu düşünüyorsunuz?

( ) Çok yeterliyim ( ) Kısmen yeterliyim ( ) Hiç yeterli değilim

11. Duygusal zeka yetilerini içeren resimli öykü kitaplarını kullanıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

12. Sorunuz <u>evet</u> veya <u>hayır</u> olabilir. Lütfen neden olduğunu açıklayınız?

……

13. Elinizde mevcut olan resimli öykü kitaplarının içeriğini değerlendirdiğinizde kitapların duygusal zeka yetilerini içerdiğini düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

14. Cevabınız evet ise genellikle hangi yetileri içerdiğini lütfen yazınız.

……

15. Duygusal zeka açısından resimli öykü kitaplarının içeriğinde ne tür özellikler olmasını istersiniz? Önem sırasına göre numaralandırarak gerekçenizi yazınız.

Özellikler	**Gerekçe (yazınız)**
( ) Hissedilen duyguyu ifade etme	
( ) Empati kurabilme	
( ) Duyguları farklı bir yöne kanalize edebilme	
( ) Duygularında tutarlı olma	
( ) Farklı duygulara saygı gösterme	
( ) Duyguların nedenini açıklama	
( ) Duyguları tahmin etme	
( ) Duyguları etkin kullanma	
( ) Duyguları tanıma ve ifade etme	
( ) Duyguları anlama	
( ) Diğer (Lütfen yazınız!)	

16. Duygusal zeka yetilerini içeren resimli öykü kitabı temin etmekte herhangi bir sorunla karşılaşıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

17. Cevabınız evet ise nasıl bir sorunla karşılaştınız lütfen yazınız.

……..

18. Mevcut resimli öykü kitapları <u>içerik/nitelik</u> olarak, duygusal zeka yetilerini kazandırma açısından yeterli midir?

( ) Evet ( ) Hayır

19. Sizce öykü kitaplarında <u>duygusal zeka yetileri neden</u> yer almalıdır?

…….

20. Sizce öykü kitaplarında <u>duygusal zeka yetileri nasıl</u> yer almalıdır?

……

21. Sizce duygusal zeka yetilerini kazandırmada <u>öğretmenin rolü</u> ne olmalıdır?

……

22. Duygusal zeka yetilerini kazandırırken hangi <u>öğretim yöntemini</u> kullanmayı tercih edersiniz?

( ) Drama
( ) Oyun
( ) Örnek Olay incelemesi
( ) Kitap Okuma
( ) Diğer (Yazınız!)……

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Öğretmenlerin En Sık Kullandıkları Resimli Öykü Kitaplarına İlişkin Bilgiler

Eğitim etkinliklerinde en sık kullandığınız **10** öykü kitabı ve bilgilerini aşağıdaki forma yazınız.

Öykü kitabının adı	Yılı	Yayınevi ve yeri	Yazarı

Ek 3. Araştırma Kapsamında İncelenen Resimli Öykü Kitapları

1. Adım adım Harita
2. Affetmek
3. Ali Baba ve Kırk Haramiler
4. Ali'nin Sıkıntısı
5. Alper "Okula Gitmek Zorunda mıyım?"
6. Annem İçin
7. Ay Dedeyi Saklayan Çocuk
8. Aya Tutkun Uçurtma
9. Ayakkabıcı ve Küçük Cinler
10. Bal Küpleri
11. Bal Partisi
12. Babaannemle Bir Gün
13. Bilge Adamın Yolu
14. Benim Ailem
15. Biz İzciyiz
16. Burcu
17. Can Banyo Yapıyor
18. Canım Arkadaşlarım
19. Cesur Minik Kelebek
20. Cesur Terzi
21. Cesur Yavru Eksik
22. Cimri Tavşan
23. Cumba'nın Evi
24. Çiftçi Ali
25. Çirkin Ördek Yavrusu
26. Dalgın Yum Yum
27. Dans Etmesini Seven Hipopotam
28. Davetsiz Misafir
29. Edizler Taşınıyor
30. Eğlence Zamanı
31. Ezgi'nin Ödevi
32. Farklı Bir Yürüyüş

33. Franklin Evcil Hayvan İstiyor
34. Garip
35. Hansel ve Gratel
36. Hastayım
37. Hepsini Biz Hazırladık
38. Hoş Geldin Oya
39. İkizler
40. İlayda ve Hayal Perisi
41. Kaportanın Altında Ne Var?
42. Kartopu Anaokulu
43. Kara Koyun
44. Karbiş ve Boncuk
45. Karga Yuvaları
46. Kazanan Kim
47. Kerem Plajda
48. Kim?
49. Kıpır ile Zıpır
50. Kırmızı Başlıklı Kız
51. Kırmızı Fili Gördünüz mü?
52. Kırmızı Traktör
53. Kıskanç Ay
54. Kıskanç Kurbağa
55. Kıskançlık
56. Köstebek Çıtırık
57. Kuğular Aç Kalmasın
58. Kurbağa Kurbi
59. Kurt ile Yedi Keçi Yavrusu
60. Küçük Araba
61. Küçük Kaplumbağa Müzik Yarışmasında
62. Küçük Kepçe ve Arkadaşı Traktör
63. Maymun Dersini Alır!
64. Maymun Manki Çok Üzgün
65. Meraklı Kimi
66. Mik ile Rop

67. Minik Civciv
68. Minik Karınca
69. Minik Zebra
70. Mızmız Sinek
71. Oyuncaklarım ve Ben
72. Öğretmenim Pamuk Gibi
73. Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler
74. Paylaşalım
75. Pengo Düzenli Olmayı Öğreniyor
76. Penguen Pugi
77. Pon pon Kuyruk
78. Sadece Mor rengi Seven Kral
79. Saklanın Mandarin Geliyor
80. Saklambaç Oynayan Güneş
81. Sevgiyi Görmek
82. Sevimli Canavar
83. Tali Alayla Başa Çıkıyor
84. Tali Bulduğu Eşyayı Sahibine Veriyor
85. Tali Ellerini Yıkıyor
86. Tali Hastanede Yatıyor
87. Tali Karanlıktan Korkuyor
88. Tali Odasını Topluyor
89. Tali Sırasını Bekliyor
90. Tali Sorumluluğunu Öğreniyor
91. Tali Söz Dinliyor
92. Tali Yardım Ediyor
93. Tali Yemek Yiyor
94. Tarla Faresi ve Şehir Faresi
95. Ton Ton Saygılı Olmayı Öğreniyor
96. Tufi
97. Yağızın Doğum Günü
98. Yumurta İle Gelen Sorumluluk
99. Yunus'un Kolyesi
100. Zip Zop Kurbağa'nın Evi

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR…